

Fiatalok elvándorlása Eger MJV területéről – módszertani tanulmány

EFOP-5.2.2-17-2017-00080 kódszámú
"Együttműködések a szomszédos országokbeli fiatalokkal az Egri Norma Alapítvány szervezésében"

Módszertani – szakmai összegzés

2019

Tartalom

1. Bevezetés	4
1.1. Kedvezményezett bemutatása	4
1.2. Projekt rövid bemutatása	4
1.3. Együttműködő partnerek bemutatása	5
1.4. A programok általános összefoglalása	6
2. Módszertani összegzés a projektről	8
2.1. A tanulmányozni kívánt terület, szolgáltatás megismerése nemzetközi együttműködés keretében	8
2.2. Nemzetközi Hálózatépítés	9
2.3. A nemzetközi együttműködés keretében kompetenciafejlesztés, tréning, terepmunka megvalósítása	12
2.4. Műhelymunka	13
2.5. Tanulmányút	17
2.6. Közös szakmai programok	20
2.7. Disszemináció keretében a tapasztalatok megosztása a hazai szakemberek körében tréningek, kompetenciafejlesztések keretében	22
2.8. Magyarországi konferencia	22
2.9. A projekt eredményeinek széleskörű megismertetése	24
3. Jó gyakorlatok bemutatása	25
3.1. Globális példák	25
3.2. Példák Kelet-Közép-Európából	28
3.3. Hazai példák a dokumentumok és a terepi vizsgálatok alapján	33
3.3.1. Nyíregyháza	33
3.3.2. Debrecen	36
3.3.3. Miskolc	38
3.3.4. Salgótarján	40
3.3.5. Ózd	41
3.3.6. Szolnok	43
3.3.7. Kecskemét	46
4. A projekthez kötődő interjú vizsgálatok megvalósítása során feltárt sajátosságok	49
4.1. Eger	49
4.2. Kárpátalja	54

4.3. Felvidék	59
4.4. Erdély	61
5. A kérdőíves vizsgálat néhány eredménye: megoldási javaslatok.....	66
5.1. Ön szerint szükséges-e tenni az elvándorlás ellen, vagy ez egy természetes folyamat?	66
5.2. Ha igen, akkor mit kellene tenni?	66
5.3. Ön szerint ki állíthatja meg az elvándorlási folyamatot és segítheti a visszatérést?	67
5.4. Mivel/Milyen eszközökkel lehetne segíteni a haza-/visszaköltözést?	68
5.5. Az Ön településén tesznek-e az elvándorlás ellen?.....	70
5.6. Ha igen, kérem, írjon néhány konkrét lépést!	71
5.7. Milyen fejlesztésekre volna szükség a településén az elvándorlás csökkentése érdekében?	71
5.8. Jelenlegi pozíciójában Ön képes-e tenni az elvándorlás megfékezéséért?	72
5.9. Ha igen, kérem, írja le néhány konkrét lehetőségét!	72
5.10 Ön felvenne-e szervezetéhez fiatal munkavállalót?	73
5.11. Ön szerint milyen készségek és képességek szükségesek egy fiatalnak az Ön szakterületén a település munkaerőpiacán való elhelyezkedéshez?	74
5.12. Mennyiben specifikus a települése helyzete a fiatalok elvándorlása tekintetében az országos helyzetképhez képest?	75
5.13. Az Ön véleménye szerint szüksége van-e településének/térségének bevándorlókra?	76
5.14. Ha igen, milyen okok indokolják ezt?	77
5.15. Ha igen, mely térségekből származó bevándorlókat kellene preferálni?	78
6. Konklúziók.....	80
7. Szakmai ajánlások: Javaslatok a fiatalok elvándorlásának mitigációjára és a lehetséges adaptációs lépésekre	83
8. Irodalomjegyzék.....	93

1. Bevezetés

1.1. Kedvezményezett bemutatása

1998-ban a szociális céllal létrehozott Egri Norma Alapítvány legfontosabb feladatának a hátrányos helyzetű rétegek segítségét jelölte ki. Alapillér az „egri norma” volt, mely úgy igyekezett a nincstelenek méltóságát növelni, hogy összefogta a 3 szektort (állam, társadalom, egyház). Mint az az alapító okiratból is kitűnik, a szervezet egyik alapvető célja a Kárpát – medence kulturális és történelmi örökségének megőrzése, gazdasági kapcsolatok ápolása, valamint a határon túli magyarság érdekeit elősegítő kezdeményezések támogatása.

Alapítványunk közhasznú tevékenységeket folytat az alábbi területeken:

- szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása
- nevelés és oktatás, képességfejlesztés
- kulturális tevékenység
- kulturális örökség megóvása
- műemlékvédelem
- természetvédelem
- gyermek – és ifjúságvédelem
- a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység
- sport
- munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének és foglalkoztatásának elősegítése.

1.2. Projekt rövid bemutatása

Együttműködések a szomszédos országokbeli fiatalokkal az Egri Norma Alapítvány szervezésében (EFOP-5.2.2-17-2017-00080)

Külhoni fiatalokkal foglalkozó szervezetekkel való együttműködés, tapasztalatcsere, a területen dolgozó szakemberek tudásának bővítése, a helyi fiatalok társadalmi problémáira való megoldási javaslatok kidolgozása – ez a célja az Egri Norma Alapítvány által elnyert pályázatnak. A projekt az Európai Unió 100 %-os támogatásával, 49 996 384 Ft-ból valósul meg.

A kétéves program megvalósítása során – együttműködő partnereinkkel karöltve – a megvalósítandó programok által szeretnénk hozzájárulni az egri fiatalok társadalmi felzárkózásának segítéséhez. Ehhez szükséges, hogy bővítsük a hazai szakemberek tudását és az alkalmazható gyakorlatok körét. Ennek elérése érdekében megismerjük a nemzetközi gyakorlatokat és tapasztalatokat a határon túli magyar közösségekkel rendelkező országokban, együttműködünk velük a közös programokban, felméréseket és kutatásokat végzünk, majd a projekt legvégén az eredményesség elérése érdekében gyakorlati

módszertanok kerülnek kidolgozásra -a magyar szakemberekkel konzultálva-, átültetve a helyi viszonyokra.

A fiatalok munkaerő piaci elhelyezkedése, a munkavállalási kedv és helyben maradás ösztönzése adják a projekt kulcstémáit, melyre reagálni igyekszünk. Ezen területekkel kapcsolatos tudásmegosztás, és szakmai tapasztalatok, valamint stratégia kidolgozása lehetővé tenné a fiatalok számára a térség vonzóbbá tételét és az elvándorlás csökkentését.

A több helyi intézmény, ifjúságpolitikai szakemberek, hazai és külföldi civil szervezetek által közösen megvalósított programok során a 2 év alatt több 100 főt – a már említett ifjúságpolitikai szereplőket, illetve a fiatalokat - szeretnénk elérni. Mindezekhez a legkülönbözőbb módszereket vesszük igénybe: nemzetközi hálózatépítés, közös szakmai programokon való részvétel, hazai tanulmányutak, kutatás és elemzés, módszertani-szakmai összegzés és ajánlások megfogalmazása.

Hosszú távú céljaink közé tartozik, a jó gyakorlatok megismerése, hogy a bevont szakemberek kompetencia fejlődése által a fiatalokat érintő társadalmi problémák és kihívások kezelésére, hiányosságaira képesek legyünk reagálni, azokat megfelelően tudjuk kezelni, hatásos megoldási javaslatot dolgozzunk ki.

1.3. Együttműködő partnerek bemutatása

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói Önkormányzata (Ukrajna)

Fő tevékenységek:

- Hallgatói programok szervezése, tanulásban való támogatása
- Szemináriumok és konferenciák szervezése
- Tanácsadás hazai és EU-s képzési programokról, pályázati lehetőségekről
- Szoros együttműködés az Erasmus+ programban európai fogadócégekkel
- Rákóczi táborokra fiatalok küldése
- Főiskolai hallgatók átképzése

Célcsoport:

- Főiskola jelenlegi és jövőbeli hallgató

Luminosus N.O. (Szlovákia)

Fő tevékenységek:

- Angol nyelvi tanfolyamok szervezése (tanfolyamok minden korosztály számára, minden nyelvi szinten)
- Szemináriumok és konferenciák szervezése
- Pályázati tevékenység, pályázatfigyelés, -írás, -lebonyolítás
- Tanácsadás hazai és EU-s képzési programokról, pályázati lehetőségekről
- Szoros együttműködés az Egész Életen Át Tartó Tanulás - Leonardo da Vinci programban európai fogadócégekkel
- ECL regionális nyelvvizsga-központként működnek

Célcsoport:

- Ung-vidék és Bodroghöz lakosai

Zöld Nap Egyesület (Románia)

Fő tevékenységek:

- természeti értékek megóvása,
- sportprogramok, kerékpártúrák lebonyolítása
- táborok, természetjárás szervezése,
- Nemere Útja zöldút építése
- önkéntesek bevonása, szervezése
- rendezvényeken részvétel, szervezési munkák
- környezet és természetvédelmi programok, rendezvények szervezése,
- kiadványok készítése, publikációk közreadása,
- előadások, programok általános és középiskolásoknak, felsőfokú oktatásban résztvevőknek,
- együttműködés a civil szektor más szakterületeinek képviselőivel.
- lakosság ökológiai szemléletformálás, tanácsadás, oktatás, nevelés, médiatevékenység

Célcsoport:

- Kézdivásárhely lakossága
- Kovászna megye fiataljai

Kárpátaljai Fial Magyar Vállalkozók Szövetsége (Ukrajna)

Fő tevékenységek:

- munkahelyek teremtése
- szakemberképzés
- szakmai konferenciák szervezése
- a vállalkozók munkájához szükséges modern technológia beszerzése
- információs központ létrehozása
- a szövetség tagjai által megtermelt termékek értékesítésének elősegítése

Célcsoport:

- Kárpátalján élő magyar vállalkozók és szakemberek

1.4. A programok általános összefoglalása

A tanulmányozni kívánt terület nemzetközi együttműködés keretében történő megismerése:

- Nemzetközi együttműködések kialakítása, nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázása, tapasztalatszerzés és csere együttműködés keretében.

Nemzetközi hálózatépítés:

- Nemzetközi tapasztalatok becsatornázása, egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése, szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése, esélyteremtő szerepének javítása

A nemzetközi együttműködés keretében megismert szolgáltatás tapasztalatainak feldolgozása, jó gyakorlatok leírása:

- Nemzetközi tapasztalatok és jó gyakorlatok megismerése; tapasztalatszerzés és csere együttműködés keretében

Kutatás és összehasonlító elemzés megvalósítása a választott szakmai, szolgáltatási területen legalább két országban

- A meghatározott társadalmi kihívásokkal és azok kezelésével kapcsolatos rendelkezésre álló speciális szakmai tudásanyag bővítése.

A nemzetközi együttműködés keretében kompetenciafejlesztés, tréning, terepmunka megvalósítása

- Innovatív szakpolitikai tervezési és végrehajtási gyakorlatok határon átnyúló terjesztése nemzetközi tapasztalatok és jó gyakorlatok megismerése.

Közös szakmai programok szervezése, megtartása a partnerekkel

- Nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázása

Műhelymunka, Tanulmányút

- tudástranszfer megvalósítása
- egyenlő esélyű hozzáférés
- tapasztalatszerzés és csere együttműködés keretében

Disszemináció keretében a tapasztalatok megosztása a hazai szakemberek körében tréningek, kompetencia fejlesztések keretében

- A meghatározott társadalmi kihívásokkal és azok kezelésével kapcsolatos rendelkezésre álló speciális szakmai tudásanyag bővítése
- A területen dolgozó hazai szakemberek tudásának naprakészen tartása
- Társadalmi kihívásokra adott válaszok javítása

Módszertani-szakmai összegzés és szakmai ajánlások megfogalmazása

- A szakpolitikai tudásanyag és a projektben végrehajtott kutatások eredményei olyan formában elérhetővé válnak, amelyek a jövőbeli szakpolitikai tervezést és végrehajtást, valamint a mindennapos szakmai munkát segíteni tudják.

Adatgyűjtés, dokumentációs rendszer működtetése

- Nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázása.

A projekt keretében megvalósult kutatásról összehasonlító kutatási zárójelentés készítése és nyilvánosságra hozása

- A szakpolitikai tudásanyag és a projektben végrehajtott kutatások eredményei olyan formában elérhetővé váljanak, amelyek a jövőbeli szakpolitikai tervezést és végrehajtást, valamint a mindennapos szakmai munkát segíteni tudják.

A projekt eredményeinek széles körű megismertetése

- A meghatározott társadalmi kihívásokkal és azok kezelésével kapcsolatos rendelkezésre álló speciális szakmai tudásanyag bővítése.
- A területen dolgozó hazai szakemberek tudásának naprakészen tartása

Magyarországi konferencia szervezése

- Szakpolitikai szakértők látókörének szélesítése
- Tudástranszfer megvalósítása
- Egyenlő esélyű hozzáférés

2. Módszertani összegzés a projektről

A projekt során az alábbi tevékenységeket valósítottuk meg, melyek alkalmat biztosítottak a nemzetközi együttműködés kiteljesítésére, és a projekt témáinak minél részletesebb feltárására, tapasztalatcserére.

2.1. A tanulmányozni kívánt terület, szolgáltatás megismerése nemzetközi együttműködés keretében

A projekt megkezdésekor elsődleges szempont volt a külhoni magyar partnereinkkel való kapcsolatfelvétel, annak felmérése, feltérképezése, hogy a 2 éves munkafolyamat során miképpen, milyen módon tudnak becsatlakozni tapasztalataikkal az együttes munkába. Ezt voltaképpen a tevékenységeik behatóbb megismerésével történt meg.

2 alkalommal került megrendezésre.

Az első alkalom 2018.06.19-én 8:00-10:00; a második 2018.06.19-én 16:00-18:00 időpontban zajlott.

A tevékenység célja a résztvevő szervezetek munkájának alaposabb, részletesebb megismerése volt. A tevékenység során arra kértük a külföldi együttműködő partnereket, mutassák be, hogy mivel foglalkoznak. Erre azért volt szükség, hogy kapcsolódási pontokat keressünk a projektben megfogalmazott problémák orvoslására, illetve azért is, hogy a későbbiekben tanácsokat tudjunk adni nekik. Az ifjúságpolitikai szakemberek 20-25 percben prezentációt tartottak a szervezetükről. Az előadások után közösen beszéltük át a szervezetek problémáit.

Az együttműködő partnerek problémafelvetése:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói Önkormányzata:

Hallgatói tanulmányi nehézségek, szociálisan hátrányos helyzetűek, tehetségek kevés lehetőséggel.

Luminosus N.O.:

Az ifjúság támogatásán keresztül a Bodrogek és Ung-vidék társadalmi - szociális - műveltségi felemelkedéséhez kívánnak hozzájárulni tevékenységükkel.

Zöld Nap Egyesület:

Háromszéki civil öntudat építése is egy fontos céljuk, valamint annak tudatosítása a székelyföldi társadalomban, hogy a civil szervezetek szemlélet- és társadalomformáló erejükből következően sokat tehetnek az ökológiai-társadalmi problémák megoldása érdekében.

A természet- és környezetvédelem, valamint az oktatás és sportegyesületünk alapítása óta fontos tevékenységek és értékek. Programjaikkal a fenntartható életmódra való nevelést, környezetünk szeretetét és védelmét, valamint az egészséges életmód terjesztését támogatják. Az egyesület tevékenységén keresztül egy aktívabb, tudatosabb, felelősségteljesebb és egészségesebb társadalom jöhet létre.

A program zárásaként a résztvevők a hiányosságokról beszéltek, és olyan területeket próbáltak azonosítani, ahol igenis szükség van a fejlesztésre. A projekt ugyanis előadások, meghívottak, tréningek által lehetőséget nyújt különböző kompetenciák fejlesztésére. Többek között az infrastrukturális hiányosságok megoldása, valamint a humán erőforrás képzése merült fel szükségletként. A partnerszervezetekkel együtt úgy éreztük, hogy fontos a már korábban is említett célokkal foglalkozni és átbeszélni őket. A projekt elem során a szervezetek részéről felmerülő problémák, elakadásaik okait vizsgáltuk meg és ismertük fel közösen. Legfőbb problémaként a fiatalok nehézkes elérése vetődött fel, de ezt a területet folyamatosan fejlesztik, leginkább online felületeken (Facebook, Instagram, Twitter, Youtube csatornák) működik a kommunikáció. Gyakran akadályokba ütközik, hogy megfelelően motiváltak legyenek a fiatalok. További problémaként merült fel a human erőforrás hiánya, a felelősségvállalás elégtelensége, ígéretnek nem betartása, illetve az engedélyek beszerzése is nehezíti a munkájukat. Mindezek mellett a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola HÖK kiemelte, hogy számára nehézséget jelent az eszközfejlesztés, illetve, hogy intézményen belül megteremtsek, visszazerezzék presztízsüket.

Az Egeri Norma Alapítvány munkatársai is több esetben egyetértettek a külföldi partnerek tapasztalataival. Ez annak is köszönhető, hogy Európában ez a térség hasonló múlttal rendelkezik és hasonló viszonyviszonyok ment keresztül. A megyeszékhelyre (Eger) is igaz, hogy nehéz a fiatalokat elérni és nehéz olyan programokat csinálni, amelyre nyitottak. A partnerek által is elhangzott, hogy a fiatalok a jobb élet reményében hagyják el a szülőföldjüket. Ennek különböző társadalmi okai vannak (pl. szülőknél, családtagokon szeretnének segíteni; nincsenek megelégedve az ottani szociális és egészségügyi körülményekkel; nem tudnak megélni a keresetükből a fiatalok és nem tudják a saját életüket elkezdni). A tevékenység lezárása ként megállapodtunk a partnerekkel abban, hogy a két éves munka során egy olyan kutatást viszünk véghez és egy olyan tanulmányt készítünk el, amely részletesen feltárja a fiatalok elvándorlásának okait, illetve olyan módszereket és megállapításokat próbálunk megfogalmazni, amellyel a fiatalokat Egerben lehet tartani.

2.2. Nemzetközi Hálózatépítés

A kapcsolatépítés fontossága, annak hangsúlyozása volt a célja a hálózatépítésnek. Folyamatosan kapcsolatban vannak, voltak partnereink állandó munkatársakkal, de saját projektjeik kapcsán bővült kapcsolatrendszerük, nemcsak hazai szakemberekkel, de az Európai Unió számos tagországának ifjúságpolitikai szakembereinek elérhetősége is hozzáférhetővé vált, ezzel segítve bizonyos pontokon a munkánkat, illetve a további együttműködés lehetőségét tárta elénk.

4 alkalommal került megrendezésre:

2018.06.19. 10:30-12:30

A tevékenység célja az volt, hogy olyan ifjúságpolitikával foglalkozó szakemberekkel, illetve szervezetekkel kerüljünk kapcsolatba, akik aktívan részt tudnak venni a projekt megvalósításában, illetve a csapat bővítése is cél nemzetközi szinten. A projektben résztvevő és együttműködő partnerszervezetek mellett a következő ifjúsággal foglalkozó szervezetek képviselői voltak jelen és járultak hozzá szakértelmükkel a programelem sikeres teljesítéséhez és a kapcsolati háló bővítéséhez.

A hálózatépítés során az alábbi szervezetek és intézmények kerültek említésre:

- Heves Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya, Eures Tanácsadás
- Eger Ifi Pont
- Új Nemzedék Közösségi Tér

Élő kapcsolatok, együttműködések:

- Kárpátaljai Magyar Diákok Szövetsége
- Fiatal Kutatók Szövetsége
- Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szervezete
- Momentum Doctorandus
- Vajdasági Ifjúsági Fórum
- Kölcsey Ferenc Szakkollégium HÖK
- Kovács Vilmos Irodalmi Társulás
- Öregdiák Szövetség
- Ugar Egyesület
- Nyitott Szem Egyesület
- A Luminosus N.O Egyesület a Leonardo Da Vinci és az Erasmus + programok kapcsán Angliában, Olaszországban, Cseh-és Lengyelországban rendelkezik élő kapcsolattal.
- Eszterházy Károly Egyetem

A tevékenység során átbeszélésre kerültek a fent már említett szervezetek bevonásának lehetőségei. A külföldi partnerek, illetve a megjelent ifjúságpolitikai szakértők arra jutottak, hogy szükséges lesz tovább bővíteni a kapcsolati hálót. A tevékenység során a külföldi szervezetekkel együtt megpróbáljuk felvenni a kapcsolatot a szervezetekkel és a kutatáshoz adatokat gyűjteni. A partnerekkel és a szakértőkkel abban állapodtunk meg, hogy a soron következő alkalmakra új szakértőket és szervezeteket keresünk és megvizsgáljuk a becsatornázási lehetőségeket.

2018.09.18. 15:30-17:30

Ez alkalommal a partnerszervezetek beszámoltak arról, hogy milyen ifjúsággal foglalkozó alapítványokkal, szervezetekkel működnek együtt, ezidáig, hogyan segítették egymás munkáját. A közös adatbázis elkészítéséhez megadták a fent említett ifjúságpolitikában tevékenykedő csoportok, szakemberek nevét, elérhetőségét, tevékenységi körüket. A csapat bővítése és a kapcsolati háló feltérképezése a cél, nemcsak hazánkban, de a határon túl is.

2019.07.22. 10:00-12:00

A nemzetközi hálózatépítés harmadik alkalma során, - melynek során a cél az új kapcsolódási lehetőségek feltárása- a Zöld Nap Egyesület számolt be arról, hogy az elmúlt

időszakban számos újabb ifjúsági csere programot koordináltak, szerveztek. A zömében Európai Unió pályázatok révén megvalósuló események során görög, örmény, magyar, grúz, spanyol és portugál fiatalokkal és az őket összetömörítő szervezetek képviselőivel működtek együtt. Részt vettek a komáromi Mediawave fesztiválon, ahol a Háromszék Alapítvány szervezésében és segítségével tölthettek el 1 hetet. Galyatetőn gyermektáboroztatás, Felsőtárkányban ifjúsági csere program valósult meg. Szintén említésre került a „Sense and Emotion”, illetve az „Open Air Europe” elnevezésű csereprogramok, ahonnan sok élménnyel tértek haza a fiatalok.

Ezek az események mind a fiatalok, mind az ifjúsággal foglalkozók bővíthetik kapcsolati hálójukat. A továbbiakban Balogh Krisztina, egy a Felsővárosban (Eger) működő nonprofit szervezet megálmódója beszélt a megjelent szakembereknek tapasztalatairól. A szervezet leginkább az Eger északi városrészén élő fiatalokat és időseket célozza meg a programjaival, eseményeivel. Elmondható, hogy ebben a városrészben zömében szociálisan nehéz helyzetben lévő családok, gyerekek, illetve egyedülálló idősek élnek, akiknek segítségre van szüksége. A cél a generációk összehozása, a sokszor csellengő fiatalok összefogása. Társasjáték klub szervezésével próbálják a gyerekeket behozni az utcáról, akiknek így lehetőségük van beszélgetni, kapcsolódni egymással. Nemrég kirándulást szerveztek Szilvásváradra, ahol 70 év feletti idősek vehettek részt és a fiatal generáció segítette őket. Krisztina kiemelte, hogy a közösségi térbe való bevonás titka, ha az adott csoport vezetőjét szólítják meg, mert akkor nagyobb eséllyel jönnek be a fiatalok. A gyerekeknek meg kell mutatni a lehetőségeket, hogy nem feltétlenül panelben kell leélni az életüket, hogy lehet más perspektíva is előttük. További terveik között az is szerepel, hogy ételkiszállítást biztosítsanak az idősek számára, fiatalok bevonásával. Említésre került az íródeák program is, melynek során a fiatalok és az idősek összekapcsolásával hivatalos levelek megírásában, ügyintézésben, értelmezésben segíthetnek. Számos jövőbeli terv kerülhet megvalósításra, mint például a kórházi felolvasás, vásárlás az idősek számára. Elhangzott még a ma oly divatos influencerek hatása a fiatalokra, akik internetes felületeken érik el a gyerekeket, fiatalokat hol pozitív, hol negatív utat mutatva követőiknek.

2019.07.23. 08:00-10:00

A nemzetközi hálózatépítés negyedik alkalma során Miszné Mestellér Zsuzsanna a Heves Megyei Europe Direct Információs Iroda munkatársa tartott előadást a munkájukról.

A Heves Megyei Europe Direct Információs Pont uniós témakörben kölcsönözhető könyvekkel, kiadványokkal, prospektusokkal, ingyenes internet hozzáféréssel áll az érdeklődők rendelkezésére. Az iroda kiemelt feladatai közé tartozik előadások, rendezvények szervezése, információ nyújtása az Európai Unióról, illetve információs standok működtetése a megyében megrendezésre kerülő rendezvényeken. A tájékoztató központ szintén vállalja általános- és középiskolások számára tájékoztatók, EU tanórák tartását. Segíti továbbá Egerben és a megye különböző településein bármely korosztály részére Uniós vetélkedők, kvízzjátékok szervezését.

Az iroda képviselőjében érkezett szakember részletes tájékoztatást nyújtott a szervezet működéséről, amely 20 éve működik, először, mint Európai információs pont, majd 2005-től, mint a mai Europe Direct Hálózat mind a 28 tagállamban, pályázati rendszerben.

Találkozókat, képzéseket, videópályázatokat szerveznek, partnereikkel aktív kapcsolatot ápolnak, segítik a fiatalok információhoz jutását.

Partnereik:

- Európai Parlament Kapcsolattartó Irodája
- Dokumentációs Központok
- EURES, Enterprise Europe Network
- Kereskedelmi és Iparkamarák
- Civil szervezetek
- Ifjúsági szervezetek

2.3. A nemzetközi együttműködés keretében kompetenciafejlesztés, tréning, terepmunka megvalósítása

A szakmailag és tartalmilag gondosan megválogatott előadások nagyban segítettek a projekt fő probléma felvetésének körbejárását, elemzését, különböző aspektusokból! A meghívott előadók szakmájuk kiválóságai, jó referenciákkal rendelkező ifjúságkutatók, pszichológusok, szociológusok voltak, akik hozzáértésükkel újabb és újabb felvetéseikkel segítették a résztvevő szakemberek kompetenciájának fejlesztését, tudásuk bővítését. Ezen előadások anyagai támogatták a végső kutatás elkészítését is.

5 alkalommal került megrendezésre

2018.06.19. 13.30-15.30

A meghívottak között voltak hazai és külföldi ifjúságpolitikai szakemberek.

Szabó Teodóra (A Heves Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztályának EURES tanácsadója) tartott előadást az együttműködő partnerek és a megjelent szakemberek részére. A konferencián lehetőség nyílt az EURES hálózat, valamint EURES-tanácsadó munkájának megismerésére. Az EURES-tanácsadók átfogó és részletes tájékoztatást nyújtanak az Európai Unió egyes országainak élet- és munkakörülményeiről, a szociális biztonságról az oktatás és képzés lehetőségeiről, valamint egyéb hasznos kérdésekről. Bemutatásra került az EURES szerepe a határon átívelő régiókat illetően, mely rendkívül fontos a határon túli ingázáshoz kapcsolódó problémák megoldásában és a velük kapcsolatos tájékoztatásban, amelyekkel a munkavállalók és munkaadók szembesülhetnek.

2018.09.18. 10.30-12.30

Ezen alkalom során Hamvas László tartott előadást "Menjek vagy Maradjak?" címmel a megjelent helyi és külföldi képviselőknek. Az előadás témája olyan szempontokra, részletekre hívta fel a figyelmet a kutatással kapcsolatosan, amelyek hatékonyan beépíthetőek, felhasználhatóak a projekthez.

A prezentáció főbb témakörei a következők voltak:

- Migrációs elméletek
- A fiatalok jövőképtervezését befolyásoló tényezők
- Életcéljaik
- Család-Közösség-szocializáció
- Vajon milyen a jövő?
- Mit tükröznek az ifjúságkutatások?
- Stratégiai tervezés
- Érték preferenciák
- Motivációk
- Cselekvésemélet, időperspektívák

2019.03.05. 8:00-10:00

Az egri Új Nemzedék Községi terében kerültek megrendezésre a soron következő alkalom, melyek témáját, alapját a kompetenciafejlesztés előadásának fő vonulatára fűztünk fel. A külföldi magyar partnerszervezetek és az érdeklődő szakemberek elsőként Dorner László interaktív

előadását hallgathatták meg. Az Eszterházy Károly Egyetem oktatója az önkéntesség és személyiségfejlesztés viszonyát vizsgálta tartalmas előadásában bevonva a hallgatóságát is.

A prezentáció főbb témakörei a következők voltak:

- Az önkéntesség szerepe
- Az önkéntesség hátterében
- Az önkéntesség korai meghatározói
- Az önkéntesség kialakulásának lehetséges folyamata
- A hosszú távú önkéntességre ható tényezők
- Hosszú távú önkéntessé válás
- A személyiség szerepe
- Az önkéntesség hozadékai
- Az önkéntesség potenciális társas-társadalmi hozadékai
- Biopszichoszociális előnyök
- Az önkéntesség boldogít
- Az önkéntesség hozadékai
- Megaeseményeken való önkéntesség
- Motiváció
- Különféle korcsoportok bevonása és megtartása
- Néhány tanács az önkéntes koordinátoroknak
- Konklúziók

2019.07.22. 13:00-15:00

Ezen alkalom során Hága Antónia (képzési programvezető, tréner) tartott interaktív előadást: Küzdelem a munka világából való kirekesztés ellen, Konfliktuskezelés, kooperáció, kommunikáció címmel. A meghívott tréner interaktív előadás keretében vizsgálta napjaink népvándorlását, számos, saját életéből, környezetéből vett szemléletes példával. A meghívott tréner interaktív problémamegoldásra invitálta a résztvevőket, melynek során 2 csoportban kellett helyzetet elemezni, illetve megoldást találni az adott társadalmi problémára úgy egyéni (családon belüli), mint kormányzati szinten.

2019.07.23. 10:00-12:00

Ruff Tamás Kutatási igazgató tartott előadást „Magyar Fiatalok a Kárpát-Medencében” címmel, a 2016-os Magyar Ifjúságkutatás alapján. Mivel a hétköznapi észlelések a fiatalokkal kapcsolatosan nem reprezentatívak, ezért tudományos szempontrendszer kialakítása mellett, összehasonlító elemzés vált szükségessé a fiatalok helyzetével kapcsolatosan. 2016-ban már nemcsak magyarországi, hanem határon túli (Kárpát-medence) fiatalokat is megkérdeztek. Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia magyar fiataljai közül került ki a „mintaelem”, összesen 4000 fő. Ezekből a kutatásokból társadalmi szintű következtetéseket tudtak levonni, meglévő fix kérdésekkel, illetve trendkérdésekkel, valamint új eddig fel nem merült problémakörökkel.

Ruff Tamás prezentációjában számos statisztikai adatot ismertetett, melyek jól szemléltették az eltéréseket, trendeket, tendenciákat, változásokat.

2.4. Műhelymunka

A műhelymunkák során-jellegüknél fogva-sokkal inkább az interaktivitás kapott fő szerepet, ami segítette a tapasztalatok cseréjét, áramlását. Az aktuális kérdésfelvetések és azok

megválaszolása a tanulmány és a kutatás különböző stádiumaiban hasznos segítséget nyújtott azok elkészítésében, a továbbhaladásban. Kellemes hangulatú, ámde szakmailag, tematikájában gondosan megalapozott, megszervezett programjaink hasznosnak bizonyultak a megjelent szakemberek számára. Külhoni partnereink is plusz tudással térhettek haza.

14 alkalommal került megrendezésre

2018.06.18. 15:00-17:00

Az első műhelymunka során alapítványunk által ismertetésre került a projekt felépítése, megismertek egymással az együttműködő szervezetek, illetve ismertetésre került a projekt legfőbb célkitűzése is. A megjelentek között párbeszéd indult arról, hogy a megjelent szakemberek hogyan tudnak bekapcsolódni a témába, a saját szűkebb értelemben vett szakterületük megismertetésével. Szó esett arról, hogy hogyan lehet a döntéshozókat és az ifjúságot közelebb hozni, érzékenyíteni egymáshoz. Továbbá arról is szó volt, hogy miképpen lehet motiválni, aktivizálni a fiatalokat, az őket közvetlenül érintő kérdésekben, úgy, mint pályaválasztás, elhelyezkedés, életvezetés stb.

2018.06.18. 17:00-19:00

A II. alkalom célja az volt, hogy a megjelentek megismerkedjenek az együttműködő szervezetekkel, fő profiljukkal, megosszák egymással a tapasztalataikat, begyűjtsék a jó gyakorlatokat, illetve meghatározásra kerültek a kutatás során kiemelendő területek. A szervezetek képviselői megosztották a résztvevőkkel tapasztalataikat melyek részletesen átbeszélésre és összehasonlításra kerültek a helyi viszonyokkal. A programelem végére meghatározásra kerültek a kiemelendő kutatási területek.

Kiemelendő területek: Identitástudat erősítése; Tehetség gondozás; Pályaválasztás; Közösségépítés; Ösztöndíjak; Kommunikációs tréningek (idegen nyelven is); Életvezetési Tanácsadás; Szexuális Felvilágosítás; Generációs különbségek áthidalása; Család, szociális háttér szerepe, hatása; Tematikus táborok Művészetek bevonása; Önkéntesség; Nyelvoktatás fontossága; Természetvédelem, környezettudatosság; Prevenció (egészségügyi); A fiatalokat célzó, elérő programok a fesztiválokön; Előadások szervezése, ikonok, példaképek közelebb hozása; Már sikeres, fiatal vállalkozók bevonása (élettörténet).

2018.09.17. 13:00-15:00

A műhelymunka első részében az Egri Norma Alapítvány szakmai vezetője ismertette a projekt felépítését, felsorolta a programban résztvevő külhoni szervezeteket, majd felvetette a projekt legfőbb célkitűzését-miszerint a külhoni, illetve hazai szakemberek megosztanák a tapasztalataikat az érintett területen, példaértékű, adaptálható, jól hasznosítható gyakorlatokat, ötleteket gyűjtenének az együttműködés során.

Ezután az újonnan bevont partner bemutatkozó előadására került sor. Beszámoltak főbb tevékenységi köreikről, eseményeikről, munkájukról. A Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége (KMVSz), a Kárpátalján élő magyar vállalkozók gazdasági és szociális érdekeit képviselő társadalmi szervezet. A Szövetség célja, a kárpátaljai magyarság gazdasági életének fellendítése, Ukrajna gazdaságába történő integrálása, megőrizve annak sajátosságait. Feladatai közé tartozik munkahelyek teremtése, szakemberképzés, szakmai konferenciák szervezése, a vállalkozók munkájához szükséges modern technológia beszerzése, információs központ

létrehozása, a szövetség tagjai által megtermelt termékek értékesítésének elősegítése, pénzügyi alap létrehozása.

2018.09.17. 15:00-17:00

A műhelymunka során a partnerszervezetek megismerték a kutatás célját és felépítését. Az Egri Norma Alapítvány szakmai vezetője ismertette a pontos kutatási témát, annak előzményeit, a kutatásra vonatkozó kardinális lépéseket a projekt során, úgy, mint: a kutatás céljának megismertetése, módszerei (kérdőív, mélyinterjú, fókuszcsoportos interjúk készítése), adatok feldolgozása, valamint a kutatáshoz fűződő elvárásokról is szó esett. A kutatási téma –az ifjúsági együttműködés ösztönzése – már ismert az Ifjúságpolitikai szakemberek fogalomrendszerében, de fontos, hogy mely aspektusból közelítjük meg a felmerült problémát.

2018.09.18. 08:00-10:00

Az V. műhelymunka során Dr. Patkós Csaba az Eszterházy Károly Egyetem oktatója ismertette elképzeléseit a kutatás és a tanulmány felépítésével, kivitelezésével kapcsolatban.

Beszélt a kutatási célokról, alkalmazandó módszerekről, említést tett Eger speciális helyzetéről, a helyi lehetőségekről a 2016-os Egri ifjúságkutatás alapján. Kiemelte, hogy az elvándorlás rendkívül összetett folyamat és jelenség, melynek számos ún. Push and Pull befolyásoló tényezője van. Felhívta a figyelmet a gazdasági illetve a szubjektív tényezőkre. Az elvándorlás következményei érintik az egyént, a származási helyet és a fogadó helyet is.

A kutatási célok főbb pontjai: a célterületre vonatkozó, arra jellemző speciális trendek vizsgálata, településméret, funkcionalitás, szociográfiai specialitások, a helyi stakeholderek percepcióinak feltárása, jó és kevésbé eredményes gyakorlatok megismerése stb.

2018.09.18. 13:30-15:30

A folytatásban, a VI. műhelymunka során Dr. Patkós Csaba az Eszterházy Károly Egyetem oktatója és a megjelent szakemberek megvitaták a kutatás pontos menetét, felépítését:

Kutatási hipotézis felállítás; Interjúvázlat készítése; Mélyinterjú előkészítése; Fókuszcsoportos interjú; Kérdőívek kidolgozása, próba-lekérdezés; Online kérdőívezés; A partnerszervezetek adatainak lekérdezése; Tanulmány előkészítése; Társadalmasítás

Felvetett lehetséges kérdéseket, melyek elindították az együtt gondolkodást a témában a megjelent szakemberek között és további releváns hozzászólást vagy akár kérdésfelvetést eredményeztek, illetve generáltak.

2019.03.03. 08:00-10:00

Az esemény során Dr. Patkós Csaba az Eszterházy Károly Egyetem oktatója ismertette az eddigi konklúziókat a már megvalósult eredményekből. A műhelymunka célja az volt, hogy a megjelent szakemberekkel és partnerekkel részletesen átbeszélésre kerüljenek a mélyinterjúk előzetes eredményei (Eger). Továbbá az is célja volt, hogy a külhoni partnerekkel átbeszéljük a náluk lekérdezendő interjúkat.

2019.03.04. 15:30-17:30

Dr. Patkós Csaba irányítása alatt, kis csoportokban a kérdőívhez gyűjtöttek a szakemberek kérdéseket,

gondolatokat, ötleteket. A két műhelymunka első alkalmán önálló munka keretében dolgoztak a csoportok, mivel azt szerettük volna, hogy mindenki ki tudjon bontakozni és saját gondolatait le tudja írni.

2019.03.05. 14:30-16:30

A kilencedik műhelymunka során a csoportok ismertették az általuk leírt kérdéseket és ezek közül kiválasztásra és megbeszélésre kerültek azok, amelyeket a jövőben felhasználhatunk. Összességében azt lehet elmondani, hogy voltak hasonlóságok a kérdések között, viszont sok olyan jó kérdés került megfogalmazásra, amelyeket a jövőben hasznosítani tudunk a kutatás során.

2019.07.22. 15:00-17:00

A tizedik műhelymunkára Körtvélyesi Dórát (Új Nemzedék Közösségi Tér) hívtuk meg, hogy mutassa be a munkájukat, illetve azt, hogy mit tesznek annak érdekében, hogy az egeri fiatalokat helyben tartsák. Az országosan 20 közösségi teret működtető hálózat egeri központja aktív tagja, része a városnak. Két fő biztosítja a programokat a város fiataljai számára. A fő célkitűzés "élményt adni". Vannak saját maguk által szervezett és befogadott programok is. Nyitottak minden újra, ők is csatlakoznak a város eseményeihez, iskolák látogatásával, rendhagyó órák, kézműves foglalkozások megtartásával, konfliktuskezeléssel, programszervezéssel foglalkoznak.

2019.07.23. 13:00-15:00

Az esemény során Dr. Patkós Csaba, a kutatást végző szakember számolt be az eddigi eredményekről és értékelte is őket.

A műhelymunka során az alábbi pontokat vizsgáltuk meg: a személyes érintettséget; az elvándorlás okait (gazdasági, gazdaságon túli); kik mennek el?; hátrányok és előnyök; következmények; megoldási javaslatokat (makro, gazdasági; mikro, lelki); szereplők; identitás; visszavándorlás; üzenetek.

2019.07.24. 11:00-13:00

Az esemény Gulyás-Vad Anna mentálhigiénés tanácsadó (Eszterházy Károly Egyetem) részvételével valósult meg. A műhelymunka során közösen dolgoztunk a partnerekkel és a meghívott szakemberekkel. Az esemény első felében az egeri viszonyokról, tapasztalatokról volt szó, az egyén és a társadalom szerepéről, illetve a leszakadásról és elvándorlásról. A műhelymunka második felében arra kérte a résztvevőket, hogy mondják el szerintük milyen szükségletei vannak egy fiatalnak, milyen nehézségekkel kell szembenézniük, illetve milyen lelki tényezők játszhatnak közbe a döntéseik során. A megjelent szakemberekkel ezeket közösen kielemeztük.

2019.12.06. 14:00-16:00

A találkozás célja: A partnerszervezetek számára a terepi vizsgálatok eredményeinek bemutatása és lehetőség az utólagos vélemények beépítésére a kutatási záró-tanulmányokba

A műhelymunka keretein belül vitaindító jelleggel bemutatásra kerültek az Eger MJV területén korábban kidolgozott ifjúságpolitikai és általános stratégiai dokumentumok. Az előadás koncentrált a fiatalok helyben tartásának lehetőségeire, illetve azokra a következményekre,

amelyek nyomon követhetők voltak a hivatalos statisztikai adatokból, illetve a korábbi kvalitatív felmérésekből.

Azonosításra kerültek azok a városrészek, amelyek Egerben perspektivikusan a legfiatalabb, illetve a másik oldal a legöregebb demográfiai struktúrával rendelkeznek. Felvetésre kerültek azok a kihívások, amelyek – az átalakuló hazai felsőoktatási tér prioritásai miatt – az egri Eszterházy Károly Egyetem előtt állnak napjainkban. Ezek visszavezethetők a térség gazdaságának specialitásaiból, azaz a gépipar és a műszaki ágazatok dominanciájából a for-profit szektor keretei között. Ezzel szemben az EKE nem folytat – és valószínűleg a fenntartó döntése következtében a jövőben sem fog folytatni – felsőfokú műszaki képzést. Az Egyetem humán jellegű súlypontja ugyanakkor egyáltalán nem találkozik a jelenlegi műszaki orientáltságú gazdasági szektorális igényekkel.

A műhelymunkán bemutatásra kerültek a kutatás kérdőíves részében feltárt tapasztalatok.

A műhelymunkán folytatott eszmecsere egyik folyamányaként elhangzott egy perspektivikus kutatási lehetőség. Az elvándorlás hatása a családok szerkezetére és működésére valamennyi érintett célterületen releváns kérdés.

2020.01.27. 08:00-10:00

A PRO LE-TI POLGÁRI TÁRSULÁS beszámolója hangzott el.

2.5. Tanulmányút

A hazai tanulmányutak, a különböző régiókban tett látogatásaink tapasztalatai bizonyultak a leghasznosabbnak és a legtanulságosabbnak. A helyi szakemberek több éves, évtizedes rálátása a témában rendkívül fontos információkat tartogatott számunkra, melyek megnyitották a lehetőségét az együttgondolkodásra illetve a jó gyakorlatok összegyűjtésére! Hiszen a fő cél a jó gyakorlatok adaptálása volt a helyi, egri viszonyokra, környezetbe. A kutatás anyagában releváns tapasztalatok találhatóak a tanulmányutaknak köszönhetően.

2018.04.19. Nyíregyháza, Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

A tanulmányutak célja az, hogy az ifjúságpolitika területén minél több szakembert megszólítsunk, széles körű tapasztalatokat gyűjtsünk. A tevékenység további célja, hogy ezen tudás alapján kutatást készítsünk az elvándorlás okairól, de főként a lehetséges, alkalmazandó megoldásokról. Ehhez a gondolathoz nyújtott segítséget a számos, különböző területről érkezett szakember hozzáértése, véleménye, tapasztalata.

Az Egri Norma Alapítvány projekt-ismertetője után a megjelent szakemberek megosztották az adott területen szerzett tapasztalataikat. Összeségében elmondható, hogy elsődleges problémaként a negatív motiváció jelenik meg az álláskereső, pályakezdő fiatalok körében. A képzett réteg elhagyja a várost (Nyíregyháza) és a Debrecen- Miskolc – Budapest vonalon helyezkedik el. Felmerült a fiatalokhoz szóló elérés nehézsége és a motiváltság elégtelensége is, valamint az őket célzó programokon való gyér részvételi szándék is. Szó esett arról is, hogy habár a fiataloknak bőven adódik lehetőségük, arra, hogy piacképes szakmát szerezzenek és kompetenciájukat fejlesszék, a későbbiekben problémák merülnek fel a munkamoráljukat illetően. Továbbá az is elmondható, hogy leginkább fizetésbéli elvárásaik akadályozzák őket a munkaerőpiaci elhelyezkedésükben.

2018.08.14. Debrecen, Ifjúsági Ház

Ezen alkalom során is helyi szakembereket kértünk fel, hogy ismertessék velünk a helyi (Debrecen) sajátosságokat és osszák meg velünk a tapasztalataikat. A szakemberek kiemelték, hogy a városban több olyan sikeres program is van (Fészek program, Esély Otthon pályázat, "Gondoskodó és Élhető" város, Bursa Hungarica, Civis Talentum ösztöndíjak), ami arra hivatott, hogy a fiatalokat a településen tartsák. Kiemelték, hogy ez csak abban az esetben működhet, ha a szektorok együttműködnek egymással. Elmondásuk szerint Debrecenben ez megvalósul és ennek köszönhetően a fiatalok szívesen maradnak a városban.

2018.10.19. Miskolc, Célpont Közösségi Tér

Tanulmányutunk következő állomása Miskolc volt. A fő kérdésfelvetés úgy fogalmazódott meg, hogy a munkaerőpiaci megtartó erőn kívül milyen ifjúságpolitikai irányt lehetne venni?

Válaszként elsőként került említésre a közösségépítés, a helyi kötődést, identitástudat erősítését célzó programok szervezése. Elhangzott, hogy bár a 2013-ig tartó erőteljes kivándorlás 2017-re megállni látszott és a visszavándorlás lassan megindult, a fiatalok mégsem a szülővárosukat választották a letelepedésre. A résztvevők kiemelték, hogy olyan vezető személyiségekre van szükség akik hitelesek és a fiatalok felnéznek rájuk. Ezzel kapcsolatban vita indult arról, hogy kit lehet hiteles szakembernek nevezni. Többen úgy látták, hogy 40 éves kor felett már nem meggyőző a segítő, később, vagy nehezen nyílnak meg a fiatalok számukra. Ebben természetesen ütköztek a vélemények és a tapasztalatok. Az is felmerült, hogy a szakemberképzésre sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni. A résztvevő szakemberek viszont abban egyet értettek, hogy megfelelő bizalmi viszony kialakításával lehet hatni a fiatalokra.

2019.10.29. Salgótarján, Ifjúsági Iroda

A Salgótarjánban megjelent szakemberek széles körből kerültek ki, mégis jól ismerték egymást, mivel évek óta dolgoznak együtt. A beszélgetés során elmondták, hogy Salgótarjánban az egyik a legrosszabb a helyzet az elvándorlást illetően. Készült korábban egy felmérés, ahol a fiatalok 90%-a érettségi után el akarja hagyni a várost. A szakemberek azt is elmondták, hogy a fiatalok nem térnek vissza a városba. Felsőfokú tanulmányaik miatt elhagyják a várost, majd többségük külföldre megy dolgozni. A szakemberek ezt említették az egyik legkomolyabb problémaként, hogy a városban nincs felsőoktatási intézmény.

A város vezetése próbálja csökkenteni a fiatalok elvándorlását. Kialakítottak egy ösztöndíjrendszert, amivel támogatni tudják a fiatalokat. Amennyiben rendelkeznek tanulói jogviszonnyal és jó tanulmányi eredményük van, pénzületi segítséget kapnak. Ezen felül lakhatási támogatást is nyújtanak a Salgótarjánban dolgozó fiataloknak (apartmanok biztosítása szociális alapon).

2019.07.25. Nyíregyháza

Tanulmányutunk során a megjelent szakemberek az alábbi tapasztalataikat, helyi sajátosságokat emelték ki:

Nyíregyházán a fekvéséből adódóan (3 határ közelsége) megjelennek a multinacionális cégek, valamint az iskola-összevonások vannak a környező települések gyermek létszámának csökkenése miatt. Nyíregyháza céltelepüléssé válik. Tetten érhető az identitáskeresés, amely az ifjúsági koncepció eredményeként is értelmezhető. Pályázati rendszerek, civil fórum, ifjúsági alap létrehozása segítik a fiatalokat. A programszervezésben a fiatalok is részt vesznek, a fiatalok motiválhatósága érdekében érdekegyeztető fórumokat hoztak létre. Megvalósítható, releváns célokat tűznek ki, a valós igényeket felmérve.

Nyíregyháza élhető város, jó kommunikációval a különböző szektorok között. Hangsúlyt kap a közösség és a család szerepe, az együttműködések erősítése, az összefogás, az Örökösöldi vagy a Mustármag közösségi terek akár az egyetemistákat is haza tudják csábítani.

Önkormányzati szinten is vannak intézkedések, úgy, mint lakástámogatás, életkezdesi támogatás, különböző korosztályoknak ajánlott programok, Kamasz terasz, szabadtéri edzés, valós igények szerint programszervezés. A fiatalokat a szándékuk szerint kell támogatni, vágyaik, elképzeléseik, kompetenciáik alapján, segíteni őket a céljaik megtalálásában. Fontos elem a város életében az iskolai szociális munka, a szülők, gyerekek, pedagógusok közötti kapocs megtalálása, az együttműködés. Nagy hangsúlyt kap a gyermekjóléti prevenció. Összességében elmondható, hogy a városban az egyes szektorok szakemberei és a fiatalok valamint az önkormányzat kiválóan tudnak együttműködni egymással és valós igényeket felmérve segítik a fiatalok helyben tartását vagy visszacsábítását szülőhelyükre.

2019.07.26. Szolnok, CONTACT MKSZ székhelye

Szolnokon megjelent szakemberek beszámoltak a város helyzetéről és megosztották velünk a véleményüket és tapasztalataikat. A városban van munkalehetőség, de a fizetések a szakemberek szerint nem versenyképesek. Úgy látják, hogy a fiataloknak nincs elindulási lehetőségük. További problémának látják azt, hogy egyre kevesebben jelentkeznek a felsőoktatásba, annak ellenére, hogy kiváló infrastruktúrával rendelkezik. A jelenlegi hallgatók száma is alacsony (kb. 400-500 fő). A szakemberek továbbá arról is beszéltek, hogy a szülők nem tudnak a pályaorientációban segíteni gyermekeiknek, célként "csak" a gimnáziumi érettségi lebeg előttük, de ezután nincsenek további tervek információ hiányában. A tanulmányút során meglátogattunk egy tanodát is, ahol a fő motiváció a fiatalok-sokszor perifériára szorult roma-szemléletformálása, mentorálása.

2019.11.05. Kecskemét

A tanulmányúton széles körben képviseltették magukat a helyi szakemberek Kecskeméten, amin szép számmal megjelentek a környező településeken dolgozó szakemberek is. Az eseményen bemutatásra került az Egri Norma Alapítvány, a projekt és annak célkitűzései, illetve a már megvalósult tanulmányutakon szerzett tapasztalatok. Továbbá megkértük a résztvevő partnereket is, hogy röviden mutakozzanak be.

2019.11.14. Ózd

Az Ózdon megvalósult tanulmányutunk tapasztalatai alapján elmondható, hogy Magyarország ezen régiója rendkívül nehéz, az elmondottak alapján szinte reménytelen helyzetben van, ami a fiatalok elvándorlását, illetve a helyben tartást illeti. A helyi Önkormányzat képviselője szerint már a középiskola választásánál jellemző, hogy a fiatalok elhagyják a várost és Egerbe, illetve Miskolcra mennek tanulni. Ezek után már ott alakítják ki további életüket, annak ellenére, hogy Ózdon kihelyezett felsőoktatási képzés is folyik, a fiatalok mégis máshol választanak munkahelyet.

2019.12.13. Gyöngyös

A tanulmányúton széles körben képviseltették magukat a helyi szakemberek Gyöngyösön. Külön öröm, hogy megjelentek az Alapítvány, a projekt és annak célkitűzései, illetve a már megvalósult tanulmányutakon különféle szektorban dolgozó szakemberek is. Az eseményen bemutatásra került az Egri

Norma Alapítvány, a projekt és annak célkitűzései, illetve a már megvalósult tanulmányutakon szerzett tapasztalatok. Továbbá megkértük a résztvevő partnereket is, hogy röviden mutakozzanak be.

2.6. Közös szakmai programok

A nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségeket hivatottak kiaknázni. A munkafolyamat során felmerülő ötletek, igények alapján állítottuk össze ezen programok tartalmát, hogy szakmailag minél inkább kapcsolódjon azokhoz a hiányokhoz, megoldási javaslatokhoz, melyek felmerültek a partnerekben és segítséget nyújthattak a kompetenciafejlesztésben.

2019.07.24. 8:00-11:00

Sajnos a kárpátaljai partner szervezetünk a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói Önkormányzat képviselői nem tudtak részt venni a programon, de kértük őket, hogy foglalják össze a gondolataikat, küldjék el nekünk online és az Egri Norma Alapítvány munkatársai ismertetik a tapasztalataikat.

A közös munka során hasznos információkat és tapasztalatokat kaptak a projekttel kapcsolatban az Egri Norma Alapítvány munkatársaitól, valamint diaszpórában élő más civil szervezetek vezetőitől is, ami megkönnyítette munkájukat. A lekérdezések során a felmerülő nehézségek közül az egyik a passzivitás volt (nem válaszoltak az üzenetekre, valamint nehéz volt találniuk száz személyt, akinek megfelelő a beosztása és hajlandó is volt válaszolni), a mélyinterjúk során pedig XY személynek az ajtajához nem sikerült eljutniuk. Összességében, akikkel fel tudták venni a kapcsolatot, örömmel segítették őket a projektben, és szintén érezték ennek a problémának az aktualitását.

2019.07.25. 8:00-11:00

Sajnos a felvidéki partner szervezetünk a Luminosus, n.o. képviselői nem tudtak részt venni a programon, de kértük őket, hogy foglalják össze a gondolataikat, küldjék el nekünk online és az Egri Norma Alapítvány munkatársai ismertetik a tapasztalataikat. Partnerként működnek/működtek együtt az Egri Norma Alapítvány által koordinált EFOP-5.2.2-17-2017-00080 számú projektben, mely a fiatalok elvándorlásának okait keresi és a szomszédos országok szervezeteivel együttműködve próbál megoldást találni arra, hogyan lehetne az elvándorolt fiatalokat visszahozni az általuk elhagyott településre, régióba.

Az első közös találkozóra 2018. júniusában került sor egy kétnapos konferencia keretében, melyen bemutatkoztak a közreműködő szervezetek és körbejártuk a tanulmányozni kívánt témát, problémát.

A második közös találkozó 2018. szeptemberében valósult meg, amikor műhelymunkák és érdekes prezentációk keretében jobban körbejártuk és megismerhettük a vizsgált témát. Megismerték a kutatás részleteit, valamint sor került a szervezetek kapcsolati hálójának feltérképezésére.

A harmadik találkozóra 2019. márciusában került sor, ahol 2 napos műhelymunkák és prezentációk során a résztvevő szervezetek képviselői közös erővel kidolgozták a mélyinterjú és kérdőív kérdéseit, melyek kitöltése a megfelelő személyekkel a kutatás alapját képezi. A megkérdezett személyek válaszai alapján készül el Dr. Patkós Csaba vezetésével az a tanulmány, mely a pályázat produktumát képezi, és remélhetőleg hasznos észrevételekkel, esetleges megoldásokkal szolgál majd az önkormányzatok, vállalkozók számára, hogyan tudják a jövőben biztosítani a képzett munkaerő visszaáramlását hazánkba.

Az eddigi tapasztalataik alapján azon az állásponton vannak, hogy a nagy távolság ellenére az együttműködés a szervezetek között jó. Mindegyik szervezet igyekszik a rá háruló feladatokat lehetőségeihez mérten teljesíteni.

2019.07.26. 8:00-11:00

Ezen alkalom során Ráduly Attilát, a Zöld Nap Egyesület vezetőjét kértük fel, hogy foglalja össze a projekt során eddig megszerzett tapasztalataikat és osszák meg velünk, hogy a jövőben még hatékonyabban tudjunk egymással dolgozni.

Attila a beszámolója során főként a kutatásra koncentrált, de összességében elmondta, nagyon örülnek annak, hogy részt vehettek/vehetnek a projektben és a kutatás elkészítésében is. Elmondta, hogy az interjúk elkészítése során nem tudtak egy általános véleményt kialakítani, mivel minden ember más. Az interjúalanyok minden esetben szívesen válaszoltak a kérdésekre, külön kiemelte, senki nem mondta, hogy nem válaszol az adott kérdésre. A legtöbb alanyuk előszeretettel kalandozott el a feltett kérdéstől, személyesebb vizekre evezett, főleg, ha családtagjuk is érintett volt a témában. Nem tudtak kifejezetten általánosságban beszélni.

Néhány esetben azt érezték, hogy a megkérdezettek szeretnék mihamarabb túlesni az interjúm a sűrű időbeosztásuk miatt. Velük gördülékenyen, és gyorsan átbeszélték a kérdéseket. Mások elnyújtották az interjút és többször szólniuk kellett, hogy ne fussanak ki a megadott időből. Az egyik hölgy, akinek a fia sok-sok éve Amerikában lakik, sokszor elérékenyült, elpityeredett, miközben a kérdéseket feltették neki, hosszú, fájdalmas és keserű mondataiból nehezen tudták a lényegét kihámozni.

Érdekes volt, hogy az általuk megkérdezett válaszadók két élesen szélső csoportra osztoztak a helyi munkalehetőségek kérdésének tekintetében:

Az egyik része kilátástalannak látta a helyzetet, "itt nem lehet megélni", nem is csodálja, hogy elvándorolnak a fiatalok

A másik azt vallotta, hogy szerényebben, de itt is meg lehet élni, ha az ember becsületesen dolgozik, és egyébként is a gyökerek, a haza és a család a fontosak, nem a pénz.

Érdekesnek találták az anyaországban és a partnereknél készített interjúkat is. Azt a következtetést vonták le, hogy hasonlóak a vélemények és csak Kárpátalján vannak kirívó esetek. Negatívumként a kérdőíves felmérést említették, mivel online történt egy adatbázis alapján, viszont ők azt nem látták, hogy hányan és kik küldték vissza. Ennek az oka az volt, hogy a rendszer nem tette lehetővé. Ezt úgy küszöböltük ki, hogy folyamatosan tájékoztattuk őket az aktuális adatokról.

2020.01.28. 8:00-11:00

A jelen levő szakemberekkel az azzal kapcsolatos kutatási eredményeket ismertették az előadó, Dorner László, hogy milyen lélektani tényezők, feltételek hajlamosítanak arra, hogy valaki elhagyja szűkebb vagy tágabb hazáját. Kitért a dinamikus pszichológia, a humanisztikus pszichológia, valamint a pozitív pszichológia ide vonatkozó legfontosabb kutatási eredményeire, valamint a lelki problémákkal való megküzdés lehetőségeire, azokra a személyiségdimenziókra, melyek segítenek a megküzdésben (coping mechanizmusok). A résztvevők kérdései további mélységeket feszegettek, a döntésben szerepet játszó tényezőket illetően. Kitértünk a diszpozicionális optimizmus, a koherenciaérzés, a belső kontroll, az örömeztetés és pozitív érzések átélésének pszichés jólét fennmaradásában betöltött szerepére, valamint konkrét módszerekről is beszéltem (mindfulness, autogén tréning, meditáció). A hatékony kommunikáció, valamint konfliktuskezelési készség fejlesztése ugyancsak terítékre került az előadás során, valamint bemutatta azokat a pozitív pszichológia által kedvelt technikákat (pl. savouring), amik a

pozitív hangulat fennmaradásában, a jelentésteliség érzésének megmaradásában szerepet játszanak a kutatások szerint, kitérve olyan bizonyítékokon alapuló technikákra, mint a jóga.kompetenciájukat.

2.7. Disszemináció keretében a tapasztalatok megosztása a hazai szakemberek körében tréningek, kompetenciafejlesztések keretében

A találkozók lehetőséget adtak a megjelent szakembereknek, hogy átfogóbb képet kapjanak a kutatásról. Globálisan és részleteiben is informálódhattak a munkafolyamat lépéseiről. A kompetenciafejlesztések lehetővé tették a téma: ifjúság elvándorlásának okai, megoldásai - különböző aspektusainak vizsgálatát, akár interaktív módon is bekapcsolódva a beszélgetésekbe, előadásokba.

2019.12.06.

A kutatási eredmények prezentálása történt a megjelent szakemberek részére.

A találkozó folyamán Dr. Patkós Csaba, kutatásvezető prezentálta a projekt kutatási elemeinek főbb eredményeit. Eközben kitért az elvándorlás főbb okaira és következményeire, bemutatta a prominenciával folytatott mélyinterjúk eredményeit, valamint kitért a válaszadók által javasolt megoldási módokra. A (majdnem) jó gyakorlatok prezentálásában pedig angol és magyar nyelvű szakirodalmi forrásokra támaszkodott.

2020.01.28.

Matiscsákné dr. Lizák Marianna előadása hangzott el a „Fiatalok elvándorlásának gazdasági hatásai” témában.

Az előadás interaktív volt, a résztvevők nagyon aktívak voltak, egy nagyon hasznos és értékes beszélgetéssel záródott a rendezvény.

2.8. Magyarországi konferencia

A legnagyobb létszámmal létrejövő programunk. A projekt akkor aktuális állásáról, az elért eredményekről történt meg a beszámoló, melyről az országból és határainkon túlról érkező partnereink tájékozódhattak. A legátfogóbb, legrészletesebb elemzések, előadások kerültek megrendezésre. Kiváló platformot kínált a találkozásra, eszmecserére, bekapcsolódásra, a projektbe. Ezek a konferenciák leginkább előadásszerűek voltak, de mindig alkalom nyílt az esetlegesen felmerülő kérdések megválaszolására is. Meghívott vendégeink, a résztvevők az ország különböző pontjairól érkeztek a tapasztalatcserére és reményeink szerint új és hasznos információkkal térhettek haza, hogy felhasználják őket szakterületükön.

2019.03.04. 9:00-15:00

A konferencia első részében a projekt szakmai vezetője ismertette az elmúlt év eredményeit, megvalósult tevékenységeit. Az Egri Norma Alapítvány munkájának részletes bemutatását, a projekt legfőbb célkitűzésének meghatározása követte. A második részben Dr. Patkós Csaba, a kutatást végző, és irányító szakember a kutatás jelenlegi állásáról és eddigi eredményeiről számolt be előadásában. Szót ejtett az elvándorlás okairól, egri viszonylatban, a helyi sajátosságokról, teendőkről,

interjúalanyokról, azok gondos kiválasztásról, de természetesen a helyi identitás kérdése és fontossága is helyet kapott beszámolójában. Az eddigi eredmények alapján levonta a megfelelő konklúziókat, melyek a tanulmányban megjelennek majd. Dr. Tóth Antal egyetemi docens, Eger kiválasztott demográfiai jellemzőiről beszélt előadásában, illetve az ifjúsággal kapcsolatos korábbi kutatásokat és fejlesztési dokumentumokat, annak eredményeit ismertette. Korábbi egri ifjúságkutatásokat hozott fel példaként, azok statisztikai elemzésére helyezte a hangsúlyt. Közép és hosszútávú célok, prioritások kerültek a fókuszba.

A konferencia harmadik részében Dr. Simon Dávid tartott előadást az alábbi gondolatok mentén:

- Az elvándorlás és a visszavándorlás sajátosságai (nemzetközi tapasztalatok)
- Az elvándorlás okai, magyarázó tényezői
- A visszavándorlás fogalma és lehetséges mintázatai
- A visszavándorlás magyarázatai és empirikus tapasztalatai
- Az elvándorlás és a hazatérés szelekciója és a hazatérők reintegrációja
- Elvándorlás és visszavándorlás - Fiatalok elvándorlása (hazai adatok)
- Az elvándorlás és a visszavándorlás nagysága – állományok és áramlások statisztikai adatok alapján
- El- és visszavándorlás nagymintás survey eredmények és nemzetközi adatok alapján
- Fiatalok elvándorlása
- Az elvándorlás és munkaerőpiac
- A magyarországi munkaerőpiac anomáliái és a migráció hatása
- Elvándorlás és makroszintű munkaerőpiaci alkalmazkodás
- A Magyarországra visszatérő migránsok alkalmazkodása
- A brexit várható hatása
- Az elvándorlás háttere –blogelemzés
- Az emigráció okai
- Érvek a külföldi élet és munka mellett
- Negatív tényezők a kinti életben
- Miért jönne haza?
- Elvándorlás és fiatalok

2020.01.27. 10:00-16:30

A találkozás célja: A kutatás menetének és tapasztalatainak bemutatása a kutató team és a külső partnerek szempontjából

A konferencia első felében Dr. Tóth Antal, egyetemi docens beszámolt a kutatás néhány részletéről, úgymint a vonatkozó egri stratégiai dokumentumok tartomelemzéséről, illetve a kérdőíves vizsgálat legfontosabb eredményeiből.

A másik előadó, Dr. Patkós Csaba a globális migrációs trendek Európára jellemző mutatóit prezentálva megállapította, hogy világjelenségről van szó, amely ellen eredményesen csak komplex programokkal és többszintű kormányzással (multi-level governance) lehet fellépni.

Összefoglalóan elhangzott, hogy az elvándorlás világjelenség, ami a magyarságot alapvetően gazdasági motivációból érinti, de helyenként a politikai szempontok is módosítják. Az egyén számára előnyöket és hátrányokat egyaránt rejt, de a közösség számára inkább a hátrányok jelentkeznek. A sikeres programok közös jellemzője a tervszerű beavatkozás kell, hogy legyen. Alapvetően kormányzati kompetencia, de a szubszidiaritás elvének érvényesülése miatt nem lehet sikeres. Egyaránt szükséges

„kemény”, gazdasági és „puha” szellemi eszközöket bevetni. A komplex programokra kiváló példa a területalapú Egád Ede Program.

Emellett át kell gondolni az oktatásban jelenleg zajló lefelé irányuló spirál következményeit is: az egyoldalúan az informatikára és nyelvtanulásra koncentrált közoktatásban végzett diákok arra predesztináltak, hogy külföldre távozzanak és kozmopolita környezetben dolgozzanak és éljenek. A földrajz tantárgy ellehetetlenítésének egyenes következménye a helyi identitás eltűnése és a gyökértelen fiatalok elvándorlása.

2.9. A projekt eredményeinek széleskörű megismertetése

Rendkívül fontos programelemként jelent meg az eredményeink, a 2 éven át tartó kutató -és elemző munkánk hozadékainak ismertetése. Az ifjúságpolitikai szakemberek így nem csak a részfolyamatokba kaptak betekintést, hanem mintegy összegző, összefoglaló képet is a munkánkról. a szakemberek tudásának naprakészen tartása volt a fő cél, folyamatosan kiegészítve az újabb információkkal.

2019.12.06. 10:00-12:00; 2020.01.28. 13:30-15:30

A programelem célja, hogy a projekt felépítését, célkitűzéseit, eddig elért eredményeit, a mérföldkövek megvalósulását ismertesse a résztvevő, megjelent ifjúságpolitikai szakemberekkel.

Ez alkalommal az Egri Norma Alapítvány szakmai vezetője a résztvevő hazai szakemberek és érdeklődők számára tartott előadásában bemutatta az alapítvány működését, eddigi tevékenységeit és a város életében betöltött társadalmi szerepét.

Az előadásban az alábbi főbb pontok mentén történt a projekt ismertetése:

- A probléma bemutatása-ifjúság elvándorlásának okai
- A külhoni magyar együttműködő partnerek tevékenységének részletes bemutatása, részvételük a projektben
- Az eddig megvalósult mérföldkövek, feladatok, tevékenységek, programelemek ismertetése
- A tanulmányutakon szerzett tapasztalataink megosztása, a kapott eredmények elemzése, az ország különböző régióinak összevetése , a helyi sajátosságok kiemelése, jó gyakorlatok átvétele, megosztása.
- A megvalósult műhelymunkákon való tapasztalataink bemutatása, tudástranszfer megvalósítása
- A kompetenciafejlesztéseken szakpolitikai szakértők által megtartott előadások tartalmi összefoglalója, következtetések levonása
- Innovatív szakpolitikai tervezési és végrehajtási gyakorlatok határon átnyúló terjesztése
- A kutatás folyamatának, módszereinek ismertetése, eredményeinek bemutatása, fejlesztési, statisztikai dokumentumok segítségével

A megjelent érdeklődők kimerítő, részletes és mindenre kiterjedő összefoglalást kaptak a közel két éve tartó projekt teljes felépítéséről, folyamatáról, eddigi eredményeiről

3. Jó gyakorlatok bemutatása

A jó gyakorlatok esetében az alábbi alapelveket vettük figyelembe tanulmányunkban:

- Relevancia: Milyen mértékben járult hozzá a célok eléréséhez, illeszkedett a célcsoport igényeihez, illetve segítette a helyi/nemzeti célok elérését
- Hatásosság: Az adott projekt mennyire teljesítette be a hozzá fűzött reményeket
- Hatás: Mekkora pozitív vagy negatív hatást gyakorolt a releváns gazdasági, társadalmi, illetve környezeti indikátorokra?
- Hatékonyság: A befektetett erőforrások tükrében mekkora hatást váltott ki az adott projekt?
- Fenntarthatóság: A projekt zárulta után meg tudnak-e maradni külső finanszírozás nélkül is az eredmények?
- Innováció: A tevékenységek mennyire újszerűek, illetve kevésbé elterjedtek más helyszíneken?
- Megismételhetőség: Mekkora esély van az adott program más helyszínen való replikálására?

Tanulmányunkban bemutatjuk, hogy a különböző jó gyakorlatok mely típuszereplők részvételével valósulhatnak, illetve valósultak meg az eredeti földrajzi helyszíneken.

3.1. Globális példák

A fiatalok elvándorlása világszerte jelentős probléma. A helyzet megoldását nehezíti többek között a megfelelő részletezettségű adatok hiánya, a vonatkozó vidékfejlesztési kapacitások, szakértelem és anyagi erőforrások hiánya, illetve az illetékes intézmények tevékenységi körét érintő következtelenségek (párhuzamos kapacitások és felelősségi körök). (Deotti, L. – Estruch, E. 2016)

Az adatok között a következők bírnak nagy relevanciával:

- Milyen az elvándorlók nemi és korösszetétele?
- Milyen az érintettek képzettségi szintje?
- Milyen térségekből és mely területekre irányul a vándorlás?
- Milyen tartós az elvándorlás?
- Melyek a mögötte álló okok és célok?

Az elvándorlásra vonatkozó szakpolitikai programok sikerességének biztosításához az adatgyűjtést érdemes legalább két időpillanatban végezni, méghozzá a beavatkozások előtt (ex-ante) és a szakpolitikák elindítása után (ex-post). A felmérésnek ki kell terjednie arra a kérdésre is, hogy az érintett helyi közösségek hogyan értékelik a migrációt. (Deotti, L. – Estruch, E. 2016)

A szakmai vélemények szerint az elvándorlással kapcsolatos kérdéseket a nemzeti és a helyi intézmények is be kell, hogy integrálják a fejlesztési terveikbe, ehhez ugyanakkor szükségesek a következők:

- A felelős intézmények kapacitásaiban lévő hiányosságok kimutatása

- Az érintett szervezetek együttműködési lehetőségeinek bemutatása (harmonikus kapacitásépítés, stratégiai partnerség, governance)

A FAO több, az elvándorlástól sújtott afrikai országban (pld. Malawi, Tanzánia) szervezett olyan, a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó tanfolyamokat, illetve fejlesztett kapacitásokat a kormányzat, az önkormányzatok, a for-profit szervezetek és a civilek részvételével, amelyek az elvándorlás elleni közös cselekvéseket igyekeztek elősegíteni. (FAO, 2014)

A világszervezet és helyi partnerei számos olyan programot hajtottak végre, amelyek a fiatalok elvándorlásának csökkentését célozták.

Konkrét lépések a vidéki mezőgazdaság termelékenységének növelése érdekében: munkaerőigényes, intenzív és fenntartható technológiák alkalmazása és ezek elérhetőségének javítása a fiatalok irányába (pld. mikro-finance rendszereken keresztül) (Malaise, J. 2017)

A köz- és magánszektor partnerségének megerősítése a fiatalok számára kialakítandó munkahelyek kialakítása érdekében: a magánszektor bevonása nélkülözhetetlen, mivel az képes fejleszteni a hozzáadott érték-láncokat, segíteni az innováció terjedését és a technológia átvételét, segíteni az infrastruktúra és a készségek fejlesztését

A fiatalok előnyben részesítése a helyi erőforrásokhoz való hozzájutásban, illetve az új készségek elsajátításában: a megfelelő méretű erőforrásokhoz való hozzájutás lehetővé teszi, hogy a fiatalok fenntartható jövedelemhez jussanak. A fiatalok helyzetbe hozását segítheti a célzott jogalkotás, olyan innovatív eszközök, mint a csoportos beszerzések vagy a gazdasági aktivitás diverzifikációja (Bennel, P. 2010). Mexikóban például a 'Young Rural Entrepreneur and Land Fund Program' résztvevőinek 80%-a földhöz jutott az innovatív föld-lízing technikákon keresztül. (FAO et al., 2014).

A fiatal generációk tagjainak bevonása különböző gazdasági szövetségekbe, termelői csoportokba. A fiatal kisvállalkozók sikeresebbek, ha segítséget kapnak a vállalkozói hálózatokon keresztül a tervezéshez, marketinghez és termeléshez. Erre a megközelítésre jó példa az ILO Syndicoop Program, amelyet Ruandában, Tanzániában, Ugandában, Kenyában és a Dél-afrikai Köztársaságban valósítottak meg és sikeresen vontak be fiatal gazdákat a munkahelyteremtésbe, ezzel megfélemlve a fiatalok azon szándékának, hogy anyagilag önállók legyenek (Smith, S. 2006). Ezt egészíthetik ki üzleti inkubációs tevékenységek, amelyek révén csökkenhetnek az induló vállalkozások fenntartási költségei.

A fiatalokhoz igazított gazdasági-pénzügyi konstrukciók, amelyek a hitelen túl képzést, tanácsadói segítséget is tartalmaznak és a térség szükségleteihez igazodnak. Ilyen programokra jó példa lehet egy-egy falusi közösségi bank (Village Community Bank – VICOBA) megteremtése (pld. IFAD – Rural Finance and Community Improvement Programme, Sierra Leone).

A fiatalok számára innovatív és fenntartható szolgáltatások biztosítása, amelyekre jövedelemtermelő üzletek és vállalkozások települhetnek. A legsikeresebb modellekben a magán- és a közszféra együttműködése figyelhető meg, mint a perui 'Youth at Work' rendszerben, ahol vállalkozói földrajzi információs rendszert (GIS) hoztak létre, amelyből a potenciális vállalkozók adatokhoz juthatnak a termékük, illetve szolgáltatásuk számára releváns piac helyzetéről. (MDG-F, 2013)

A fiatalok igényeihez igazodó oktatási és szakképzési rendszer kialakítása és működtetése. Jelenleg fontos fejlesztendő

készségek a technikai-technológiai és üzleti kompetenciák. A FAO által kidolgozott Junior Farmer Field and Life Schools (JFFLS) módszertan modern üzleti módszereket oktat a fiatal agrár-vállalkozóknak, beleértve a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást, illetve az agro-ökológiai rendszerek elemzését is. Fontos, hogy a tanfolyamok kialakításában vegyenek részt az érintett fiatalok is, ahogy az Brazíliában történt, a National System for Rural Apprenticeship (SENAR) programban. A készségfejlesztés csak abban az esetben lehet eredményes, ha a tanfolyamok elvégzése után a készségeket elsajátítók jövedelme is emelkedik. Ekkor számíthatunk arra, hogy a képzések fejlesztésével csökken az elvándorlás. (Tigau, C. – Bolaños Guerra, B. 2015; Rosenzweig, M.R. 2006, 2010).

A fiatalok IT megoldásokhoz való hozzáféréseinek javítása, amivel javulhat a térség jövedelemtermelő képessége, illetve munkahelyek is teremthetők. (Sumberg, J. et al., 2012)

A fenti programok végrehajtása ugyanakkor nem garantálhatja az elvándorlás lassulását, így a beavatkozások másik iránya a migrációban potenciálisan részt venni kívánó fiatalok megfelelő információkkal való ellátására koncentrál. A döntés előtt álló fiatalokat el kell látni mindazokkal az információkkal, amelyek a célsországban várható körülményekről (munkajog, kultúra, nyelv) és a lehetséges kockázatokról tájékoztatja őket. Ugyanakkor lehetőséget kell adni arra is, hogy az otthon meglévő lehetőségekről is tudjanak, hogy így hozhassanak felelős döntést. Az ilyen információs kampányokra jó példák vannak a Fülöp-szigeteken, Indonéziában és Nepálban. Kínában a belső vándorlásokban részt vevő, városokba kerülő vidéki fiatalokat készítik fel szolgálatok az új élet kihívásaira. (McKenzie, D. – Yang, D. 2014).

Az elvándorolt fiatalok olyan földrajzi desztinációkban élnek, ahol az élet valamilyen mértékben különbözik az otthonitól. Ezeknek a sokszor nagyon értékes információknak és tapasztalatoknak az átadása az otthonmaradottak felé kulcsfontosságú lehet. Ha a kivándorlás csak ideiglenes, akkor az időről időre hazatérők magukkal viszik az új otthonukban felvett magatartásformákat.

Az információkon túl az elvándorolt fiatalok hazautalt összegei számos ország esetében jelentős segítséget jelenthetnek az otthoni gazdaságnak, illetve a közvetlen családnak is. Az eszközök egy része ebben az esetben arra szolgál, hogy megmutassa a munkavállalóknak, hogy milyen módon tudja a legolcsóbban hazautalni az adott összeget. A Harmadik Világ országaiban (pld. Honduras) vegyes állami és magán (a külföldön dolgozó fiatalok ezrei) források által finanszírozott programot indítottak, hogy munkahelyeket teremtsenek otthon a fiataloknak és így maradhassanak a szülőhelyükön. (Remesas Solidarias) A hazautalások nagyobb része a helyben maradottak fogyasztását segíti, de kellő kreatív technikákkal más célokra is fordítható. (McKenzie, D. – Yang, D. 2014)

A hazautalt összegek célzottan, kormányzati segítséggel átirányíthatók termelő beruházásokba az anyaországban. Ezek a programok csak akkor működőképesek, ha bennük partnerként együttműködnek a kormányzati tisztviselők, bankok és pénzintézetek, szakszervezetek és a kivándoroltak önkéntes szervezetei (amennyiben léteznek). (Doi, Y. et al., 2014)

Az információ- és tőkeáramlás csak akkor működik kellő intenzitással, ha az elvándoroltak és a küldő területek között erősek maradnak a kapcsolatok. Számos ilyen típusú programra van példa a nemzetközi gyakorlatba, úgymint mentor-szponzor rendszerek, közös kutatások, virtuális bevételek és rövid látogatások (Ratha, D. – Plaza, S. 2011). Egészen komoly beruházások is szülehetnek az ilyen

együttműködések, például infrastrukturális, vagy közlekedési-kommunikációs fejlesztések. Ezeket általában olyan kivándoroltak szervezik, akik ugyanaból a térségből származtak el. Burkina Faso egyes térségeiben például azok a térségek, ahol az elszármazottak ilyen közösségekbe tömörültek, jóval nagyobb eséllyel rendelkeznek egészségházzal, általános iskolával, vagy pormentesített utakkal. (Beauchemin, C. – Schoumaker, B. 2009)

A kapcsolattartás az elvándoroltakkal annyira erős lehet, hogy akár a hazatérésük is elképzelhető. Ilyen esetekben a tapasztalatokkal és tőkével rendelkező fiatalok a helyi közösség követendő mintái lehetnek, felpezsdíthetik ismerőseik vállalkozókedvét, új ötleteket és módszereket is elterjeszhetnek szülőföldjükön. Bár a hatékonyságuk nehezen bizonyítható, de számos olyan program létezik, amelyek ösztöndíjakkal, pozíciókkal, pénzügyi termékekkel stb. igyekeznek hazatérésre rávenni az elvándoroltakat. A hazatérőknek például Peruban kidolgoztak egy információs programot (Infomigra), ami elősegítheti a visszatelepülésüket is. A rendszer a hatóságok, munkaadó és a fiatalok szoros párbeszédére és partnerségére épült. (Naudé, W. et al. 2015)

A hátramaradottak számára is léteznek olyan megoldások, amelyekkel saját helyzetüket stabilizálni tudják. Ha lehetőséget kapnak és információkat, akkor képesek lesznek például a hazautalt összegekből önálló beruházásokat eszközölni. Erre jó példa Mexikóban a "Progres" (Niño-Zarazua, M. 2011). Ezt kiegészítve a szülőföldön maradtak tanárait és szociális segítőt fel kell készíteni arra, hogy akár pszichológiailag is segíteni tudjanak a hátramaradott gyerekeken és családokon. (Migration Policy Institute, 2015). A hátrahagyott családtagok segítésére kiváló közösségi példák léteznek a Fülöp-szigeteken.

A felvázolt nemzetközi tapasztalatok alapján tehát a következő részterületeken van lehetőség az ismeretek bővítésére, illetve a helyi beavatkozási stratégiák megalapozására:

- Tudásalap kialakítása a témában. Kvantitatív és kvalitatív kutatások kialakítása. Fontos foglalkozni azokkal, akik külföldön tanultak és utána hazajöttek.
- Akciótervek és szakpolitikák kialakítása – a helyi és nemzeti fejlesztési tervekbe integrálni a fiatalok számára való munkahely-teremtési programokat.
- Jó kormányzási gyakorlatok az elvándorlás kezelésére – A nem megfelelő elhelyezkedési lehetőségek számos fiatalra késztetnek, hogy elvándoroljon a lakóhelyéről.
- Fiatalokat célzó foglalkoztatási beavatkozások kialakítása – Az önfoglalkoztató/vállalkozó fiatalok segítése a kezdetben jelentkező gondok megoldására.
- Konkrét szolgáltatások és programok kialakítása a kivándorlók számára – előzetes jogsegély szolgálat kialakítása. (EURES) Az itthon maradtaknak segélyszolgálat biztosítása.

3.2. Példák Kelet-Közép-Európából

A YOUMIG projekt keretében Szerbia és a Nyugat-Balkán viszonylatában jó gyakorlatként bevált megoldás az elvándorlásra vonatkozó adatok és tudás menedzselése, a különböző nemzeti adminisztratív szervek közötti együttműködés, beleértve a statisztikai hivatalt, a

kutatóintézeteket és a helyi önkormányzatokat is. Ez az együttműködő hálózat kulcsszerepet játszik a többszintű irányítás (governance) lebonyolításában.¹

Mivel a tanulási céllal kivándorlók száma napjainkban egyre növekszik és ez a trend valószínűleg a közeljövőben is folytatódni fog, szükséges egy széleskörű nemzetközi együttműködés a felsőoktatás és a szakképzés területén, beleértve a terminológiák egységesítését, a jogszabályi környezet harmonizációját azzal a céllal, hogy a külföldön szerzett végzettségek elismertethetők legyenek otthon, illetve fordítva. Ehhez a nemzetközi kommunikáció és párbeszéd ugyanakkor elengedhetetlenül fontos.

Kelet-Közép-Európában több másik jó gyakorlat is létezik a fiatalok helyben tartásának motiválására. Lengyelországban a fiatalokra irányuló célzott adócsökkentéssel igyekeznek az otthon maradásra bírni őket. Az ország mintegy 2 millió fiatal munkavállaló számára eltörölték a személyi jövedelemadót. A fiatalok felső életkora ebben az esetben a 26. életév, ugyanakkor közülük is csak azokra vonatkozik a szabályozás, akik átszámítva 6,4 millió forintnál alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek. Ez a limit némileg az átlagfizetés fölött került kijelölésre, így valószínűleg a fiatalok nagy többsége bekerül a támogatott kategóriába.

Horvátországban ugyancsak kidolgozás előtt áll egy hasonló rendszer, ahol a 25 évnél fiatalabbaknak egyáltalán nem kell majd személyi jövedelemadót fizetniük, a 25 és 30 év közötti korosztály tagjainak pedig csak a szokásos adó felét. a tervek szerint 2020 januárjától lép életbe ez a szabályozás a szomszéd országban.

Az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Program a kárpátaljai magyarság gazdaságfejlesztési stratégiai terve, amelyet a helyi magyar értelmiség a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Főiskola területfejlesztő geográfus szakembereinek vezetésével állított össze. A megvalósításhoz az anyagi támogatást Magyarország Kormánya biztosítja egy pályázati rendszer működtetésén keresztül.

A program helyzetfeltáró részében olvasható a térség magyarságát sújtó egyik fő probléma, nevezetesen, hogy a földterületek elaprózódtak, a velük hivatásszerűen foglalkozó magyar földművesek egy része felhagyott a tevékenységgel, mások pedig – kellő ismeretek híján – nem képesek érdemben az agráriummal foglalkozni. Ennek következménye lesz, hogy a magyarok által lakott területeken a termőföld jelentős része idegenek kezébe megy át, a helyiek többsége csak bér munkásként tudja művelni szülőföldjét. A demográfiai következmény az lesz, hogy a terület már nem kínál vonzó jövőképet a fiatalok számára, így az ők leginkább csak az otthontól távol, alapvetően külföldön fognak munkát vállalni, illetve végső soron elvándorolnak.

A program alapvető célja a kárpátaljai magyar nemzetiség fenntartható gazdasági felemelkedése, anyagi jólétének növelése, szellemi, kulturális javainak gyarapítása, életminőségének javítása, természeti

¹ http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/33/ce9d8d886d3d00dfbc8beef5369391f732a15d26.pdf

környezetének megőrzése. Az elképzelés szerint a hatásokban nem maradnának meg regionális szinten, hanem egy Kárpát-medencei hálózatban gondolkodva tudják reálisan kivitelezni.

A stratégia 2020-ig terjedően hat éves időtávlatban határozott meg célokat a kárpátaljai magyarság megtartása érdekében. A helyi adottságokból kiindulva három specifikus célt tűztek ki a programban, úgymint:

- a családi gazdaságok (kiemelten az agrár-primőrtermelés és feldolgozóipar területén)
- a mikro-, kis- és középvállalatok indításának és erőforrás-ellátásának segítése
- a humán erőforrások fejlesztése az oktatási rendszer minőségének javítása és fejlesztése által

Ezeknek a szimultán megvalósítása segíthet abba, hogy megálljon az értelmiségi és az alkotóképes lakosság elvándorlása, illetve életteret biztosítsanak a tenni tudó és akaró társadalmi csoportok számára. Ezáltal a helyben maradó magyarság hidat jelenthet az ukrán ajkú többség felé, egyfajta hídszerepet játszva kelet és nyugat között. Ez mindenképpen járható alternatíva lehet a jelenleg tapasztalható elvándorlással szemben.

Az Egán Ede Programban felvázolt jövőkép 6 fő stratégiai pillérje a következő:

1. A kárpátaljai magyarság gazdasági közösségének megteremtése
2. Az emberi erőforrásaink megtartása, minőségük javítása
3. A magyarok térség gazdasági versenyképességének növelése
4. Széles körű integrálódás a Kárpát-medencei gazdasági térbe
5. Híd szerep kialakítása az anyaországi gazdasági szereplők és az ukrán vállalkozói, fogyasztói sfera között
6. A magyarok vidék termőföldjeinek helyben lakó gazdálkodók kezén tartása

Az adottságoknak megfelelően meghatározott három kitörési ponton belül számos rész cél került kijelölésre:

Agrárfejlesztési kitörési pont:

- birtokszerkezet változása (helyi tulajdon megőrzése);
- hajtató felületek növekedése;
- intenzív ültetvények növekedése;
- gazdasági haszonállatok egyedszámának bővülése;
- a gépállomány fejlődése; szövetkezeti mozgalom előrehaladása;

Turisztikafejlesztési kitörési pont:

- szakmai érdekvédelmi szervezetek megalakítása;
- térségi turisztikai marketing-terv létrehozása;
- tematikus és térségspecifikus turisztikai programok, útvonalak, termékek kialakítása, fejlesztése;
- szakirányú képzések elindítása, fejlesztése;
- turisztikai szezon meghosszabbítása;
- a turizmusban részt vevő turisták számának növelése;

Vállalkozásfejlesztési kitörési pont:

- a helyi magyar érdekeltségű kkv-k számának növekedése;
- inkubátorház létrehozása;
- finanszírozási intézményrendszer kialakítása;
- vállalati klaszterek kialakulása (pl. szövetkezetek);
- magyar–magyar kapcsolati rendszer bővítése;
- vállalkozási és vállalatindítási ismeretek bővítése (oktatás);
- a lakosság vállalati, illetve munkavállalói jövedelmének gyarapodása;

A prioritások például az agrárium tekintetében a népességmegtartó képesség növelése, valamint a termőföld megőrzése elvezethetnek egy olyan régió megteremtéséhez, amely megőrzi és bővíti lakosságát, a fiatalok számára is perspektívákat nyújtva.

A perspektíva szerint azokon a területeken, ahol ez a modell sikeresen elterjed, megáll a magyar ajkú lakosság elvándorlása, a családok által vállalt gyermekek száma növekszik és a helyi identitás, a közösséghez való tartozás érzése is erősödik, a hagyományokkal és hittel együtt. A magyarság megmaradásának záloga lehet ez a program, amelynek alapja a családi gazdaságok által folytatott földművelés és állattenyésztés. Az ilyen módon átformált kárpátaljai mezőgazdaságban intenzív és jövedelmező gazdálkodás valósul meg, a jelenleginél sokkal több családnak nyújtva biztos és kárpátaljai viszonylatban magas jövedelemforrást.

Az Egán Ede Program kiváló példa a térségben való gondolkodásra, hiszen nem országban, de nem is csak településben, hanem kvázi regionális szintben gondolkodtak a készítőik. Hasonló az elképzelés az Európai Unió által propagált S3, vagy „smart specialization” programokhoz, azaz egy-egy kisebb térségben a meglévő adottságokhoz igazítva,

innovatívan és komplexen hajtunk végre beavatkozásokat a fenntartható gazdasági növekedés elérése érdekében. Ennek hatására javul a terület demográfiai potenciálja, megáll a nagymértékű kivándorlás és létrejön hosszabb távon egy kis-és középvállalkozásokra, valamint kis méretű agrárüzemekre építő gazdasági magterület.

A program arra is jó példa, hogy semmiféle csupán a kulturális-közösségfejlesztő, identitásra építő program nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, ha nem párosul biztos, a táji adottságokhoz és helyi energiákhoz alkalmazkodó gazdaságfejlesztési alprogrammal.

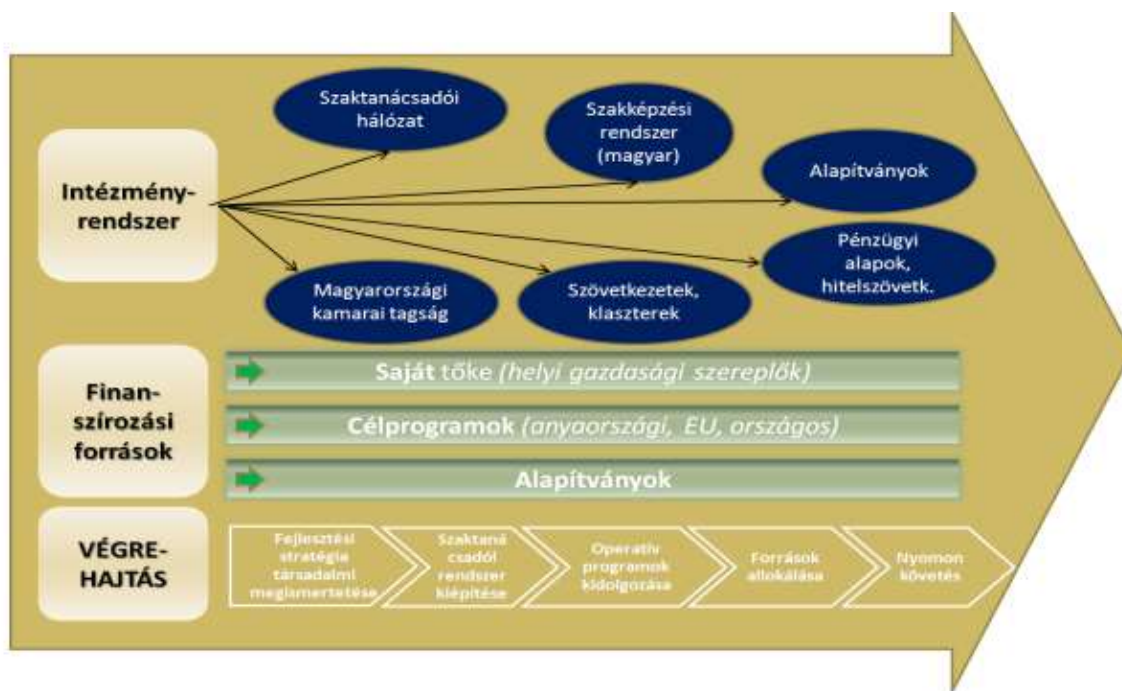
A helyben maradás záloga a felzárkózás. ha összehangolják az erőforrásaikat, és a meglévő kitörési pontokra (a hegyvidéken az állattartás, az alföldön a növénytermesztés) összpontosítva célzott támogatást tudnak kivitelezni, így helyzetbe tudják hozni a családi gazdaságokat mint a magyarság egyik legfontosabb megtartó erejét. Ilyen komplex fejlesztési programmal érhető el a komplex jövőkép, amelynek lényege „minőségi kárpátaljai magyarság” megteremtése. A minőségi jelző arra utal, hogy leáll a ma oly erősen jelentkező agyelszívás folyamata, ami egy olyan negatív jelenség, amely az érdektelenség és a vállalkozói hajlam hiányának „társulása” esetén teljesen inaktívvá, degradálttá teszi közösségeket.

A program nem lehet fenntartható sem a külső források (a magyar állam hathatós finanszírozása), sem a humán erőforrás megteremtése és fejlesztése nélkül, azaz meg kell őrizni a meglévő magyar oktatási rendszert, sőt fejleszteni és ki kell terjeszteni, hogy megfeleljen a stratégiai, valamint a munkaerő-piaci igények sajátosságainak.

A program nem lehet sikeres a megvalósítás intézményrendszerének kialakítása nélkül sem (23. ábra). Csak a következetesen, transzparensen és korrektül működő intézményrendszer lehet képes arra, hogy a program elképzelései utat találjanak az egyes családok felé és reális, családi szinteken is értelmezhető jövőképeket, projekteket indukálhassanak. Fontos az, hogy aránylag rövid időn belül szülessenek olyan „best practice” projektek, amelyek másolódási alapot jelentenek és így hozzá tudjanak járulni a program vezérgondolatainak a terjedéséhez. Ezek a mintagazdaságokon keresztül bebizonyítható, hogy a családi gazdaság, a fenntartható jövedelem és a szerves fejlődés elérhető még Kárpátalján is. Fontos kiegészítő elemei lehetnek a rendszernek a helyi termékek (brand), amelyek nemcsak kiszámítható és magas hasznot hoznak a hozzáadott érték lánc valamennyi tagjának, de általuk beazonosíthatóvá és ismertté tehető a térség határon innen és túl is. A helyi termékek önmagukban is integráns részesei lesznek egy modern helyi identitásnak.

A program végrehajtása 2016-ban kezdődött és elmondható, hogy a pályázók 97 százaléka frissen bejegyzett vállalkozó vagy egyéni vállalkozó, illetve vállalkozás. A legtöbben a mezőgazdaságban voltak aktívak, például a művelt földterületek telekkönyvi azonosításába, de a turizmus területén is sokan pályáztak a vendégfogadáshoz szükséges létesítmények megteremtéséhez. A program közvetlen vagy közvetett támogatásával már 3500 új vállalkozás vagy egyéni vállalkozás jött létre Kárpátalján, amely szám nagyjából ugyanennyi családot takar.

23. ábra: Az Egan Ede Program végrehajtásának keretrendszere (Forrás: eganede.com)

Amennyiben hosszabb távon sikerül fenntartani ezt a támogatási rendszert, elérhető, hogy a jelen, de főleg a következő generációk esetében megváltozzon a hozzáállás, s magasabb vállalkozói hajlammal, kreatív vállalkozási ötletekkel álljanak elő. A kárpátaljai magyarságnak ezáltal ötletadó, proaktív képzési rendszere alakul ki, amely nemcsak alkalmazkodik a piaci viszonyokhoz, hanem a fentiekben megjelölt húzóágazatok irányába rugalmasan tud nyitni is.

3.3. Hazai példák a dokumentumok és a terepi vizsgálatok alapján

Jelen fejezet a projekt időtartama alatt megvalósított terepi vizsgálatok eredményeit tartalmazza. A projekt megvalósítói előre szervezett study-tour-ok keretén belül különböző hazai városok jó gyakorlatait tanulmányozták az elvándorlás megfékezése, illetve a fiatalok helyben tartása témakörében. A találkozókön az önkormányzatok reprezentánsain kívül részt vettek az adott település releváns civil és szakmai szervezetei, valamint szakértői is.

Valamennyi város esetében a helyszíni tapasztalatokat kiegészítettük az adott település integrált településfejlesztési stratégiájában, illetve programjában olvasható, a téma szempontjából legfontosabb megállapításokkal.

3.3.1. Nyíregyháza

A város integrált településfejlesztési stratégiájában az elvándorlás fontos kihívásként szerepel, ugyanakkor a település SWOT elemzésében még erősségként emelik ki, hogy a bevándorlók létszáma még meghaladja az elvándorlókét. A veszélyek, azaz közvetlenül nem befolyásolható külső tényezők között ugyanakkor az szerepel, hogy az ország fejlettebb területeinek és a külföldi országok elszívó hatása erősödik, így nőhet az elvándorlás. Különösen kiemelik, hogy az alacsony átlagkereset miatt a szakképzettek körében lehet ez igazán nagymértékű.

A beavatkozási logika szerint a magas színvonalú humán szolgáltatásokkal fenntartható lehet a továbbiakban is a vándorlási nyereség. Egy másik – városrész-specifikus – fejlesztési cél, hogy a lakótelepek fejlesztésével megelőzzék azok leromlását és így az ott élő lakosság elvándorlását. Ennek részeként került megfogalmazásra egy, a fiatalok számára releváns bérlakás-program, illetve ösztöndíj rendszer kialakítása. Ez utóbbi a „Nyíregyháza: a vállalkozóbarát város” – Gazdaságfejlesztési program egyik kulcsprojektjeként is megjelölésre került, különös tekintettel a pályakezdőkre és a visszatérni szándékozókra.

A városban kiemelt probléma, hogy bizonyos városrészekben a szegregáltan élő népcsoportok között igen magas a fiatalok aránya, akik nem tudnak megfelelően beilleszkedni a helyi társadalomba. Ezekből a marginalizálódott közösségekből jövő fiatalok fenntartható munkaerő-piaci integrációja kulcsfontosságú. A fiatalokra vonatkozóan a stratégia helyzetfeltárása szerint veszélyes, hogy csökkent a fiatal korosztály foglalkoztatottsága és erősödik a munkaerő-piaci sérülékenysége.

A megteremtteni kívánt közösségi, szolidáris és befogadó társadalom megteremtésének része a lakosság megtartásának, visszavonzásának kulcs tényezője a helyi identitástudat további erősítése, amely hozzájárulhat a felsőfokú végzettségű fiatalok visszacsábításához is.

Nyíregyháza 2030-as jövőképe így fogalmaz:

„2030-ban Nyíregyháza egy olyan város, amelyet következő generációk (gyermekünk, unokáink) is szívesen választanak lakóhelyül, ahová a magas képzettségű fiatal szakemberek is visszatérnek.”

A városban tett látogatás és fókuszcsoportos beszélgetésre épülő terepi kutatás alapján elmondható, hogy az elsődleges problémaként a negatív motiváció jelenik meg az álláskereső, pályakezdő fiatalok körében. A képzett réteg elhagyja a várost és Debrecenben, Miskolc, Budapesten, vagy külföldön helyezkedik el. A korábbiakkal ellentétben, amikor leginkább a magasan képzettek voltak jellemzőek ez a tendencia, napjainkban már a képzettség nélküliek is odébbállnak és jellemzően a Dunántúlon, illetve külföldön próbálnak szerencsét. Használható nyelvtudás hiányában, azonban sokszor hamar csalódottan térnek haza. Az ismeretek hiányában nem számolnak a kinti lakhatási és egyéb beilleszkedési problémákkal, így a kudarc gyakran borítékolható. Az informálás kérdése tehát kulcsfontosságú, így a fiatalok tájékoztatására mindenképpen figyelmet kell fordítani. Ezzel kapcsolatosan felmerül a megszólíthatóság és a motiváltság elégtelensége is, valamint a fiatalokat célzó programokon való gyér részvételi szándék is.

A munkaerő-piaci tapasztalatok szerint sokszor hiába van lehetőségük a fiataloknak bőven, arra, hogy piacképes szakmát szerezzenek és kompetenciájukat fejlesszék, a

későbbiekben problémák merülnek fel a munkamoráljukat illetően. Ez és az irreális, leginkább fizetésbeli elvárásaik akadályozzák őket a munkaerő-piaci elhelyezkedésükben.

A város Önkormányzat Köznevelési és Ifjúsági Osztályának munkatársa véleménye szerint, a nyíregyházi fiataloknak számtalan lehetősége van az érdekérvényesítésre, illetve esetlegesen segítséget kaphatnak gondok esetén. Ilyen fórumok például a diákszövetség, illetve a diákpolgármester választása.

A fiatalok legfontosabb problémája, ami miatt az elvándorlást választják, a város illetékesei szerint az infrastruktúra hiányosságai, amelyek miatt a lakhatás problematikus, illetve sokan kénytelenek az ingázás életformáját választani.

Egyes vélemények szerint egyértelmű gondként, okként merült fel az a tény, hogy a helyi iskolák nem szerves részei a közösségnek, ami nehezíti a fiatalok bevonását a városi életbe. A diákok külön "univerzumban", az iskola saját szabályai szerint élnek, gyakran nem életszerű tudást szerevezve, majd kikerülve onnan, nem képesek a saját lábukon megállva boldogulni.

Az Ifjúságkutatók szerint, már egészen korán megfordul a diákok fejében az elvándorlás gondolata. Munka, illetve élettapasztalatot, nyelvyakorlatot, de leginkább pénzt akarnak keresni. Kétféle cél létezik: Az egyik tábor a kiutazás, vagy szülőhely elhagyás után soha nem szándékozik hazatérni, a másik kör pedig csupán tapasztalatot, illetve az itthoni boldoguláshoz szükséges tőkét megszerelve visszatér. Ez a szándék egyénenként eltér aszerint, hogy a kötődési vagy az áthidaló tőke erősebb-e.

A Nyíregyházi Ifjúsági Kerekasztal cselekvési tervet dolgozott ki az érintett fiatalok bevonásával, amelynek komplex szempontrendszere a munkaerőpiactól a lakhatáson át a közösségi programokig terjed.

- Lakással, lakhatással, családalapítással kapcsolatos megoldási javaslatok – „Fiatalok városa” (lakbér-támogatási rendszer, a minőség javítása)
- Munkahely, munkaerő-piaci megoldási javaslatok – „Nyíregyháza hazavár” (foglalkoztatási paktum, pályaaorientációs tanácsadások, gyakornoki programok, „IKSZelj” Program elindítása (iskolai közösségi szolgálat céltudatosabb megszervezése, diákmunka feltárása és közvetítése a fiatalok felé, fiatalok vállalkozóvá válásának segítése, illetve alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások elérésének segítése)
- Oktatással kapcsolatos megoldási javaslatok – „Élethosszig tartó tanulás” („Nyíregyházi ifjúság honlap” és telefonos applikáció készítése, ifjúsági tematikus műsorok létrehozása, „Szolgáltató egyetemek” program, a szociálisan rászorult fiatalok felsőoktatási tanulmányainak támogatása, nemzetközi ifjúsági cserék lebonyolítása a városban)
- Szabadidő, sport, életmód megoldási javaslatok – „Mit csináljak?” (A civil és kulturális alap 10%-át kifejezetten a 14-29 éves korosztálynak szánt programokra kell fordítani, közművelődési intézmények díjmentes biztosítása azoknak az ifjúsági civil szervezeteknek, amelyek kiemelt ifjúsági programot valósítanak meg, közművelődési intézmények által szervezett ifjúsági szolgáltatások megvalósítása, a helyi rendezvények szervezésébe az ifjúság képviselőinek bevonása, „Mozdulj Nyíregyháza” jellegű programok fenntartása, családi sportrendezvények (pl. Nyuszi futás, stb.) fenntartása,

számának növelése, diáksport egyesületek támogatásának fenntartása)

Az EURES támogatni, informálni tudja a külföldre készülő magyar fiatalokat, munkavállalókat. Széleskörű tájékoztatást nyújtanak az Európai Unió egyes országainak élet- és munkakörülményeiről, a szociális biztonságról, az oktatás és képzés lehetőségeiről. A boldogulás az országot elhagyva sem könnyebb, kifejezetten fontos a visszatérés lehetővé tétele és elősegítése.

Az itteni tapasztalatok alapján a legfontosabb talán a megtartó erő szerepe és annak erősítése. A közösségek stabilizálása, akár már a család esetében is és az elszigetelődés megakadályozása.

3.3.2. Debrecen

A város integrált településfejlesztési koncepciója a SWOT elemzésben megállapítja, hogy általában nem megfelelő Debrecen népességmegtartó ereje, mivel elég jelentős a képzett és fiatal szakemberek elvándorlása a városból. Kulcsfontosságú feladatnak tartják éppen ezért az infrastruktúra fejlesztését, amivel a fiatalok szemléletét is formálni tudják. A városrészi szintű elemzés megállapítja, hogy egyes városnegyedekben nem vonzó az épületállomány a fiatalok számára, így ezt fejleszteni kell, illetve olyan hiánypótló szolgáltatásokat kell biztosítani, amely speciális vonzerőt jelent a fiataloknak. A wi-fi elérésen túl például áttételesen még a kerékpáros elérhetőség javítása is hozzá tud ehhez járulni.

A város egy másik releváns fejlesztési terve, a SMART City koncepció, amelyben a fiatalokra vonatkozóan megjelenik, hogy az új technológiák bevezetése nélkülözhetetlen a végzett diákok és fiatal munkavállalók városban tartásához, a vállalkozások (beleértve a kis- és középvállalatokat is) digitalizációja fontos a fiatalok elérése érdekében. Az oktatási rendszer minden szintjén fontos, hogy legyen elérhető a digitális kompetenciák fejlesztése a fiatalok számára.

A terepi kutatás során a kérdésre, miszerint mi a legfőbb oka a fiatalok városelhagyásnak és milyen intézkedésekkel kívánja ezt Debrecen városa megakadályozni számos jó gyakorlat került megemlítésre.

A beszélgetésben a városi szereplők közül a következő szervezetek vettek részt:

- Új Nemzedék
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat
- Debrecen, Ifjúsági Ház
- Lépéselőny Közhasznú Egyesület
- Civil Információs Centrum
- Felsőoktatási Kollégiumok Szövetsége

Kiemelt jelentőségűnek vélték a megjelent szakemberek a lakhatás és az utazás problémáját, melyre a Fészek program, illetve az Esély Otthon Pályázat kínálnak megoldási lehetőséget. Az Esély Otthon pályázat a vidéken élő fiatalok otthonteremtését és a családalapítását elősegítő program, melynek célja, hogy a szülőföldjüktől elszármazott 18 és 35 közötti fiatalokat visszavonzza a szülőhelyükre, illetve a még

ott élők számára boldogulási lehetőséget kínáljon. A projekt segítségével az önkormányzatok felújíthatják és átalakíthatják ingatlanjaikat a kedvezményezett fiatalok számára, akiket a munkavállalás érdekében képzésekkel és tanfolyamokkal is segítenek.

A szakemberek egyet értettek abban, hogy a hosszútávon erős vidék egyik alappillére a helyi közösségépítés. Meghatározó a közösség ereje, a közösségi tér, ahová visszacsatolhatnak a fiatalok és ahol ki tudnak teljesedni. A közösséghez való tartozás növeli az adott település kulturális értékét. Azonban rendkívül fontos, hogy a fiatalok érezzék a támogatást és azt, hogy megfelelő, kompetens szakmai szervezet álljon mögöttük, ha segítségre van szükségük.

Debrecen városa erős gazdasági potenciállal rendelkezik, a javakhoz való hozzáférés könnyebb, így a fiatalok bátrabban maradnak a városban. A közeljövőben épülő BMW gyár, amely egy 1 milliárd eurós beruházás és rengeteg munkahelyet teremt, versenyképessé teszi a fiatalokat, ösztönzi őket a maradásra, illetve vonzani fogja a tágabb környékről is őket.

A MJV Önkormányzata élő kapcsolatot ápol a Debrecenben működő Ifjúsági szervezetekkel, az Egyetemmel és egyéb alapítványokkal. A kommunikáció kiváló közöttük, alapvető, hogy jó viszony legyen a munkatársak között, hiszen csak így, együtt tudnak érdemben munkálkodni egy közös cél érdekében.

A "Gondoskodó és Élhető" város – Debrecen – vezetői különleges hangsúlyt fektetnek arra, hogy az identitástudat erősödjön, az emberek civis polgárként éljenek és gondolkodjanak és büszkéek legyenek arra, hogy debreceniek. A fiatalok számára például videó-pályázatot írtak ki, hogy kreatív módon mutakozzon meg miért is szeretik a városukat.

Az identitás erősítésére is alkalmasak azok a programok és ösztöndíjak, amelyek Debrecen fiataljai számára rendelkezésre állnak. A Bursa Hungarica és Civis Talentum Ösztöndíj a tehetségeket támogatják tanulmányi, illetve sporteredményeik alapján. Az egyéni pályázatokon kívül létrehoztak egy támogatási alapot, melynek segítségével a civil, ifjúsági és kulturális szervezeteket támogatják sikeres működésükben.

Az ifjúságnak számos lehetőséget biztosítanak az önkéntességre, akik karitatív tevékenységekben, programokban tudnak részt venni. A fiatalok nagy számban bevonhatóak, lelkesek, szívesen vesznek részt jótékonysági programokon. Szintén megtartó erő Debrecen kulturális életének fellendítése. Az épülő Latinovits Színház része az Európa Kulturális Fővárosa 2023 projekt beruházásainak.

Komoly összeköttetés működik a helyi iskolák között is. Az Oktatási Tanács létrehozásával hatékony együttműködés van minden iskola között ezáltal az információáramlás sikeresen létrejön, ezzel is segítve a fiatalokat. Az Új Főnix Terv keretén belül Nemzetközi Iskola épül, ahol nemzetközileg akkreditált pedagógiai program szerinti oktatásban részesülnek a diákok és nem elhanyagolható szempontként a személyiségfejlesztésre fókuszálnak.

A Debreceni Ifjúsági Ház számos programot kínál a helyi közösségek erősítése és a fiatalok helyben tartása érdekében. Teret adnak a helyi közösségi önszerveződésnek, tehetséggondozó táborokat, pályaválasztási tanácsadást, életút interjúkat szerveznek, Roma Ki Mit Tud? Programjuk a Hajdú-Bihar Megyei Rendőrfőkapitánysággal együttműködve

valósul meg. Rock-suli, táncbörze, délutáni közösségi tér csak néhány példa a számtalan általuk kínált programból.

A 2016-ban 16 középiskola diákjainak bevonásával készült felmérés alapján elmondható, hogy a diákok több, mint 50%-a Debrecenben maradna, ott tanulna tovább, hiszen erős a családi illetve a közösséghez, városukhoz való kötődésük, valamint a Debreceni Egyetem szakjai is széles spektrumon tudják fogadni őket.

A Lépéselőny Közhasznú Egyesület az álláskeresésben, mentorálásban segíti a hozzájuk forduló fiatalokat. A fogyatékkal élő honfitársaink foglalkoztatását is támogatják munkahelyek és nappali foglalkoztatók létrehozásával. Fontos számukra a tovább mentorálás és a nyomon követés is, elősegítve ezzel a fiatalok folyamatos támogatását. Mivel az összes középiskolával együttműködnek és élő kapcsolatuk van, ezért programjaikhoz önkéntes diákokat tudnak szervezni.

A helyi Civil Információs Centrum kapcsolati hálója kiterjedt, fontos számukra, hogy naprakész legyenek és a városban, illetve a térségben működő szervezetekkel jó kapcsolatot ápoljanak, hiszen így tudnak hatékonyan működni.

3.3.3. Miskolc

Az észak-magyarországi regionális központ fejlesztési stratégiájában számos ponton szerepeltetik a demográfiai válság és az elvándorlás problémáját. Kiemelik a Miskolcon tapasztalható negatív vándorlási különbözetet, ami kifejezett gond az Avasi-lakótelepen. A megoldási módszerek közül a stratégia kiemeli, hogy a fiatalok számára a versenyképes tudást kell biztosítani, hogy helytálljanak a munkaerőpiacon. Ezen kívül elengedhetetlen még a fiatalok lakáshoz jutásának támogatása. Nagy gond ugyanakkor, hogy sok a nem aktív fiatal. A város speciális beavatkozást is tervez, az ún. „Második esély iskolák” programot az iskolai végbizonyítvánnyal, vagy szakképesítéssel nem rendelkezőknek szeretnének pótlólagos képzéseket biztosítani. A fiatal munkavállalók számára jelentős segítséget jelenthet, hogy kollégiumi típusú elhelyezést kívánnak biztosítani átmeneti jelleggel az önkormányzat jelenleg üresen álló kollégiumaiban.

A tanulmányút miskolci állomásának helyszíne a Célpont Közösségi Tér volt. A megjelent szakemberek a Háromkő Egyesület, az Esély és Részvétel Közhasznú Egyesület, a Célpont Közösségi Tér, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Civil Információs Centrum, Új Nemzedék és a Magyar Cserkészszövetség színeiben képviseltették magukat. A tanulmányút, eszmecsere moderátora Jernei Péter, a miskolci Háromkő Egyesület elnöke volt.

A moderátor kifejtette, hogy évek óta szoros együttműködésben vannak a Magyar Cserkészszövetséggel, mely alapvetően meghatározza a munkájukat. Törekvéseik, egyesületük célja, hogy a gyermek-és ifjúsági társadalom számára olyan nyílt programokat hozzanak létre, illetve szervezzenek, amelyekben a cserkészlet értékorientált attitűdjét és interaktív módszereit hasznosíthatják, alkalmazhatják. Nagy hangsúlyt kap a munkájukban az ifjúságnevelés és közösségfejlesztés, tanácsadás, krízisintervenció, de akár a

vezető-illetve felnőttképzés is az ifjúságügy vagy a civil szektor területén tevékenykedő szakemberek és szervezetek számára.

A fő kérdésselvetés úgy fogalmazódott meg, hogy a munkaerőpiaci megtartó erőn kívül milyen ifjúságpolitikai irányt lehetne még venni? Erre válaszként elsőként került említésre a közösségépítés, a helyi kötődést, identitástudat erősítését célzó programok szervezése. Bár a 2013-ig tartó erőteljes kivándorlás 2017-re megállni látszott és a visszavándorlás lassan megindult, a fiatalok mégsem a szülővárosukat választották a letelepedésre.

Az Észak –magyarországi Cserkészegyesület több, mint 600 fiatalot fog össze, és a tagságuk évente mintegy 6%-kal nő. Ehhez azonban olyan vezető személyiségre, példaképre van szükség, akit elfogadnak a fiatalok, és aki által hitelessé válik az üzenetük, értékrendjük. Tehát fő szempontként a szakemberek kiemelték ennek fontosságát.

Vita indult arról, hogy kit nevezünk hiteles szakembernek, milyen korosztályból kerüljön ki az ifjúságügyben tevékenykedő szakember. Egyes vélemények szerint 40 éves kor felett már nem meggyőző a segítő, később, vagy nehezen nyílnak meg a fiatalok számukra. Ebben természetesen ütköztek a vélemények és a tapasztalatok. Az is felmerült, hogy a szakemberképzésre sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni. Miskolc viszonylatában elmondható, hogy nem létezik kimondottan ifjúsági koncepció, nincs egységesítve, illetve társadalmasítva. Általános vélemény, hogy egy átfogó stratégia kifuttatására volna szükség.

Jó gyakorlatként a Gombaszögi fesztivál példája megmutatta, hogy bár helyileg kiválóan működik a fiatalok megcélzása, de nem tudják ezeket a mintákat kiszélesíteni, társadalmasítani a helyi motivációkat, rendszereket, módszereket, akár megyékre lebontva.

Szintén fontos tényezőként felmerült, hogy mentorokra van szükség, akár még az ifjúsággal közvetlenül kapcsolatban lévő szakemberek számára is, elkerülendő a kiégést, a motivátlanságot vagy biztosítva a lelki, mentális támogatást. Hiszen, a másokat támogató emberek számára is elkél olykor a megerősítés, a segítség.

Az Új Nemzedék ifjúság szakmai koordinátora beszámolt egy, az általuk sikeresen lebonyolított programról. A Kontraszt Kiállítás egy olyan multimédiás kiállítás volt, amely a problémás élet 7 szegmensét vette sorra (pld. abortusz, drogok, családon belüli erőszak), nem titkolt szándékkal, hogy a sokkolás, a szembesítés, illetve a komfortzónából való kimozdítás eszközével hívja fel a fiatalok figyelmét meglévő problémáikra, illetve preventív célokat is szolgált. 7 szobán keresztül mutatták be a fent említett, a célcsoportot érintő problémákat. A 8. szoba, - a csendszoba – pedig alkalmat teremtett az egyedüllétre, a témák feldolgozására, de akár egy segítő ember is rendelkezésre állt, akivel meg lehetett beszélni az adott problémakört.

Következésképpen elmondható, hogy megfelelő bizalmi viszony kialakításával lehet hatni a fiatalokra, információt lehet nekik nyújtani. Hiteles, hozzáértő, az adott témában jártas szakemberek előadásai is segíthetnek. Őket azonban nagyon nagy gonddal kell megválasztani (Dr. Zacher Gábor, Bőjte Csaba pld.)

A platform, ahol elérhetőek a fiatalok: egyértelműen a digitális és virtuális felületek. Kevés szabadidejükben ott találhatjuk meg őket. A túlkompenzált szülők álmainak megvalósításának vágya (szülők részéről) gyakran arra “ kényszerítik” a

gyerekeket, fiatalokat, hogy reggeltől –estig különórákra járjanak, ezzel megakadályozva abban őket, hogy egyéb közösségépítő programokon vegyenek részt. Agyonhajszolt, túlteljesítő fiatalok vannak, leterheltek-ezek mind-mind okai annak, hogy nem lehet őket elérni.

Felelőssége tehát a családnak, a közösségnek, a szakembereknek és a társadalomnak is van abban, hogy a felnövekvő nemzedék felelős döntéseket tudjon hozni és a helyben maradás valós alternatíva legyen számukra.

3.3.4. Salgótarján

A nógrádi megyeszékhely fejlesztési stratégiája megállapítja, hogy a gazdaságfejlesztés és befektetés-ösztönzés alapvető céljai az elvándorlás lassítása, majd megállítása kell, hogy legyen. Az elvándorlás Salgótarjánban furcsa helyzetet teremt, hiszen olvasható az ITS-ben, hogy ha a jövőben nem fog drasztikusan nőni az elvándorlók aránya, akkor a szegénység intenzifikálódásával kell számolni. Azaz egyfajta társadalmi kockázat lehet az elvándorlás alacsony mértéke. A város fontos fejlesztési célja a bevándorlás növelése, amivel az elöregedés ellen is tenni kívánnak. A magasan képzett fiatal és középkorú népesség betelepítése Salgótarjánba prioritás, kedvező munka- és lakhatási lehetőségek, élhető városi környezet és jó minőségű közszolgáltatások biztosításával.

A szegénység hosszú távú mérséklésének egyik kulcsfontosságú eszköze a gyerekek, fiatalok helyzetének a javítása, a szegény gyermekek humántőkéjébe történő beavatkozás.

A fiatalok társadalmi integrációja az állam és az önkormányzat által működtetett oktatási - nevelési, közművelődési, kulturális, sport, és egészségügyi közszolgáltatások eszköztárának célzott és összehangolt alkalmazásával ugyancsak megjelenik az ITS-ben.

A Salgótarjánban a műhelymunkán megjelent szakemberek széles körből kerültek ki, mégis jól ismerték egymást, mivel évek óta dolgoznak együtt. Véleményük szerint Salgótarjánban az egyik a legrosszabb a helyzet az elvándorlást illetően. Készült korábban egy felmérés, amely kiderítette, hogy a fiatalok 90%-a érettségi után el akarja hagyni a várost. A Nógrád Megyei Civil Információs Centrum vezetője elmondta, hogy sok új ifjúsággal foglalkozó civil szervezet (helyi fiatal vállalkozók által) alakul annak érdekében, hogy a fiatalokat itt tartsák. Erre reflektálva elhangzott, hogy hiába próbálnak a fiatalságnak szóló programokat szervezni, ha nem mutatnak érdeklődést a fiatalok.

A szakemberek azt is elmondták, hogy a fiatalok nem térnek vissza a városba. Felsőfokú tanulmányaik miatt elhagyják a várost, majd többségük külföldre megy dolgozni. A szakemberek ezt említették az egyik legkomolyabb problémaként, hogy a városban nincs felsőoktatási intézmény. Ennek megoldása érdekében elindították a „Szakembereket Salgótarjánnak” elnevezésű programot és kapcsolatba léptek az Óbudai Egyetemmel, melynek köszönhetően a közeljövőben mérnököket fognak képezni a városban. Azóta ez a kihelyezett campus már működik a városban.

Az Önkormányzat és a helyi civil kerekasztal szerint munkalehetőség van Salgótarjánban, de a kereslet-kínálat nem találkozik egymással. Ha mégis, akkor a fiatalok nem tartják kielégítőnek a kínált fizetést, mivel irreális fizetési igényrel rendelkeznek. A szakemberek abban is egyetértettek,

hogy kevés a vállalkozó a településen, így a környező városokban (Gyöngyös, Hatvan) levő multinacionális cégek a szakképzett munkaerőt odavonzzák.

A város vezetése próbálja csökkenteni a fiatalok elvándorlását. Kialakítottak egy ösztöndíjrendszert, amivel támogatni tudják a fiatalokat. Amennyiben rendelkeznek tanulói jogviszonnyal és jó tanulmányi eredményük van, pénzbeli segítséget kapnak. Ezen felül lakhatási támogatást is nyújtanak a Salgótarjánban dolgozó fiataloknak (apartmanok biztosítása szociális alapon).

A civil szervezetek képviselői szerint az is probléma, hogy a fiatalok nem veszik komolyan az Iskolai Közösségi Szolgálatot, pedig komoly kapcsolati tőkére tehetnének szert, illetve az is nehézség, hogy sok helyen csak leigazolják az önkéntes munkát, tényleges tevékenység nincs mögötte.

3.3.5. Ózd

A város integrált településfejlesztési stratégiája komoly problémaként azonosítja az elvándorlás jelenségét. A dokumentum megállapítja, hogy egész generációk tűnnek el a városból és az elvándorlás már akkor elkezdődik, amikor egy másik településre járatják a gyerekeket iskolába, ők többségében nem térnek vissza. A város korszerkezete ezért is folyamatosan öregszik.

A másik ok, ami miatt az elvándorlás negatívan érinti a települést az, hogy a fiatal, kvalifikált munkaerő a munkalehetőség hiánya miatt elvándorol, növekszik az idős korosztály száma, illetve a munka nélkül maradt, alacsony képzettségű roma lakosság, a halmozottan hátrányos helyzetű családok száma.

A stratégiában a fiatalokat érintő kihívások és programpontok is kiemelt jelentőséggel szerepelnek. Megjelennek, mint a szegregáció ellenes intézkedések célcsoportja, hiszen a város fiataljainak jelentős százaléka a Roma kisebbséghez tartozik. Mivel a fiatalok számára fontos otthonteremtésben a hátrányos helyzetűek eleve nehezebb pozícióból indulnak, így a tervezet megállapítja, hogy a fiatalok lakóhelyhez jutását segíteni szükséges, a város lakásgazdálkodását ennek szellemében kell fejleszteni.

A személyes, illetve családi térhasználat biztosításán túl nem szabad elfeledkezni a fiatalok igényeinek megfelelő közösségi terek biztosítását sem. Ezek hozzájárulnak ahhoz, hogy – főként a fiatalok – hasznosan tudják eltölteni a szabadidejüket, lehetőséget kell biztosítani, hogy az érdeklődésüknek megfelelően, illetve az otthonukban nem biztosított eszközöket igénybe tudják venni. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok számára a szabadidő többszörösen is jótékony hatású eszköz, a prevenció, megelőző szerep mellett a hátrányos kiegyenlítése, a hiányos feltételek pótlását is szolgálja.

A fiatalok helyben tartása és a részükre biztosított támogatások rendszerének a szélesítése a Gazdasági Programban is kifejtésre került. Kifejezetten fontosnak tartják, hogy törekedni kell a szakképzettség növelésére a speciális munkaerő - piaci csoportok esetében (pályakezdők, fiatalok, anyák, idősek, hátrányos helyzetűek).

Ezen kívül a városban létezik még az „Élj tisztán”: komplex drogellenes rendezvény fiatalok részére.

Az Ózdon megvalósult tanulmányutunk tapasztalatai alapján elmondható, hogy Magyarország ezen régiója rendkívül

nehéz, az elmondottak alapján szinte reménytelen helyzetben van, ami a fiatalok elvándorlását, illetve a helyben tartást illeti. A helyi Önkormányzat képviselője szerint már a középiskola választásánál jellemző, hogy a fiatalok elhagyják a várost és Egerbe, illetve Miskolcra mennek tanulni. Ezek után már ott alakítják ki további életüket, annak ellenére, hogy Ózdon kihelyezett felsőoktatási képzés is folyik, a fiatalok mégis máshol választanak munkahelyet.

Említésre kerültek például a mérnöki fizetések, amelyek igen nagy különbséget mutatnak és nem lehet a budapesti fizetésekkel versenyezni. Ez a megállapítás szinte minden területre igaz. Komoly problémaként merült fel, hogy bár vannak szakmunkások a városban, de a munkáltatók nagyon alacsony bért kínálnak. Az Ózdi szakképzési centrum munkatársa elmondta, hogy már nem rendelkeznek akkora szakképzési kínálattal, mint korábban, viszont a tárgyi és személyi feltételek adottak és igen jók.

Hatalmas probléma a tanulói összetétel aránytalansága (etnikum száma igen magas). Tanácsstalanok a gyerekek a pályaválasztásban. A tájékoztatás célcsoportját a tanulóknban, pedagógusokban és szülőknben határozták meg a szakemberek. Objektív döntésnek kell születni a diákok képességeit, lehetőségeit alaposan megvizsgálva. Az általános iskolákban működő szociális segítők véleménye szerint a probléma a családonál, szülőknél kezdődik. A szülők többsége tanulatlan, a szociális háttér kimagaslóan rossz. A felzárkóztatás néha már késő 14 éves korban. A meglévő pályázatok zöme az integrálást, fejlesztést, különleges bánásmódot célozza, de sokszor reménytelen ezeknek a diákoknak a megfelelő szintre való hozása.

Ózdon egyértelmű népességcsökkenés figyelhető meg. A lokálpatriotizmus kevésbé figyelhető meg, kis százalék marad vagy tér vissza. Azok, akik visszaköltöznek Ózdra, főként a természeti környezet szépsége miatt teszik ezt.

A helyi védőnő elmondta, hogy a magyar nők nagy része későn vagy nem vállal gyermeket, mert nem lát perspektívát a városban. Ezzel szemben a roma nők nagyon hamar és sok gyermeket vállalnak.

A gyermekjóléti iroda munkatársa elmondta, hogy a családgondozók ingáznak, alul motiváltak, alulfizettek, nincs szakember, nincs szociálpedagógus. A városban egyensúly-eltolódás figyelhető meg a felzárkóztatás és a tehetséggondozás között az előbbi javára, bár az önkormányzati tanulói ösztöndíj igen magas, 4,5-ös átlag fölött havi 20 ezer forint.

Javaslatok a helyben tartásra, a város vonzóbbá tételére:

- Kormányzati segítség, cégek odatelepítése, autópálya építése, szakképzés erősítése. Jó példaként hozták fel erre a 80-as években virágzó Ózdot, a nehézipar miatt.
- Falusi turizmus támogatása állami szinteken, természeti kincsek ápolása, szemléletváltás, amivel élhetőbbé lehetne tenni a várost.
- Közbiztonság erősítése.

Ózd tehát nehéz helyzetben van, a helyiek szerint is csak lassú felzárkózás várható. A fiatalok elmennek, nem térnek vissza.

3.3.6. Szolnok

a közszolgáltatások fejlesztése, bővítése az életminőség javítása, és a népesség, különösen a fiatalok megtartása érdekében

A problémák halmozódási folyamatának megállítása és visszafordítása céljából az infrastruktúrát, lakhatási körülményeket és közösségi célú épületek fejlesztését célzó beruházáselemeket „szoft” típusú tevékenységekkel, szemléletformálással, helyi akciókkal és képzésekkel kell kiegészíteni. Ezeket a városi közösséghez tartozást is erősítő akciókat a város egész területére ki kell terjeszteni. A tevékenységek egyik legfontosabb célcsoportja a fiatalok.

Az egész térség népesség megtartó erejét növelheti a szolnoki gazdasági fejlesztések következtében növekvő munkaerő igény

Társadalmi jövőkép Szolnok népességszámának csökkenését, és az elvándorlást sikerül megállítani. Sikerül a fiatalok letelepedését, illetve helyben maradását elősegíteni.

- a fiatalok városban maradásának támogatása a lakáshoz jutás önkormányzati segítése
- Idősek klubjainak több városrészben levő hálózata programot is ad és a napi ellátásról (étkeztetés) is gondoskodik, a társadalmi elszigetelődés elkerülése érdekében önkéntesek és (kedvezményekkel) fiatalok bevonása a foglalkoztatásba/szórakoztatásba,
- szórakozási lehetőségeik gazdagítása, a fogyatékkal élő fiataloknak rendszeres klubfoglalkozáshoz szükséges hely(ek) és lehetőségek biztosítása
- város népességmegtartó erejének fokozása érdekében is, az ösztöndíj támogatással tanuló fiatalok visszatérésének segítése
- az itt felnőtt ifjú nemzedék helyben letelepedését segítheti elő az önkormányzat kamatmentes kölcsöne a fiatalok lakásépítéséhez vagy lakásvásárlásához, esetleg az e célra átadott önkormányzati telkekkel segíthető a városban maradás. Meggondolandó ezzel azonos előnyök biztosítása a fiatal, munkaképes betelepülők számára is.
- a 25 év alatti fiatalok lehető legrövidebb időn belüli munkához juttatása. Ennek módja az állasközvetítésen túl a gyakornoki programok, a munkatapasztalat-szerzés támogatása, mobilitási lehetőségek javítása, a vállalkozóvá válás elősegítése, a szakképzési kínálat – helyi igények szerinti - bővítése, kompetencia-fejlesztés.

Résztevő Szervezetek:

- Cserekör Egyesület
- Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
- Zöld Nap Egyesület
- Miért Ne Alapítvány
- CONTACT MKSZ

A szolnoki tanulmányutunk során az alábbi tapasztalatokat osztották meg velünk a helyi szakemberek:

- Alapvető problémaként merül fel a régióban, hogy bár van munkalehetőség, a fizetések nem versenyképesek, nem teremtenek perspektívát, elindulási lehetőséget a fiatalok számára. Munkalehetőséget főként a katonaság, légierő, a Stadler, a Béres Gyógyszergyár, illetve a közeli Csepel Kerékpárgyár ad. Sok az eladósodott lakos, akik azt érzik, hogy nem ők irányítják az életüket, sokan reményvesztettek.
- A fiatalok száma egyre csökken, akik a szolnoki egyetemre jelentkeznek, jelenleg a hallgatók száma nem haladja meg a 4-500 főt. Az egyébként kiváló infrastruktúrával rendelkező egyetem (jól felszerelt Campus) vonzó lehetne, mégis csökken az itt tanuló, majd helyben maradó fiatalok száma. Albérlet gyakorlatilag nincs.
- Elmondható az is, hogy a szülők nem tudnak a pályaorientációban segíteni gyermekeiknek, célként "csak" a gimnáziumi érettségi lebeg előttük, de ezután nincsenek további tervek információ hiányában. A szakképzés reformálása, a hiányszakmák ösztönzése volna a cél, illetve annak elősegítése, hogy a technikumból könnyebb legyen szakirányú felsőoktatásba továbbtanulni, felvételt nyerni. Fontos volna az átjárhatóság az iskolák és az évfolyamok között.
- Szolnok kulturális élete színes, lüktető, e tekintetben vonzó lehet a fiatalok számára.

Látogatást tettünk egy tanodában, ahol a fő motiváció a fiatalok-sokszor perifériára szorult roma-szemléletformálása, mentorálása. Számos program valósul meg számukra és családjaik számára, mely segíti őket az integrálódásban. A városban 5 romatelepe van, ahol az embereknek nincs jövőképük, illetve lehetőségeik, bár az önkormányzat és civil szervezetek is azon dolgoznak, hogy könnyebbé tegyék a sorsukat. (lakások felújítása, közösségi terek, események létrehozása)

A Szolnok Hazavár program egy jól kidolgozott lehetőség a fiatalok számára, mely a visszatérés ösztönzését tűzte ki célul. "Tapasztalj, de gyere vissza..."

A Szolnok Hazavár Program elsődleges célja a piacképes diplomával, illetve szakképesítéssel rendelkező fiatalok helyben maradásához munka- és megélhetési lehetőség biztosításával, lakhatási problémáik segítségével a város lakosságmegetartó erejének növelése a programelemekben meghatározott kritériumok szerint.

A Szolnok Hazavár Program törekvései szorosan kapcsolódnak Szolnok Megyei Jogú Város Ifjúsági Koncepciójához, mely figyelembe veszi a fiatalok kulturált szórakozási, sportolási és művelődési lehetőségeire vonatkozó igényét.

A Szolnok Hazavár Program két pilléren épül, melynek elemei és programjai a következők:

- Munka, munkahely, karrier
- Felsőoktatási ösztöndíjprogram
- A szolnoki felsőoktatásban résztvevő hallgatók támogatása
- „Szolnokon a Jövőd!” - gyakornoki program
- Lakhatás

- önkormányzati bérlakás biztosítása
- első lakáshoz jutó fiatalok támogatása

1. Munka, munkahely, karrier

1.1. Felsőoktatási ösztöndíj program

A felsőoktatási ösztöndíj célja, hogy jelentős mértékű anyagi támogatással hozzájáruljon ahhoz, hogy a jelenleg más városokban felsőfokú tanulmányokat folytató szolnoki fiatalok a jövőben Szolnokon végzettségüknek megfelelő munkát vállaljanak.

1.2.A szolnoki felsőoktatásban résztvevő hallgatók támogatása

A program célja a Neumann János Egyetem közreműködésével a Jász-Nagykun-Szolnok Megye településein élő fiatalok megtartása a megyeszékhelyen, a helyben folytatott felsőfokú tanulmányaik támogatása, ösztönzése.

1.3. „Szolnokon a Jövőd!” – gyakornoki program

A Munka, munkahely, karrier programelem részeként „Szolnokon a Jövőd!” gyakornoki program célja, hogy szakmai gyakorlat, munkatapasztalat megszerzésével támogassa a szolnoki szakképző intézményekben végzett, szakmát szerzett pályakezdő fiatalok elindulását a munka világában.

2. Lakhatás

2.1. Önkormányzati bérlakás

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata Szolnok Hazavár Program második pillérének keretében lehetőséget biztosít a szolnoki kötődésű (általános iskolai, vagy középfokú tanulmányait Szolnokon végezte) fiatalok lakhatásának megoldására az önkormányzati tulajdonban lévő lakások bérletéről, valamint elidegenítéséről szóló 25/2005.(VI.30.) önkormányzati rendelet szabályai szerint.

Szolnok Hazavár Programban résztvevők lakásvásárlás célú támogatáshoz jutásának feltétele

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata Szolnok Hazavár Program második pillérének keretében a szolnoki kötődésű (általános iskolai, vagy középfokú tanulmányait Szolnokon végezte) fiatalok lakáshoz jutásának támogatását az első lakáshoz jutó fiatalok helyi támogatásáról szóló 30/2017. (XI.6.) önkormányzati rendeletében szabályozza.

A városban jól működik a kommunikáció és a kapcsolattartás a Polgármester és a diákok, diáktanács között. Mind a közösségi terek, mind az ifjúsággal foglalkozó szakemberek támogatják egymást, akár közösen terveznek meg eseményeket, valósítanak meg programokat. (pl. 24 órás vetélkedő városi szinten). Összességében elmondható, hogy a megélhetési problémák ellenére nagy törekvés van a fiatalok megtartására Szolnok városában.

3.3.7. Kecskemét

A város stratégiája fenyegető jelenségnek tartja az egyes városrészekre jellemző szelektív elvándorlást.

Fontos a gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében a munkaerő-mobilitás erősítése, korszerű, olcsón üzemeltethető bérlakások biztosítása a városba letelepedni kívánó emberek, vagy pályájukat kezdő fiatalok számára. Átfogó célkitűzés tehát az élhető lakókörnyezet megteremtése. Az ITS kiemelt tematikus célja a munkavállalást, a társadalmi befogadást, a szegénység elleni küzdelmet, az egészségmegőrzést, a családok támogatását, a helyi kötődést elősegítő, a gyermek- és fiatalok, valamint az aktív idősödést támogató szolgáltatások és infrastruktúrák fejlesztése, a közszolgáltatások erősítése. Ezek és a fiataloknak szóló programoknak a hiányában a deviáns viselkedésformák elterjedése valószínűsíthető.

A megvalósítandó programok és projektek között számtalan arra (is) hívatott, hogy megelőzze a fiatalok elvándorlását, illetve segítse a betelepülésüket. A Kecskeméti Labdarúgó Akadémia kialakításának legfőbb célja a futbalozni vágyó tehetséges fiatalok megtalálása, összegyűjtése és magas színvonalú képzése. A Kecskemét Kulturális Öröksége Program keretében az új programok, beruházások és események a kultúrafogyasztó lakosságon kívül a fiatal alkotóknak és művészeknek is nagy lehetőséget kínál. Tágabb célközönségnek, a pályakezdő fiataloknak a munkaerő-piaci integrációját elősegítő komplex programok (gyakornoki programok, rugalmas foglalkoztatás, vállalkozóvá válást elősegítő programok) megvalósítása is bekerült a tervekbe.

A városon belül a fiatalok számára létrehozott mikro- és makroterek nagyban hozzájárulhatnak a generáció tagjainak a helyben maradásához, így a Széchenyi téren közösségi találkozóhelyként működő, élményelemekben gazdag, emblemikus városi köztér kialakítása („fiatalok tere”) és turisztikai információs pont létesítése várható. Ezen kívül a panelépületek felújítása sok fiatalabb család lakhatási feltételein segíthet. A munkaerőmobilitás erősítése, korszerű, olcsón üzemeltethető bérlakások biztosítása a városba letelepedni kívánó emberek, vagy pályájukat kezdő fiatalok számára.

Kecskeméten jelentős cél, hogy „okos” megoldások alkalmazásával (pl. a közlekedés, a közvilágítás korszerűsítés, a városi szintű energiahatékonysági intézkedések, az intelligens kártyarendszer, az e-ügyintézés területén), magas szintű köz- és üzleti szolgáltatások biztosításával, a szabadidő tartalmas eltöltését lehetővé tevő intézmények és szolgáltatások fejlesztésével. (Élhető, tanuló város)

A város több más stratégiai dokumentumában olvasható a fiatalok megtartásának prioritása. Az Ifjúságpolitikai Konceptióban kiemelik a fiatalok számára szolgáltatást nyújtó intézmények, szervezetek megerősítését. A Civil Konceptióban kifejtik, hogy egy versenyképes, ökotudatos város csak kreatív és nyitott társadalomban képzelhető el, amelyben a fiatalok és a civilek meghatározó résztvevők.

Kecskemét speciális fekvése (a külterületi lakott helyek, tanyák viszonylag nagy kiterjedése) miatt fontos szerepe lehet a fiatal gazdák támogatására folyósított EU forrásoknak.

A helyi workshopon számos szervezet részt vett:

- Kiskőrösi Judo Egyesület
- Kerekegyháza Város Önkormányzata
- Lajosmizse Fejlődéséért Egyesület
- Kecskemét MJV Önkormányzata

- Felső-Kiskunsági Turisztikai Egyesület
- Erzsébet Ifjúsági Alap
- Főnix Kulturális és Ifjúsági Egyesület

A tanulmányúton széles körben képviseltették magukat a helyi szakemberek Kecskeméten, amin szép számmal megjelentek a környező településeken dolgozó szakemberek is. A műhelymunka során 4 fő téma mentén kerültek áttekintésre a helyi a sajátosságok.

- Mi az oka annak, hogy a fiatalok elvándorolnak a településről? Hova vándorolnak el?
- A szakemberek szerint, min kellene változtatni, hogy a fiatalok a településen maradjanak?
- Soroljanak fel pozitív és negatív gyakorlatokat, amelyek közre játszhatnak az elvándorlásban, illetve a településen maradásban!
- Mit tesznek a helyi élet résztvevői (vállalatok, önkormányzat, civil szervezetek), hogy a fiatalokat a településen tartsák?

A résztvevők elmondása szerint az elvándorlásnak a fő oka az, hogy a városi körülmények nem minden esetben fiatalbarátok, így ezen intézkedések, helyi rendeletek miatt az ifjúság száma egyre csökken. A városban nem a külföldre történő elvándorlás a legjellemzőbb, hanem inkább a környező városokba való: elsősorban Budapest és Szeged. Tudomásuk van olyan fiatalokról, akik külföldön próbálnak szerencsét, de nagyobb problémának látják ezeknek a nagyvárosoknak az elszívó erejét. Elmondták, hogy a településen munkahelyek vannak, viszont nem minden esetben vannak megfelelő szakemberek, akiket a megüresedett álláshelyekre fel tudnának venni. Példaként hozták fel a Mercedes gyárat, ahova mindig kell szakképzett munkaerő, de nem minden esetben tudják ezt a városban és a környező településen élők által biztosítani. Szintén problémaként jelent meg, hogy habár egyetem is működik a megyeszékhelyen, mégsem illeszkedik ezekhez a munkaerő-piaci igényekhez. Problémaként említették a nagyon magas lakhatási árakat is, mert véleményük szerint a kecskeméti albérlet árakat egyedül egy pályakezdő fiatal nem képes kifizetni a kezdő fizetéséből.

Az önkormányzat részéről erre vannak törekvések (szociális lakások), de nem tudnak annyi lakást biztosítani. Fiatalabb szakemberek is részt vettek a beszélgetésen és általuk került említésre, hogy korlátozottak a szórakozási lehetőségek. A megjelentek egyetértettek abban, hogy a helyi önkormányzat próbál olyan intézkedéseket hozni, amely fiatalbaráttá teszi a várost, többek között egy ún. szórakoztató, kulturális negyed kialakításával, ahol nem lenne érvényes a város többi részén alkalmazott csendrendelet. A résztvevők közül többen is elmondták jó példaként, hogy más városból költöztek vissza Kecskemétre, elsősorban azért, mert sikerült, olyan munkahellyel visszacsábítani őket, ami miatt megérte nekik.

A résztvevők közül többen részt vettek Kecskemét Város Önkormányzatának Ifjúsági Konceptiójának elkészítésében is, mely elkészítésébe bevonták pl. a Kecskeméti Ifjúsági Kerekasztal Tagszervezetének szakértőit, a Kecskeméti Gyermek- és Ifjúsági Tanácsot és a Kecskeméti Ifjúsági Tanácsot is. Ez a közléptávú dokumentum 2019 és 2024 között

SZÉCHENYI 2020

fogalmaz meg irányvonalakat, melyekben az egyik legfőbb cél éppen ez, a fiatalok „megtartása” lenne, egy olyan élhető város kialakítása, ahol szívesen telepedik le az ifjúság.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

4. A projekthez kötődő interjúk vizsgálatok megvalósítása során feltárt sajátosságok

Eger MJV 2016-ban elfogadott Foglalkoztatási Stratégiája szerint a fiatalok munkaerőpiaci elhelyezkedése a jelenleg tartó gazdasági konjunktúra ellenére is sokszor problematikus. A stratégia során megkérdezett gazdasági szereplők egyértelműen ebbel azonosították az elvándorlás fő okozóját.

Egybehangzó véleményük volt, hogy a gimnáziumi férőhelyek drasztikus csökkentésére és a diákok és szüleik meggyőzésére van szükség a szakmunkások számának növelése érdekében. „A demográfiai helyzet miatt nagyon kevés fiatal kezdi meg a képzést. Akármilyen szinten is. Abból a kevés fiatalból nagyrészt felsőfokú végzettséget kívánnak szerezni. Aki szakmunkásnak megy, az jellemzően hátrányos helyzetű, szegényebb családok, illetve a roma fiatalok nagyrészt.”

A megoldást a dokumentum abban látja főképpen, hogy egyik oldalon a fiatal munkavállalók számára munkaerőpiaci szolgáltatásokat kell biztosítani (információk, átképzés stb.). A másik oldalon a fiatal vállalkozók számára külön pénzügyi támogatások biztosítása jelentheti a megoldást a for-profit szféra meglátása szerint. Ezeket a nagyon is megfogható, fizikai-financiális szempontokon túl még kiemelték a fiatalok munkaerőpiaci integrálásának nemzeti stratégiákban való megjelenítésének fontosságát.

A város népesség megtartó képességének javítását úgy kívánják elérni, hogy ösztönözzék a munkavállalói mobilitást Eger irányába, megtartsák kvalifikált munkaerőt (munkahely-megtartás és teremtés) az egri születésű, de nem egri felsőoktatási intézményben tanuló fiatalokat pedig vissza vonzzák itteni munkahelyekre. Megállapították, hogy a nyugat-európainál alacsonyabb kereseti lehetőségek miatti elvándorlást és a külföldi munkavállalást csak ilyen eszközökkel lehet megakadályozni.

Saját kutatásunkban – bár figyelmet szenteltünk ezekre a gazdasági szempontokra is – ennél jóval komplexebb szemléletmódot követtünk. Területfejlesztő geográfiai szemüvegen keresztül az elvándorlásban részt vevő tömegek egész életvilágát igyekeztünk vizsgálat alá venni, azaz a korai neveltetéstől, az iskolán és a kis helyi közösségeken keresztül a tágabb települési és táji identitásig. A kutatás kiterjedt a felelős intézmények és potenciális megoldások megnevezéséig, illetve a már kivándorolt fiatalok visszatérésének esélyeire is.

Véleményünk szerint olyan komplex kihívással állunk szemben, amelynek megoldására képtelen egyedül bármelyik szféra (beleértve a kormányzatot is) vagy szereplő. Csak a partnerség és a jó kormányzás (governance) európai módszerének alkalmazásával állítható meg ez a rendkívül kedvezőtlen trend.

4.1. Eger

Egri interjúalanyaink közül többen konkrét javaslatokat is megfogalmaztak a város fiatalok iránti vonzerejének fokozására.

Az egyik típusjavaslat a fiatalok számára rendelkezésre álló helyszínek biztosítását fogalmazta meg.

„Egerben elég kevés olyan helyszín van, ahol meg lehet rendezni egy közepes látogatottságú (100-200 fős) koncertet (Broadway?). Az Uránia Mozi most ilyen jellegűt is kapott...”

„A megoldás lehet egy élménystruktúra kialakítása a fiataloknak helyben, amivel nagy távlatokban lassítani lehet a folyamatot.”

A megoldások egy másik csoportja az iskolák és munkaerőpiac működésére vonatkozik, mint amelyek a fiatalok számára a napi tevékenységek fő színterei lehetnek a városban.

„Ott kell kezdeni a beavatkozást, ahol az itt középiskolába járók elindulnak.”

„Fontos, hogy a fiatalok itthon tudjanak értelmes szakokat tanulni. A HKIK a Duális Fórum tapasztalatai alapján a tudományos, technológiai, mérnöktudományi vagy matematikai alapokra épülő szakmákat javasolja (STEM). Sajnos ezekbe kevés a beiskolázás. Egerben sajnos nem létezik műszaki felsőoktatás, amire a munkaadóknak a legnagyobb szüksége volna. A megoldást az jelentheti, ha másutt (például Miskolcon) végzik el a felsőoktatási képzést, de Egerben lévő cégeknél töltik a gyakorlati időszakukat.”

Eger speciális helyzete, hogy az ország egyik legfontosabb turisztikai desztinációja, amely a külföldi vendégek számára is fontos célpont. Ezen kívül néhány egeri középiskola és az Eszterházy Károly Egyetem nemzetközi kapcsolatain keresztül is viszonylag jelentős a külföldiek jelenléte. A globalizáció korában a nemzetközi környezet számos fiatal számára vonzerőt jelent, így Eger városának is esélye lehet ennek az erősségnek a kihasználása.

„A nemzetköziesítés lehet a jelszó, ami nem az elvándorlást jelenti, hanem hogy jöjjenek ide és tapasztalják meg ezt a helyzetet. Sajnos viszonylag kevés hivatalos vendég jön ide. A fiatalok megtartásában is segíthetne, ha több külföldi érkezne ide. Az egeri középiskolák közül többnek vannak gyümölcsöző külföldi kapcsolatai (cserekapcsolatok), de ezek a későbbi generációk esetén nem folytatódhatnak. A városban legyenek nemzetközi pontok. Az Egerben működő nemzetközi cégeket be kell kapcsolni a város vérkeringésébe. Lehetne több, a külföldi turistáknak is kiejánlható program, illetve idegen nyelvű információs táblák a városban.”

Ezt a forgatókönyvet egészítheti ki a hazai és külföldi tulajdonú vállalatok munkahelyteremtése, gyakornoki programjai, amelyeken keresztül Eger egy nemzetközi jelentőségű platformmá válhatna.

„A visszacsalogatás is kedvező lehetne, a sok egeri beruházás munkát adhatna a visszatérőknek. Húzóerő lehetne a városban a turizmus-vendéglátás. Emiatt fontos az idegen nyelvet beszélő fiatalok jelenléte.”

A többség véleménye szerint ugyanakkor nem elegendő egy-egy elszigetelt projekt az elvándorlás ellen, hanem komplex programmal, illetve programokkal kell készülni a kihívás megoldására.

„Nagyon sok program kellene a fiataloknak, de ne szigetszerűen elszigetelt projektek, hanem láncba fűzni, programot alkotni.”

„Egernek kell egy sajátos karakter: egy Eger arc, aminek sok eleme megvan, de ezeket össze kell fogni és zászlóra tűzni. Fontos, hogy mindig történjen valami a városban és ne szigetszerűen.”

Arra a kérdésre, hogy mely szervezeteknek, illetve konkrét személyeknek kellene az elvándorlás elleni fellépés élére állania, a legtöbb válaszadó nevesítette Eger MJV önkormányzatát, mint azt a szervezetet, amely a vezetője kell, hogy legyen egy ilyen partnerségnek.

„A vezető szerepet az Önkormányzatnak kellene vinni, vezethetné például az egyik alpolgármester, de széles körű partnerséget kell bevonni. A fórumnak a „foglalkoztatási paktumok” mintájára kellene megszervezni.”

„A befolyásolás alapvetően önkormányzati feladat. Az első pont, hogy legyen elegendő munkahely. Ezen keresztül iparűzési adó is generálódik, ami a városfejlesztésre fordítható. Egy Eger méretű városban ez összetett szempont: az önkormányzat dolga, hogy vonzzon ide cégeket, egyeztessen, segítse a vállalatot a sikeres letelepedésben, pályázzon forrásokra és teremtsen meg a feltételeket.”

Az önkormányzaton kívül konkrét javaslatként felmerült a gazdaságfejlesztéssel és gazdasági szervezetek érdekvédelmével foglalkozó Heves megyei Kereskedelmi és Iparkamara, vagy az ipari parkok részvétele az elvándorlást mérséklő programokban. Nem kikerülhet a program működtetéséből az Eszterházy Károly Egyetem, valamint a város középfokú oktatási intézményei.

„A HKIK is részt venne a kezdeményezésben a saját, speciális szerepköre szerint. Fontos, hogy elegendő anyagi erőforrás álljon rendelkezésre a szervezet működtetéséhez, minimum hét számjegyű költségvetése legyen.”

„A város nem érzékeli vagy értékeli kellőképpen az Egyetem jelentőségét.”

„Kellene egy stratégiai terv, amelynek létrehozásában részt venne a város vezetése, a kamara, a Kormányhivatal, illetve a cégek vezetői. Ez utóbbiakra azért is szükség van, mert így lehet a város iskoláinak képzési szerkezetét a bejövő cégekhez igazítani. Az Északi Ipari Parkba például különböző kedvezményekkel (lakáskedvezmények) fiatal vállalkozókat kellene betelepíteni.”

Láthatóan többen kiemelték, hogy a programok csak akkor érik el a kívánt hatást, ha komoly finanszírozási háttér kerül biztosításra. A költségvetésben önkormányzati eredetű közpénzek, de pályázati források is be kell, hogy kerüljenek.

A finansziális háttéren kívül a szervezeti támogatás is elengedhetetlen, azaz olyan felelős és cselekvőképes intézményt, valamint munkatársakat kell hozzárendelni ezekhez a célokhoz, akik lehetőleg főállásban vannak, dinamikus személyiségek és nem állnak messze a fiatalok által látogatott digitális világoktól. Természetesen a helyi politikai konszenzus sem nélkülözhető, hiszen a téma – függetlenül a pártpolitikai hovatartozástól – az egész város számára létkérdés.

„A folyamat élére kell egy tapasztalt menedzsert állítani. Kell még egy közösség, de olyan ember is, aki 0-24 órában tudja vinni az operatív folyamatokat. Fontos, hogy a digitális térben is megfelelően jelenjen meg mindez. Kütyü-mániás embereket is be kell vonni.”

„A befolyásolás főként az irányító politikai elit feladata és felelőssége. Fontos volna, hogy ne egy sekélyesen képzett elit vezesse a várost. Arra kell törekedni, hogy párbeszéd legyen a csoportok között.”

A megkérdezettek tehát érezték a materiális-financiális szféra jelentőségét, mint ami képes adekvát alapokat teremteni az elvándorlást mérséklő programhoz. Vizsgálatunkban ugyanakkor a kevésbé megfogható, szellemi, identitáshoz kötődő szempontokra is rákérdeztünk, abból az előzetes feltevésből kiindulva, hogy ezek plusz erőforrást, helyi energiát jelentenek a fiatalok itt tartásában, illetve hazacsalogtatásában. Ennek kialakításában részt kaphatnak történelmi, de jelenkori értékek is.

A válaszadók ez része kiemelte, hogy az egri identitás – különösen más, kevésbé frekvenciált települési hovatartozási érzéssel szemben – még mindig mozgósító erő lehet.

„Egrinek lenni maga egy „brand”. Egrinek lenni országosan is jelent valamit. A város a méretéhez képest nagy hírnévnek örvend.”

„Egernek van egy elismertsége a külvilágban, jó érzés, ha mások ezt emlegetik.”

„Eger maga már minőségi város, az infrastruktúrája, a sportélete, a Vár, az uszoda mindezt képviseli.”

„Az „egri élmény”, amelynek fontos része a sport, a kultúra, a zene, illetve mindezek elegye. Fontos, hogy közösség álljon e mögött a folyamat mögött.”

Az identitásépítés ugyanakkor igen lassú folyamat, amit nem lehet elég korán kezdeni. A városba érkező általános- és középiskolás korosztály például még fogékony lehet erre az irányra.

„Az identitás értékpontjait a gyerekekben kellene tudatosítani. Például nagyon jó ötlet volna, ha a város polgármestere fogadná a diákokat és elmondaná pld. a város történetét.”

Egy másik, aktívan megcélzandó célcsoport a turisták, de az ide betelepülni szándékozók között is az aktív kisvárosi miliőt kedvelők.

„Egert olyan embereknek lehet eladni, akik bírják és szeretik a „kis léptékű” várost. Ahol 15 perc alatt be tudsz érni a munkahelyedre. Vannak, akik a kisebb, de még vitalitással bíró városokat szeretik, ahol face-to-face lehet emberekkel, ismerős arcokkal találkozni. Eger egy igazi ékszerdoboz!”

Talán mégis a legfontosabb célcsoport az egri családok lehetnek ebben a tevékenységcsoportban. Olyan jó példák megtalálásával és hangsúlyozásával, hogy több generáción és történelmi korszakon keresztül tudnak Egerben élni és megélni családok, példaképek hozhatók létre.

„Azoknak, akiket a családi szálak ide kötnek, lehet lokálpatrióta érzetük. Persze, ezt átélni és megélni csak azok tudják, akik rendelkeznek egy bizonyos szintű intellektussal. Pláne csak akkor továbbítja ezt az érzetet mások felé, ha elég értelmesek.”

A már elvándorolt egri fiatalok visszahívása, a visszavándorlás segítése lehet az egyik elvi megoldás a jelenlegi negatív trendekre. Erről ugyanakkor megoszlott a válaszadók véleménye. A kisebbség szerint ez egy gyakori jelenség, természetes része az egri életnek, esetlegesen csak rá kell

erősíteni az önkormányzatnak, például a közösségi médián keresztül elküldött célzott üzeneteken keresztül.

„Nyugaton anyagilag összeszedik magukat és visszajönnek, házat és autót vesznek. Ez elterjedt jelenség, számítani kell rá. Építeni lehet rá, kommunikálni kell velük: jöjjenek vissza! Ebben nagy szerepe lehet a közösségi médiának. Ezeket az embereket a helyi cégek is nagy szeretettel fogadják vissza. Olyan rugalmas stratégiát kell kidolgozni feléjük, mint a GYES-en lévő kollégák visszaillesztése.”

Az interjúalanyok nagyobb része ugyanakkor szkeptikus volt abban, hogy a visszavándorlás tömeges jelenség volna a mai Egerbe. Ezen a kihíváson ugyanakkor mindenképpen segíteni kell az itthon maradó társadalomnak, hogy az elvándoroltak nagyobb lehetőséget lássanak a hazatérésben.

„Most nincs meg az a vonzás Egerben, hogy a kivándoroltakat vissza tudjuk csalogatni. Az odakinti kultúrát megszokó és képviselő emberek nem tudnak itthon beilleszkedni. Falakba ütköznek: bizalmatlanság, rugalmatlanság, előítéletek élnek a hivatalokban és a helyi közösségekben. Nincs meg a külföldről hazajövőkkkel eredményre vezető kommunikáció mechanizmusa. Nagyobb fogadókészséget kellene nyújtani nekik.”

A beszélgetés végén megkértük az interjúalanyokat, hogy fogalmazzanak meg egy üzenetet az elvándorlást, esetleg a hazatérést fontolgatók, valamint az Egert potenciális lakó- vagy munkahelynek tekintők számára. Egyes vélemények szerint a jelenlegi szlogen, illetve az Eger, mint turisztikai desztináció által használt üzenet tökéletesen alkalmas a többféle célcsoport (lakosság, turisták, fiatalok stb.) megszólítására.

„Eger, a Te történeted. Ez a hivatalos szlogen, de arra utal hogy az egriek maguk formálják a várost és büszkék rá. Eger történetéhez mindenki hozzá tud járulni. Már azzal is, ha csak részt vesz a történetben. Ki-ki a lehetőségei szerint. A nem egrieknek azt üzeni, hogy „gyere és vedd részt”. A turistáknak azt sugallja, hogy „oszd meg a történetünket”! Itt minden egy láncra fűzhető. Ez az egyetlen város, aminek saját évszáma van: 1552”

A hivatalos, városi önkormányzat által vitt városi szintű üzeneten túl az egyes városrészek is megteremthetik a saját imidzsüket. Erre jó példa a Felsőváros, illetve Felnémet ahol a lakossági önszerveződés új értékeket hozott létre.

„A lakosság alakíthatja a saját történetét. Erre példának említette a „Felsőváros Csillaga” pályázatot. Létrehozták a „Nemzedékek Terét”, amit Rostás Bea szobra díszít.”

„Nagyon pozitív, hogy a civilek Felnémeten már aktívak és önállóak. Most rendezik meg például a 7. Disznótort. Felnémet sajt magát alakítja. Fontos, hogy megmozgassuk az embereket, elhiggyék, hogy tudnak ők is tenni!”

Egy átfogó és általános üzenet lehet az eltömegesedő és elidegenedő globalizált korban Eger városának emberi mérete.

„Eger olyan kisméretű város, ami a hűségre tud nevelni. Átérezhető az a három-négy dolog, ami a megtartó erőt jelenti. Kis közösségeknek vannak ilyen értékei.”

4.2. Kárpátalja

Kárpátalja helyzete különleges, lévén Ukrajna nem EU tag, illetve az elmúlt években háborús konfliktus is negatívan befolyásolta az ott élő külföldi magyarság életét. Ennek ellenére az ottani interjúalanyok válaszaiból is leszűrhetőek olyan tanulságok, amelyek segíthetnek a hazai elvándorlási trendek befolyásolásába.

A javasolt megoldások egy része a „kemény”, gazdaságfejlesztő érveket sorakoztatta fel. A gazdaság fellendítésével teremthetők olyan munkahelyek, amelyek a fiatalok számára megtartó erőt jelenthetnek. A fizetés emelkedése – bár nélkülözhetetlennek tűnik – sajnos nehezen elképzelhető Kelet-Európában. Ehhez ugyanakkor a képzéseket is mindenképpen hozzá kell igazítani a munkaerőpiaci igényekhez.

„A városok szolgáltatóipara vonzhatná a jó szakembereket”

„Ha lennének olyan munkahelyek, amik fizetnek annyit, hogy ne lássa egy fiatal a megélhetés egyetlen forrását külföldön...”

„Jelentős mértékben anyagi kérdés. Nem tud senki ebben hathatósan cselekedni. Életszínvonalon kellene javítani, politikai helyzetet stabilizálni, békét teremteni.”

Az elmúlt esztendőben a magyar kormány támogatásával számos olyan projekt és program valósult meg Kárpátalján, amelyek segítettek e helyi magyarság bizonyos csoportjainak a helyben maradásban.

„a magyar kormány támogatásának köszönhetően képes valamilyen mértékű olyan gazdasági erőteret működtetni, amely itthon tud tartani fiatalokat.”

Ezek közül többen nevesítették az „Egán Ede Gazdaságfejlesztési Programot”, ami többféle gazdaságfejlesztési pályázat konglomerátuma, így lehetőséget kínál a családi mezőgazdasági üzemek fejlesztésére is.

„Faluhelyen át tudja venni a gyereket a gazdaságot, főleg, ha belenő ebbe. Különösen az Egán Ede program segítségével”

A humán erőforrásba való befektetés az agyelszívás veszélye ellenére is járható útnak tűnik az interjúalanyok szerint. Fontosnak tartják, hogy a helyi fiatalok olyan szakmákat

tanuljanak, amelyekre a helyi gazdaságnak van szüksége. A beregszászi főiskola képzési kínálata ennek megfelelően alakul át, ami példaértékű lehet.

„több mint 10 féle új szakon indítanak képzést, a péktől kezdve a fodrászon át, a villanyszerelőig”

Gazdasági jellegű, de az alapvető közszolgáltatásokra kellene, hogy irányuljon egy támogatási rendszer, amivel javíthatóak lehetnek a helyi közösség életkörülményei.

„Oktatásban és egészségügyben dolgozók állami támogatása, kulturális és szociális jellegű szervezetek támogatása.”

A materiális szférán túl a kárpátaljai magyarok kiemelkedően fontosnak tartják a közösségi megtartó erő növelését. Ennek alapját már a családban meg kell kezdeni, de hozzá kell, hogy járuljon az egyház, a civil szervezetek és a baráti kiskörök is.

„Nyilván erőszakkal senkit nem lehet arra kényszeríteni, hogy maradjon. Példamutatással, összefogással elérhető. A közösségi életet kellene felpezsdíteni.”

„Érezzék a fiatalok, hogy itt egy közösségben vannak és egymásra számíthatnak. Közös élmények összekovácsolják a közösséget. Minél több rendezvény kellene. Túra, kirándulás.”

„Van, aki kiszabadul és éli világát, van, aki erősen kötődik a családhoz. Ha egyből iskola után szocializálódik, egyetemen, akkor talán könnyebb megmaradni külföldön. Fontos, hogy legyenek külföldön is baráti és egyházi közösségek, cserkészlet, tudjon kötődni az új helyen is valamilyen csoporthoz, hogy ne sodorja el az élet.”

„A cserkészlet az nagy identitás megtartó erő lehetne. Csere-diák programok segíthetnek. Fontos az egyházak szerepe.”

„Néptánc tábor, folkkocsma, hittantábor, cserkész tábor”

„Fontos az is, hogy ne elszigeteltségben éljenek az egyének, hanem közösségben. (anyák klubja, apák klubja, cserkészlet, hittancsoport, stb.)”

„Magyar és keresztény vagyok! Komolyan kell venni, és le kell menni az alapokig.”

Egyes vélemények szerint a fiatalok helyben tartása mellett az itthon maradt idősek életének javítása legalább ilyen fontos feladat.

„Az itthon maradt idősekkel kell törődni. („Fogadj örökbe egy nagymamát!”)”

Konkrét javaslatként érkezett még a jó és rossz példák bemutatása (direkt befolyásolás) például beszélgetések, műhelymunkák vagy konferenciák keretén belül.

„Kellene befolyásolni ezt a folyamatot. Jó szóval, de elrettentő példák bemutatásával is.”

„Menni vagy maradni konferencia.”

„Esetleg lehetne külön fiataloknak szóló alkalmakat szervezni, valahogyan meggyőzni őket az itthon maradásról.”

Paradox módon ugyanakkor a kárpátaljai helyzet bemutatása a magyarországi fiatalokra is hatással lehet, hiszen ha megismerik a valóságnak ezt, a határon túli szeptét, lehetséges, hogy az otthonmaradás mellett fognak dönteni.

„Érdemes lenne, hogy minden magyarországi gyerek legalább egyszer jusson el Kárpátaljára érettségiig.”

Az elvándorlás ellen mobilizálható tényezők közül számos vélemény a mikro-szint jelentőségét emelte ki. A legszűkebb közösség, a család tud már elég korán hatni a fiatalok tudatára és magatartására és alakíthat bennük ki megfelelő attitűdöket. Ugyanakkor itt lehet elkövetni talán a legsúlyosabb hibákat is.

„Azt hiszem, hogy ez leginkább a családban dől el.”

„A gyermekek mindennapját úgy alakítjuk, hogy tanulni már máshová menjen...”

„Akik vissza akarják tartani ezeket a fiatalokat, azok a felelősen gondolkodó családtagok.”

A második szint térben és időben is az iskola és a helyi közösség, itt pedig kulcsszereplők a pedagógusok, helyi politikusok, illetve Kárpátalja esetében az egyházi szervezetek tagjai.

„szerintem a szülőkön is sok múlik, a pedagógusokon, hogy végzik a munkájukat, milyen motivációval mennek be az órára”

„helyi közösségek a helyi szervezetek akár politikai vagy társadalmi, oktatási vagy bármilyen más központok, akik tudnak hatni,”

„a helyi lokális közösségnek nagyon fontos szerepe van ebbe, ha fiatalokat képesek odahaza tartani”

Nem kerülhető ki ugyanakkor az országos szint felelőssége sem, hiszen a leghatékonyabb eszközei a migráció befolyásolásának a nemzetállamok kezében vannak.

A magyar nemzetiségű véleményformáló prominencia nézőpontjából az ukrán állam ugyanakkor ezt nem megfelelően valósítja meg.

„Nyilván az ország vezetősége kellene...”

„a kivándorlást megakadályozni az egész országnak kellene”

„Helyileg nem befolyásolható, állami szinten esetleg.”

„Valószínűleg a nagy politika ezért nem is akarja visszatartani ezeket a fiatalokat.”

„Ezt megállítani nem lehet, van egy bizonyos csoportja az embereknek, akik tudnak hatni a helyi közösségek a helyi szervezetek akár politikai vagy társadalmi, oktatási vagy bármilyen más központok, akik tudnak hatni, akik tényleg tudnak hatni az emberekre, de mindenkit nem lehet megállítani.”

Az identitásban rejlő megtartó erő jelentőségét nagyon sokan kiemelték a válaszadók. A hovatartozás-érzés egyik gyökere a történelem, amely 21. századi értelemben nemcsak a nagybetűs história, hanem a hétköznapiaké is. Ilyen kisbetűs történelme ugyanakkor minden falunak, utcának és családnak van.

„Szerintem ennek a városnak van olyan értékes és érdekes része, mint például a történelme, amit nagyon jó lenne több platformon is hirdetni.”

„Ne gondolja senki, hogy az ő szülőfaluja az egy semmiség...”

„Identitásként a városban élt híres emberek megismerése.”

„A város történelmének megismerése, sportesemények.”

A történelmen kívül Kárpátalján a keresztény-keresztény hit is releváns a hovatartozás érzés kialakításában.

„Úgy gondolom, hogy a Keresztény lelkületre fordított figyelemmel lehet leginkább elérni az identitás erősítését.”

„A válaszat úgy kezdeném: Isten, Haza, Embertárs. Folytatnám azzal, hogy nem véletlenül születtünk ide”

Az identitás, sajnos napjainkban a fiatalok egy része számára már nem elég vonzó, azokban, akikben ezt fiatal korban nem tudatosították, már nem lehet utólag tetten érni.

„Hangsúlyozni az identitást...Magától nem látja? Mint a vaknak elmondani a színeket...”

„A patriotizmus már annyira nem divat.”

A visszavándorlás – ilyen körülmények között – nehezen valósítható meg. A kárpátaljaiak számára ugyanakkor a kivándorlás helyszíne általában Magyarország.

„Nagyon sokszor azt az elszomorító dolgot tapasztalom, hogy aki elmegy Magyarországra tanulni és szerez egy munkát, annak eszébe sincs, hogy hazajöjjön...”

„A fiatalok a külföldön szerzett diploma után többnyire ott találnak munkát, ott helyezkednek el, és nem is terveznek visszajönni.”

„Nagyon kevés azoknak a száma, akik tanulmányi céllal külföldön tartózkodnak és visszajönnek.”

„Nem ismer olyan személyeket, akik szülőföldjükre visszatértek volna.”

„Szerinte tízből kettő jön vissza legfeljebb. (20%)”

A visszatérésre általában csak akkor kerül sor, ha valamilyen jelentős motivációs tényező létezik odahaza, ez lehet valamilyen családi-, vagy párkapcsolat, illetve hazai kedvező munkalehetőség.

„Akik családdal mennek, lehet, hogy sokkal inkább visszajönnek.”

„Inkább fiatal párokra jellemző, akik tudatosan csak azért mentek el, hogy pénzt keressenek egy vállalkozásra, vagy lakásra, és amint azt a pénzt megszerezték visszajöttek.”

„Úgy jöttek haza, hogy tudták őket valami munka várja itthon.”

Gyakori jelenség még, hogy a kivándorlás már eleve csak ideiglenes jellegű, azaz például tanulás vagy kezdőtőke gyűjtése a cél valamilyen életcél elérése érdekében, ekkor a visszatérés általában jó eséllyel megtörténik.

„Voltak, akik azért jöttek haza külföldről, mert ott nagyon drága lett volna saját lakást szerezni, és inkább hazajöttek, mert külföldre képest itt olcsóbbak az ingatlanok.”

Sajnálatos tény, de a válaszokból kiderült, hogy előfordul az is, hogy a külföldön túlzásba vitt megerőltető munka miatt a kivándorlók egészsége károsodást szenved, így kénytelenek hazajönni.

„Ők egészséget nem kímélve dolgoznak, napi 10-12 órát is dolgoznak. Sokan amiatt jönnek haza, mert nem bírják már egészségileg.”

„A pénzkeresetben, és a külföldi munkában nem nagyon lehet megállni, mindig van valami, amire keresni kell.”

Kárpátalja megkérdezett prominensei számos üzenetet megfogalmaztak a fiatalok otthonmaradásra, illetve hazatérésre bírására. Ezek egy része a földrajzi hely specifikálása nélkül javasolja a fiataloknak az önkitaljesedést.

„Minden fiatalnak csak azt tudom javasolni, hogy képezze magát itt igazából nincs jelentősége annak milyen műveltséget szerez humánműveltséget vagy vízvezeték szerelő nincs jelentősége az a lényeg, hogy képezze magát és találjon valami hivatást”

„Mindenki találja meg a maga útját, és a maga hivatásában tegye meg, amit tud.”

„Mindenkinek legyen valami célja az életében, valami célja állítson fel valami célt, tűzön, ki”

Az üzenetek legnagyobb része ugyanakkor a szülőföld (szülőfalu, vagy a teljes Kárpátalja) fontosságát igyekszik kiemelni, mint ami egyedi és pótolhatatlan. Részben az egyént igyekeznek meggyőzni, hogy milyen személyes veszteségeket fognak szenvedni a kivándorlással, részben pedig arra hívják fel a figyelmet, hogy a Szülőföld mit veszít az ő távollétével.

„Itt vagytok itthon!”

„Bárhová is sodorja őket az élet, bármelyik országba is fognak letelepedni, a szülőföld mindig hazavárja őket. És mindenütt a világban idegenek lesznek. Ha mindenki elmegy, akkor ki marad itthon?”

„A közösségét támogassa, mert máskülönben elvész a nemzet. Jó itt lenni, és harcolni kell. Voltunk rosszabb helyzetben, sajnos valószínűleg leszünk is. Nem könnyű a helyzet, de nem is reménytelen.”

„Valahogy a gondviselés akaratát érdemes megnézni. Ha ide születél, akkor itt van valamilyen hivatásod. Nem nagyon lehet mit ígérni a fiataloknak, csak vért, izzadságot és szenvedést, és munkát. Ha ezt vállalják, akkor érdemes maradni. Hogy mi ebben a szép, azt nehéz megmondani. Az emberi kapcsolatok itt fontosabbak, és értékesebbek. A generációk közötti kapcsolatok, a családtagok egymás közötti segítsége itt jobb. A szomszédok, más nemzetiségűek jobban segítik egymást. Itt több emberséggel lehet találkozni. Külföldön, Magyarországon is maszkot viselnek az emberek. Aki hosszabb időt tölt el Kárpátalján, Ő minőségibb önismeretet kap. Meglátja a tükörben az arcát, mint, mikor a bohóc lemossa a festéket.”

„Remény, hit, szeretet, ebben bíznak az itt maradottak.”

„A teljes családod, az igazi családod, az itt van.

A kultúrád az itt vesz körül Téged.

Itt vagy az, aki vagy, és máshol nem az vagy, és ezt érzed is, és tudod is.”

Az elvándorlás súlyos következményekkel járó divatjával szemben megfogalmazódik a következő mondat:

„Mérlegeljék a saját lehetőségeiket, az itthon maradás és az elvándorlás mellett és ellen szóló érveket, és NE hallgassanak azokra, akik szerint ciki hazatérni.”

4.3. Felvidék

A megkérdezettek szerint a családokon belüli nevelés lehet a legfontosabb megoldás az elvándorlás megelőzésére.

„Minél többet foglalkozni a gyerekekkel, fiatalokkal, különféle hagyományőrző programokkal igyekszünk felfrisseníteni bennük a hovatartozás érzését.”

„A legtöbbet a nevelés tesz ebben a kérdésben is”

Felvidéken a lokális munkahelyteremtésben látják sokan a legjobb megoldást, ezen kívül azonban a lelki-szellemi tényezők, illetve a közösségi élet is megjelennek a válaszokban.

„A legnagyobb lehetőséget a vállalkozásokban látom.”

„Szükséges a szülőföld szeretetére való nevelés, a közösségi életben való aktív részvétel, a szabadidős tevékenységek fejlesztése és kiterjesztése.”

Néhány konkrét javaslat is elhangzott egyes, a fiatalok számára fontos tevékenység átalakítására, hogy ezzel erősödjön a szülőföldön maradás lehetősége.

„A felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében eredményes lehet a hallgatói szerződések bevezetése: az államilag támogatott egyetemi, főiskolai helyeken végzőknek a diplomaszertést követően az országban kell dolgozniuk.”

„A városban hiány van a minőségi szolgáltatásokból, gondolok itt a szálláshelyekre, éttermekre. Lehetőséget látok a háztáji termékek népszerűsítésében is.”

A cselekvő szervezetek között gyakori itt is a kormányzat említése, de az oktatási intézmények, és a család is releváns szereplők, amelyek – például a pályaválasztás befolyásolásán keresztül – hatni képesek.

„Családban, majd az iskolában kell a gyerekeknek megkapniuk, majd a fiatalok számára hiteles emberek által hangsúlyossá tenni.”

Az identitás alaptényezőiként az itteni válaszadók a baráti és rokoni kapcsolatokon kívül a kulturális szervezeteket és nem utolsósorban a sportcsapatokat említették.

A visszavándorlás sajnos csak ritkán történik meg és leginkább akkor, ha egész családok a migráció alanyai.

„Leginkább a család miatt jönnek vissza.”

„Sajnos sokan vannak, akik nem terveznek hazajönni a közeljövőben”

„Több ismerős fontolgatja a hazatérést, legfőbb tényezők a család, a barátok és a hazaszeretet.”

A megfogalmazott üzenetek között vallási, kulturális-nyelvi megalapozottságú mondatok is születtek.

„Nem véletlenül élünk itt, hisz Isten döntött felőlünk”

„Ha külföldön telepedtem volna le, akkor valószínűleg a gyerekeim már nem tudnák, hogy milyen gyönyörű a magyar nyelv.”

A térség vidéki jellegéből fakadó sajátosságok, táji adottságok ugyancsak szerepeltek a hívó szavak között.

„Ahhoz, hogy megfelelő környezetet biztosítsunk gyermekeink számára, szükséges az a nyugalom, biztonság, mely nálunk megtalálható. Ritka kincs ez a mi világunkban.”

„Én szeretem a hagyományokat, ünnepeinket, ezeket mind elfelejti, aki elköltözik. Szeretem a tiszta levegőt, a csendet, és ahogy lelassul a világ a kis falunkban.”

Jövőorientált mondatok is elhangzottak, amelyek a fiatalok számára kínálnak megfelelő jövőképet.

„Bízthatnám a fiatalokat, hogy kezdjenek kis vállalkozásokba.”

4.4. Erdély

Megoldási lehetőségként Kézdivásárhely környékén elsősorban gazdasági fejlesztési módszereket, illetve módszereket javasoltak, mint a távmunka vagy a hagyományos ingázás.

„Interneten keresztül is sok lehetőség van már, hogy bedolgozzak másik városba, országba is akár, csak keresni kell, és akarni kell.”

„Ha nagyobb bérért szeretnének dolgozni, akkor ott megvan rá a lehetőség és az ingázást sem nehéz megoldani.”

Egy másik fontos irányzat lehet a hagyományos székely kultúra megerősítése a tárgyi és a szellemi elemek területén is, amelyek a fiatalok számára biztos pontot és fogódzót jelenthetnek. Ebben a legfontosabb a hazai táj elemeinek ismerete, tudatosítása (kognitív szféra), illetve az érzelmi (affektív) kapcsolatok megteremtése.

„Ha nincsenek hagyományaink, székely ruhánk, székely ételünk, szerintem el vagyunk veszve. Mi is így tettünk azért, hogy itt tartsuk őket, valami érdekeset adjunk, ami ide köti őket.”

„az embereket szeretnénk összehozni a programokkal. Táborokat is szoktunk szervezni, apa-fia, apa-lánya tábor, a gyerekekkel elmegyünk a természetbe, sátorral, programokat szervezünk, halászás, szekerezés, falusi környezetekbe

ellátogatunk, fürdés, játék. Ez is olyan esemény, amire gondolom a gyerek felnőttkorában is fog emlékezni, megszereti a tájat, a környéket, és remélhetőleg vissza szeretne jönni.”

„Viszont ahhoz, hogy hazajöjjen, azt viszont nem azzal tudjuk, hogy nézd, milyen jólét van itt, kellene az itthoni gyerekkori élmények, amit őt visszahúzzák amitől itthon érzi magát. Ezt az érzést kellene bennük megerősíteni.”

Persze a kulturális szféra akkor tudja hatását megfelelően kifejteni, ha közben a térségben rendelkezésre állnak a fiatalok számára fontos szolgáltatások is.

„Legminimálisabb, hogy egy strand lenne, vagy egy szórakozó központ, ami életet adna a városnak.”

A fiataloknak általában nagy kihívás az önálló élet alapjainak megteremtése, így például a helyben való letelepedés megkönnyítése sokak számára nélkülözhetetlen anyagi segítséget, így igazi motivációt jelenthet.

„Sepsiszentgyörgy önkormányzatának azon kezdeményezését, miszerint területet adományoznak a fiataloknak házépítés céljából.”

„Az önkormányzat bérmentesen ad a fiatalok számára területet, viszont itten minimális elvárásoknak eleget kell tenni.”

„Meg lehet itt élni, csak valami olyan mesterséget válasszanak, amire helyileg is van kereslet, ami tudna biztosítani nekik létfenntartást.”

Az első számú ágens a székelyek szemében, aki az elvándorlás ellen tehet az a család. A következő szinten az iskola és a pedagógusok szerepelnek, de velük kerülnek párba a települési vezetők és a civil szervezetek prominensei is.

„Vannak nevelők, tanítók, lelkipásztorok, polgármester, civil aktivista, elöljárók, akik befolyással lehetnek egy gyermek életére, a személyek is a saját maguk példájával.”

„a város vezetésének, az önkormányzatnak az lenne az egyik feladata, hogy itt tartsa, hazacsalogassa a fiatalokat. Az ország vezetőségénél nem igazán láttam ilyen törekvéseket.”

„Úgy önkormányzat, mint helyi intézmény vezetők, civil szervezetek.”

„A családban példát kell mutatni, helyes célt mutatni a gyerekeknek”

„Fontosnak tartom, hogy az ember elmenjen, szétnézzon más országban, belelásson az ottani életbe, de azt gondolom, hogy az Úristen okkal és céllal rendelt minket oda, ahová, s ott kell megkeresnünk a feladatot, küldetést.”

Az identitás kialakításában nagyon sokféle elemet említettek az itteni interjúalanyok, így például tárgyi és táji elemeket, a helyhez való szubjektív, érzelmi kötődés erősítését, valamint

rendezvényeken keresztül a közösség közvetlen megtapasztalását.

„Építészeti, kulturális és természeti értékeket, látogassuk meg őket, úgy tudunk kötődni hozzá.”

„Egy érzelmi töltet is kapcsolódik hozzá, akkor jobban fogunk ehhez a kultúrához kapcsolódni.”

„Azok a gyermekek, akik ezt megtapasztalják, több év múlva is van közös emlékük és ragaszkodnak ehhez a helyhez, ahol megtörténik.”

„Több rendezvényt kéne szerintem szervezni, talán jobban hangsúlyozni, hogy milyen fontosak a gyökereik, népdalokat énekelni, székely ruhát venni...”

„A lakosság tágabb részében még mindig nem lehet érezni a lokálpatrióta érzelmet, attól függetlenül, hogy szeles, poros, de szeretem, itt nőttem fel.”

Paradox módon még az is megfogalmazódott, hogy a távollét és az elvándorlás maga is megerősítheti a helyi identitást.

„véleményem szerint maga a kivándorlás erősíti a gyökerekhez való ragaszkodást”

A visszavándorlás Erdélyben sem ismeretlen jelenség, itt a megszólított prominensek szerint leginkább a családosok és a tudatos, tervekkel rendelkező kivándorlók térnek vissza leginkább.

„Akik hazajöttek, azok mind a céltudatos kategóriába tartozik”

„A visszaköltözés inkább a családot alapító, biztonságra vágyó egyénekre jellemző.”

Azoknak, akik már régóta kint tartózkodnak, még nehezebb a visszatérés, hiszen életviláguk szerves részévé vált az idegen ország.

„Kint is már kialakított baráti kör, egy fészek, amiből ugyanolyan nehéz kiszakadni, mint mikor innen mentek el. Az idősebb korosztálynak talán még nehezebb.”

A globalizáció világával megbarátkozók számára a vándorlás a mindennapi élet sajátosságává vált, így a számos potenciális desztináció közül a szülőföld csak egy lehetőség, ahogy az egyik prominens nyilatkozta a saját, USA-ba vándorolt gyermekével („Székely Vegán”) kapcsolatosan:

„Vagy ide, vagy Torján van még egy föld, de fontolgatja Ecuadort még az egyik barátjával.”

A hazatérés anyagi szempontok alapján sajnos sokszor csak nehezen elképzelhető, hiszen Székelyföld nem tud vetekedni a nyugat-európai bérszínvonallal, így leginkább az érzelmi, affektív elemekre lehet építeni egy-egy ilyen stratégiát.

„Bárkivel akivel beszélgetek, és hazajön, az nem azért jön haza, mert akkorát emelkedett itthon a gazdasági színvonal, jobban fog tudni élni, hanem mert lelkileg ide kötődik, itt érzi itthon magát.”

„Azt tapasztaltam, hogy bárki elment, valahol mégis szeretett volna hazajönni és itthon megmutatni, hogy milyen sikereket ért el, hazahúzta a szíve.”

„Itthon is érezheti az ember jól magát, hogy boldogok legyünk, az nem helyhez, fizetéshez kötött, hanem más dolgokhoz, amit itthon akár könnyebben is elérhetnek.”

„Ne felejtsük el, hogy az életnek ez az értelme, hogy a helyünkön legyünk, és a dolgunkat végezzük, és ezt akár el lehet végezni üres pénztárcával is, napszámából. Melyik a jobb, ha mindent megtehetek, de semmiben sem lelem örömet, vagy kevés dolgot tehetem meg, de azokat örömmel teszem.”

A megfogalmazott üzenetek közül egyszerűségével és rövidegével kiemelkedik a következő, amit akár ilyen állami-önkormányzati programok fel is használhatnának:

„Ne az idegen országot építsék!”

Az itthon vagy otthon típusú, a helyi önazonosság-tudatra építő szlogenek ugyancsak megfogalmazásra kerültek.

„Elsősorban azért maradjanak, mert itt nőttek fel, és itt vannak itthon. Bárhová mennek is a nagyvilágba, a szülőföldet, az itthoni érzést, környezetet nem fogják megkapni soha sehol.”

Bár az elvándorlás egyéni döntések következményeinek a halmaza, az egyén számára a kollektív öngyilkosság gondolatának az emlegetése is hasznos lehet.

„Ha mind elmegyünk, akkor elnéptelenedik a város, nem lesz hova hazajönni...”

Székelyföld, de talán valamennyi, a kutatásban szereplő térség társadalmi viszonyaira jellemző a kiszámíthatóság, a megismerhetőség és a biztonság. Ezeknek az –anyagiakon túlmutató – elemeknek a hangsúlyozása egybevág a terület-és településfejlesztés legmodernebb tendenciáival, amikor nem az egy főre jutó GDP-t vesszük értékmérőnek, hanem azokat a nehezen mérhető elemeket, amelyek az élet minőségére utalhatnak.

„Elsősorban a biztonság”

„Úgy gondolom, ha gyerekekben, családban gondolkodunk, akkor Kézdivásárhely erre igazán alkalmas hely”

„Nem ülünk órákat forgalmi dugóban és ami a legfontosabb az, hogy más városokhoz képest tiszta a levegő”

„Nagy dolgokat tenni nem tudunk ebben az életben, csak kicsiket nagy-nagy szeretettel.”

SZÉCHENYI 2020

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

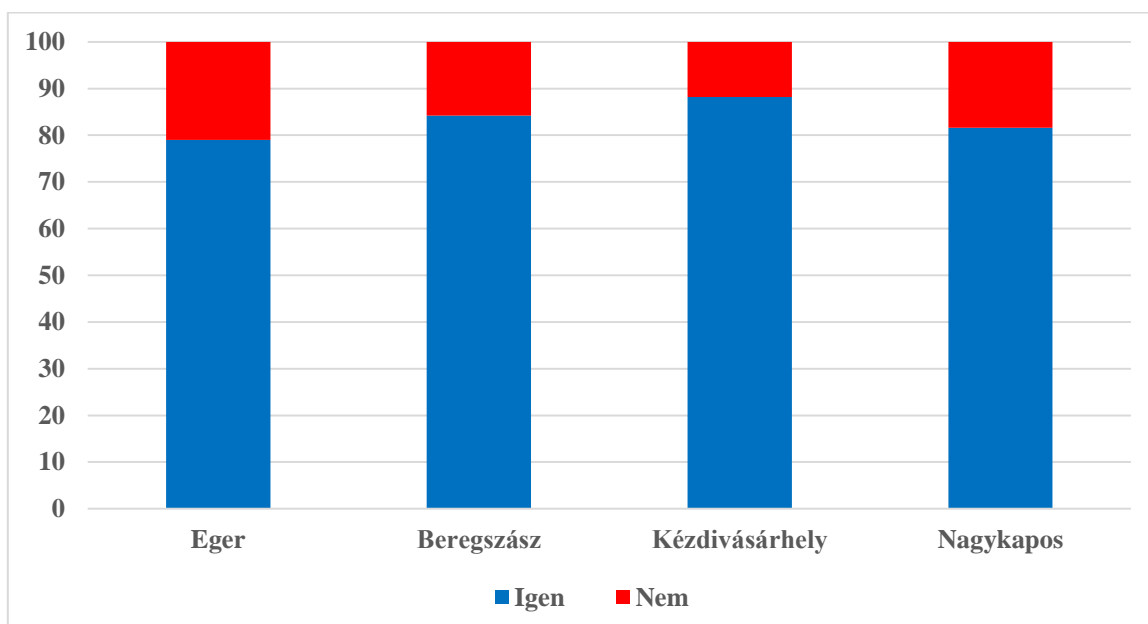

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

5. A kérdőíves vizsgálat néhány eredménye: megoldási javaslatok

5.1. Ön szerint szükséges-e tenni az elvándorlás ellen, vagy ez egy természetes folyamat?

Mind a négy településről a válaszadók döntő többsége (79,0-88,2%) úgy gondolja, hogy tenni kell az elvándorlás ellen (24. ábra). Fontosnak tartjuk egy egri válaszadó véleményét kiemelni, aki szerint ez egyrészt természetes folyamat, másrészt tenni kell ellene, azaz mindkettő igaz, a kérdés azonban ezeket szembeállította, mintha a kettő között ellentét lenne.

24. ábra: Ön szerint szükséges-e tenni az elvándorlás ellen, vagy ez egy természetes folyamat? (%)

5.2. Ha igen, akkor mit kellene tenni?

A kérdéssel kapcsolatban Egerből 80-an, Beregszászból 73-an, Kézdivásárhelyről 74-en, míg Nagykaposról 65-an fogalmaztak meg javaslatokat, amelyek az alábbiakban foglalhatók össze:

- a jövedelmek lényeges emelkedése – versenyképes fizetések (kimagaslóan ezek voltak a leggyakoribb válaszok), alacsonyabb adó- és járulékterhek;
- munkahelyteremtés, a munkáltatói kultúra fejlesztése, a munkavállalók nagyobb megbecsülése erkölcsi és anyagi értelemben;

- a köz- és a felsőoktatás, az egészségügy és a szociális ellátórendszer fejlesztése;
- gazdaság- és településfejlesztés, az elmaradottabb területek felzárkóztatása;
- az infrastruktúra fejlesztése, élhetőbb környezet biztosítása;
- jobb életkörülmények (lakhatás, közszolgáltatások, kultúra, szórakozás, sportolás, rekreáció, stb.);
- a korrupció csökkentése;
- a közhangulat javítása, a mentalitás változása;
- a hagyományok ápolása, közösség-alkotás, a helyi közösségek erősítése;
- perspektíva, hosszútávú tervezhetőség, reális és pozitív jövő lehetősége – jövőteremtés helyben;
- fiatalokat támogató programok – több pályakezdési támogatás, a fiatalokat helyben lehetőségekhez juttatni (munkavállalás, lakás – szociális bérlakások), több perspektíva nyújtása a frissen végzett diplomás fiataloknak, az adott települést vonzóvá tenni a fiatalok számára.

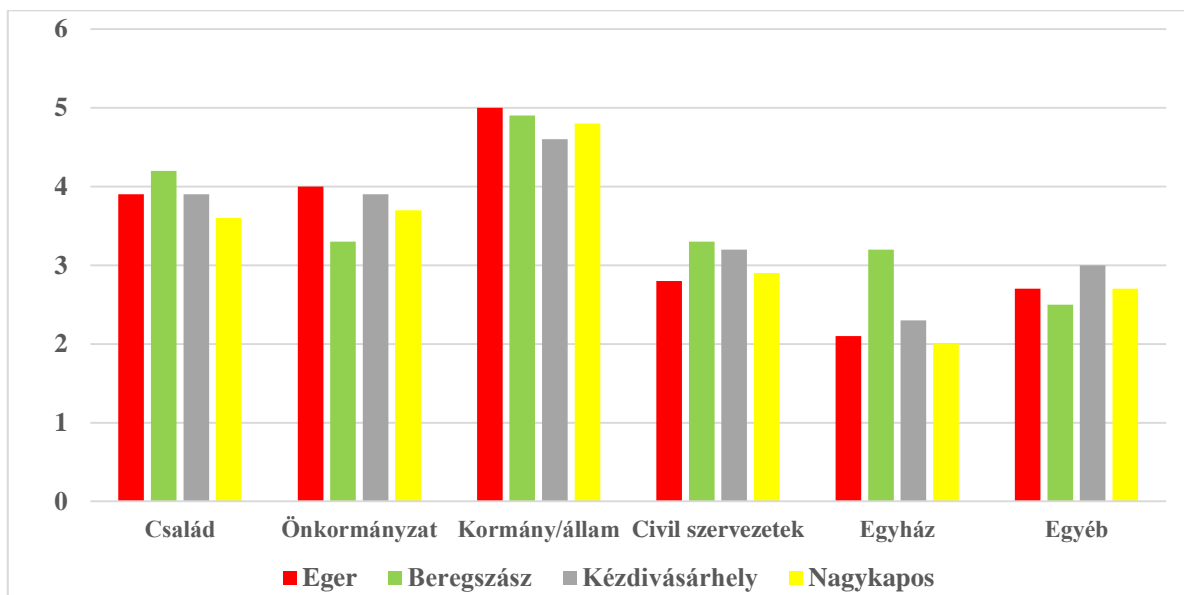
Ezek vagy ezekhez hasonló javaslatok mind a négy városból érkeztek, Beregszászból még a továbbiakat fogalmazták meg a válaszadók:

- a kisebbségi jogok érvényesítése, a kisebbségek számára a nyelvhasználat biztosítása.

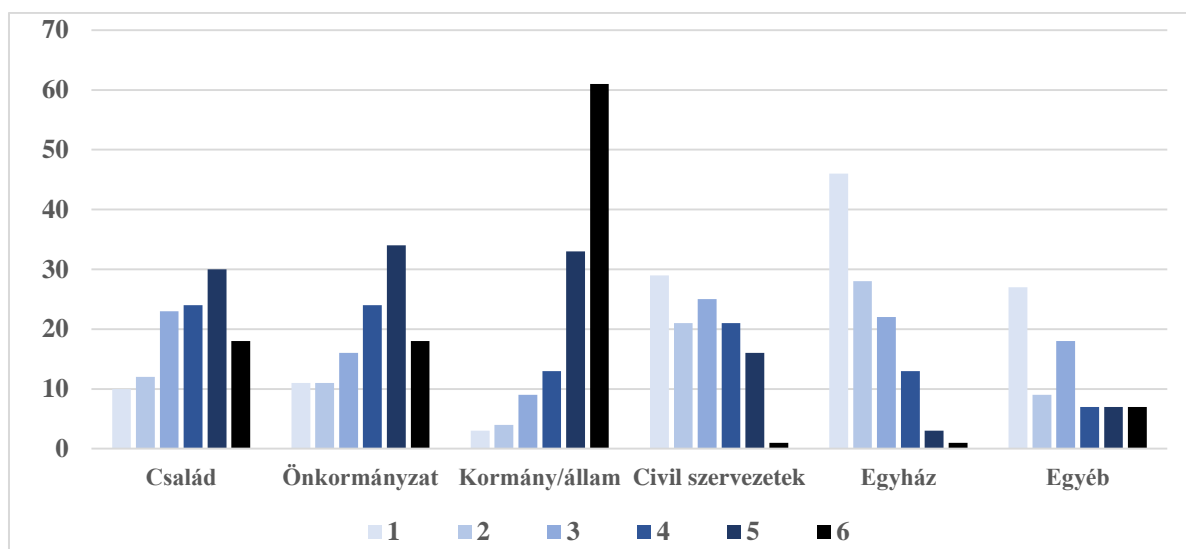
5.3. Ön szerint ki állíthatja meg az elvándorlási folyamatot és segítheti a visszatérést?

Az elvándorlási folyamat mérséklésében, a visszatérés segítésében mind a négy vizsgált területen az adott ország vezetésének, a kormánynak, az állami szerveknek és szervezeteknek az elsődleges szerepét emelték ki a válaszadók (25. és 26. ábra). A család és a helyi önkormányzat szerepét három városban is azonos jelentőségűnek ítélték meg a kitöltők, Beregszászon viszont ezeknek a migrációs folyamatoknak a befolyásolásában a családok hatását jóval nagyobbak látják, mint az önkormányzatokét. Előzetes várakozásunktól elmaradtak a civil szervezetek és az egyházak adatai (különösen a határon túli városok kapcsán feltételeztük, hogy az egyházi szervezeteknek nagyobb jelentőséget tulajdonítanak majd a válaszadók).

25. ábra: Ön szerint ki állíthatja meg az elvándorlási folyamatot és segítheti a visszatérést? (1: szerepe elhanyagolható; 6: a legfontosabb az ő szerepe) (a válaszok számtani átlaga)

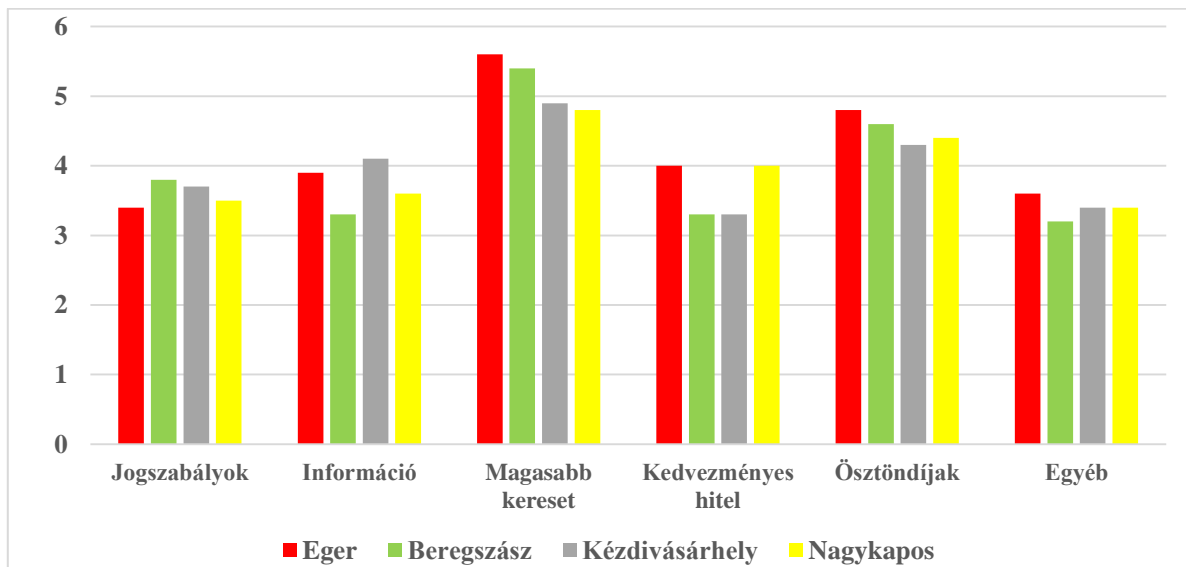
26. ábra: Ön szerint ki állíthatja meg az elvándorlási folyamatot és segítheti a visszatérést? (1: szerepe elhanyagolható; 6: a legfontosabb az ő szerepe) – Az egri válaszok megoszlása (db)

5.4. Mivel/Milyen eszközökkel lehetne segíteni a haza-/visszaköltözést?

A visszavándorlás elősegítésének legfontosabb eszközének, a 2.2.13. alfejezetben megfogalmazott javaslatokkal egybehangzóan, mindenhol (Egerben különösen) a magasabb jövedelmet tartják a kitöltők (27. és 28. ábra). Ez a

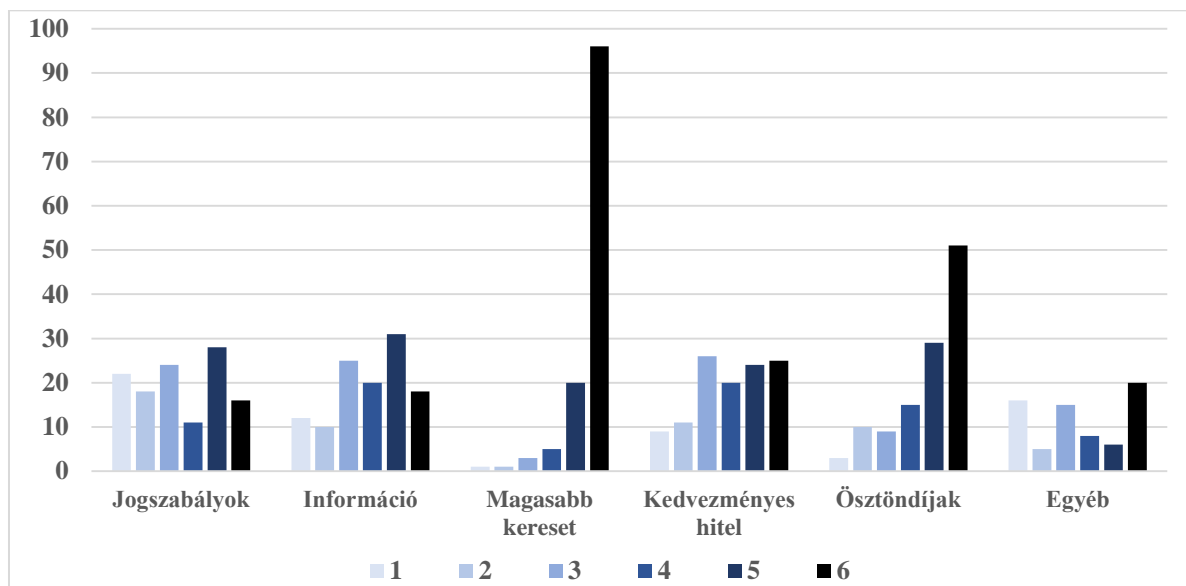

megállapítás kapcsolódik az előző alfejezethez is, ugyanis a jövedelmek alakulásában meghatározó szerepe van a kormányzatnak (adók és járulékok mértékének, a közsféra béreinek és a minimálbérnek a megállapítása, stb.). Kiemelésre érdemes, hogy magas értéket kapott az „ösztöndíjak” kategóriája: mind országos, mind helyi önkormányzati szinten megfontolandó lehet további tanulmányi és egyéb jellegű ösztöndíj pályázatok kiírása, elsősorban a fiatalabb korosztályok számára (középiskolások, szakmai képzésekben résztvevők, egyetemisták, pályakezdők, stb.).

27. ábra: Mivel/Milyen eszközökkel lehetne segíteni a haza-/visszaköltözést? (1: szerepe elhanyagolható; 6: a legfontosabb az ő szerepe) (a válaszok számtani átlaga)

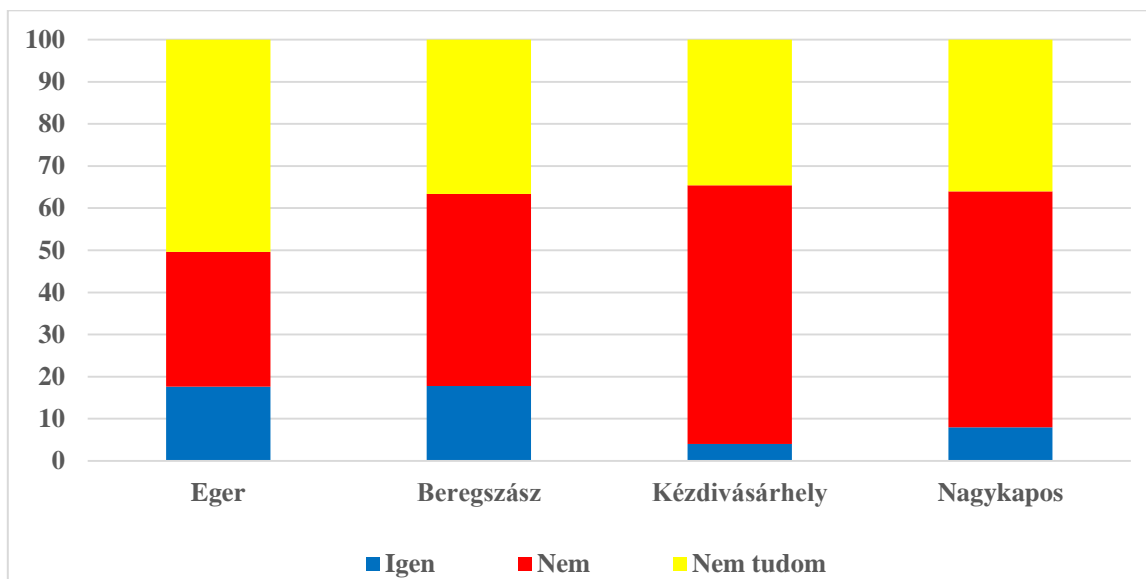

28. ábra: Mivel/Milyen eszközökkel lehetne segíteni a haza-/visszaköltözést? – Az egri válaszok megoszlása (db)

5.5. Az Ön településén tesznek-e az elvándorlás ellen?

Mind a négy településen (különösen Kézdivásárhelyen és Nagykaposon) magas azoknak a kitöltőknek a száma és aránya, akik szerint városukban nem tesznek az elvándorlás ellen, vagy nem tudnak ilyen jellegű intézkedésekről, kezdeményezésekről (29. ábra). Ezek az adatok azt mutatják, hogy a településeknek aktívabbá kell válniuk ezen a területen, illetve a meglévő tevékenységeikkel kapcsolatban sokkal jobb propagandát kell folytatniuk.

29. ábra: Az Ön településén tesznek-e az elvándorlás ellen? (%)

5.6. Ha igen, kérem, írjon néhány konkrét lépést!

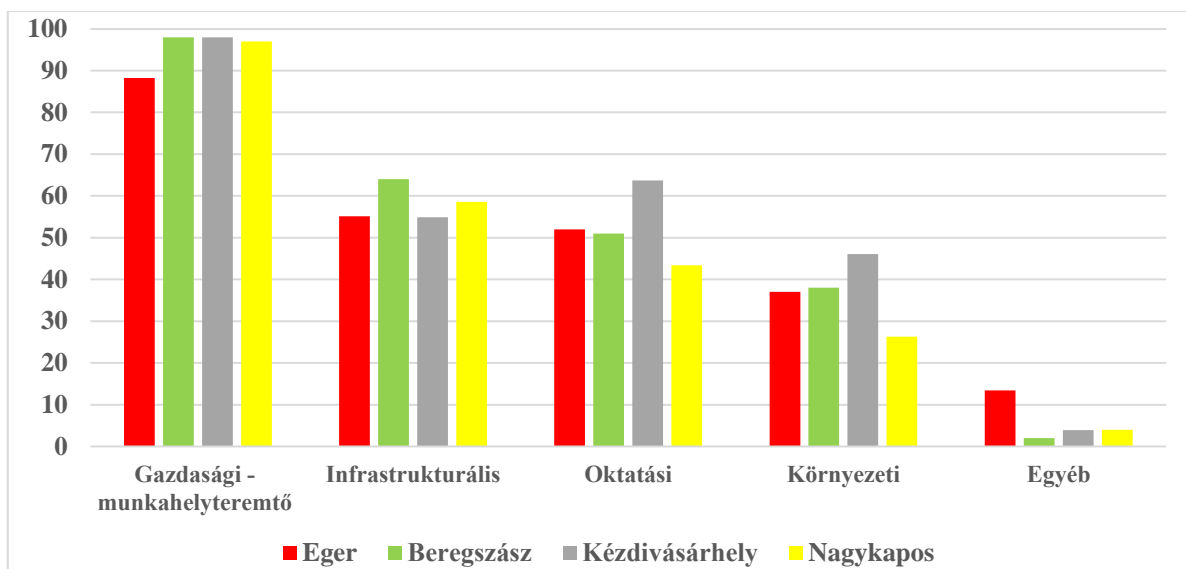
A válaszolók az alábbi elvándorlást mérséklő települési tevékenységeket fogalmazták meg:

- Eger (23 válasz): munkahelyteremtés, befektetésösztönzés, infrastruktúra-fejlesztés, életminőség-javításhoz kapcsolódó beruházások, Fiatal Vállalkozói Program, kiemelt ösztöndíjak, önkormányzati bérlakások, Ifjúsági Cselekvési Terv összeállítása és végrehajtása, információs fórumok szervezése, civil szervezeti együttműködések, Eger városkártya bevezetése.
- Beregszász (16): Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Program: vállalkozások segítése, helyi sikeres vállalkozók előadásai; falufejlesztési projektek, helyi piacok erősítése, pedagógusok, művészek és egészségügyi dolgozók támogatása, ingyenes képzések a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, a nappali tagozatos főiskolai hallgatók tanulmányaik során felmentést kapnak a katonai szolgálat alól, lokálpatriotizmus erősítése.
- Kézdivásárhely (5): Gyere haza program, a fiatal családok részére ingyen földterületet ad a helyi önkormányzat, példaképek bemutatása, a szülőföld szeretetére nevelés.
- Nagykapos (6): munkalehetőségek biztosítása a fiatalok számára – cégek bevonása, fiatal családok lakhatása (üres lakóházak felvásárlása, fiatal pároknak, családoknak történő árusítása), közösségi események szervezése, a helyi identitás erősítése.

5.7. Milyen fejlesztésekre volna szükség a településén az elvándorlás csökkentése érdekében?

Az elvándorlással szembeni legfontosabb terület- és településfejlesztési eszköznek a gazdaságfejlesztést, a munkahelyteremtést tartják a válaszadók (30. ábra). A kitöltők több mint fele jelölte be az infrastrukturális és az oktatási fejlesztéseket is. Az egyéb válaszok között a közösségépítést, a kulturális és sportprogramokat, az egészségügyi fejlesztéseket, a lakhatási támogatásokat, a kisebb bürokráciát, a korrupció visszaszorítását és az itthon maradás „reklámozását” tüntették fel.

30. ábra: Milyen fejlesztésekre volna szükség a településén az elvándorlás csökkentése érdekében? (több válaszlehetőség is megjelölhető volt) (%)

5.8. Jelenlegi pozíciójában Ön képes-e tenni az elvándorlás megfékezéséért?

Annak ellenére, hogy fiatalokkal foglalkozó intézmények, szervezetek vezetői, vezető beosztású munkatársai is – nagy valószínűséggel – jelentős számban töltötték ki a kérdőíveket, a válaszadók több mint négyötöde gondolta úgy, hogy jelenlegi pozíciójában nem képes tenni az elvándorlás megfékezéséért (10. táblázat).

10. táblázat: Jelenlegi pozíciójában Ön képes-e tenni az elvándorlás megfékezéséért (fő – %)

	Igen	Nem
Eger	21 – 16,7	105 – 83,3
Beregszász	22 – 22,0	78 – 78,0
Kézdivásárhely	16 – 15,8	85 – 84,2
Nagykapos	9 – 9,1	90 – 90,9

5.9. Ha igen, kérem, írja le néhány konkrét lehetőségét!

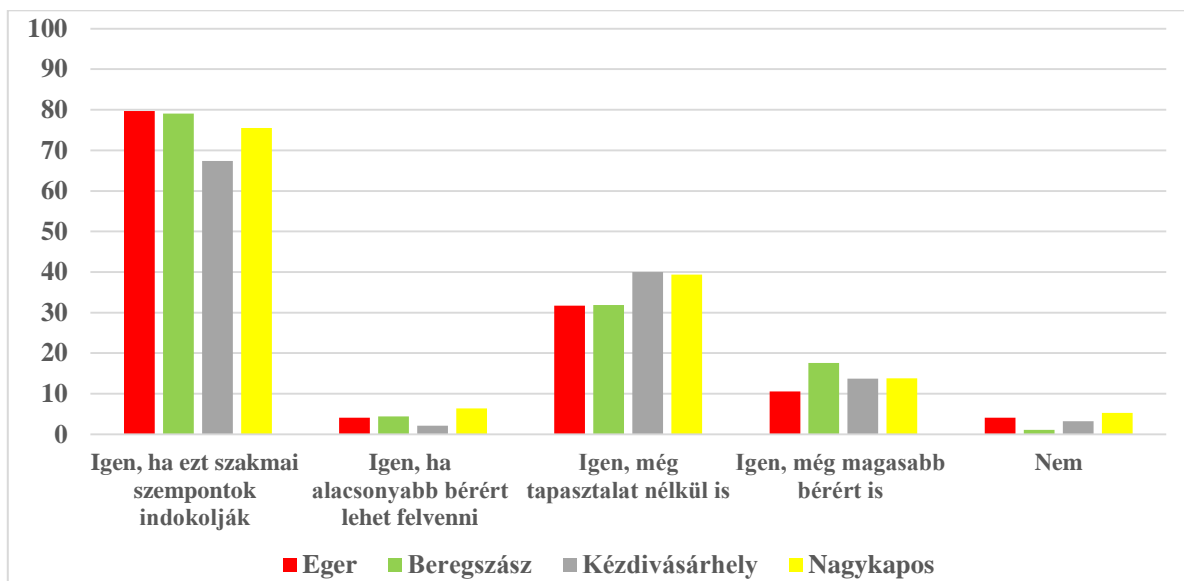
A kéressel kapcsolatban Egerből 22-en, Beregszászból 18-an, Kézdivásárhelyről 14-en, míg Nagykaposról 7-en fogalmazták meg azt, milyen lehetőségeik vannak az elvándorlás mérséklésére:

- „attraktív munkahely: legalább átlagbérszínvonal, rugalmas munkavégzés lehetősége, elismerések, csapatszellemű irányítás és valódi odafigyelés”;
- a jelenleg külföldön dolgozók visszatérve, tőkéjük befektetésével és tapasztalataikkal munkahelyteremtő vállalkozásokat hozhatnak létre;
- a fenntartható fejlődés és gazdálkodás előtérbe helyezése;
- a pályakezdő fiatalok segítése a végzettségüknek megfelelő munkahely megtalálásában;
- oktatási intézmények és családorvosi rendelők felújítása, amely kedvezőbb körülményeket teremt a lakosság számára;
- helyi érték teremtése;
- a fiatalok információval való ellátása, szemléletformálás, perspektíva és példamutatás;
- megtartó közösségek fejlesztése;
- honismeretre, hazaszeretetre nevelés, a diákok motiválása a szülőföldön maradásra, a helyi identitás erősítése.

5.10 Ön felvenne-e szervezetéhez fiatal munkavállalót?

A kérdésre a négy településen (néhány százalékpontos eltéréssel) hasonló válaszok születtek, azaz a kitöltők mintegy háromnegyede alkalmazna fiatal munkavállalót, ha ezt a szakmai szempontok indokolnák (31. ábra). Szintén pozitívum, hogy a válaszadók több mint egyharmada még tapasztalat nélkül is felvenne fiatalot, jó 10%-uk pedig magasabb bérért is. Mindössze 3-4% nem alkalmazna fiatal munkavállalót, ebben az alacsony számban természetesen az is szerepet játszhat, hogy zömmel fiatalokkal foglalkozó, irányukban valószínűleg kedvező attitűddel, pozitív diszkriminációval rendelkező személyek töltötték ki a kérdőíveket.

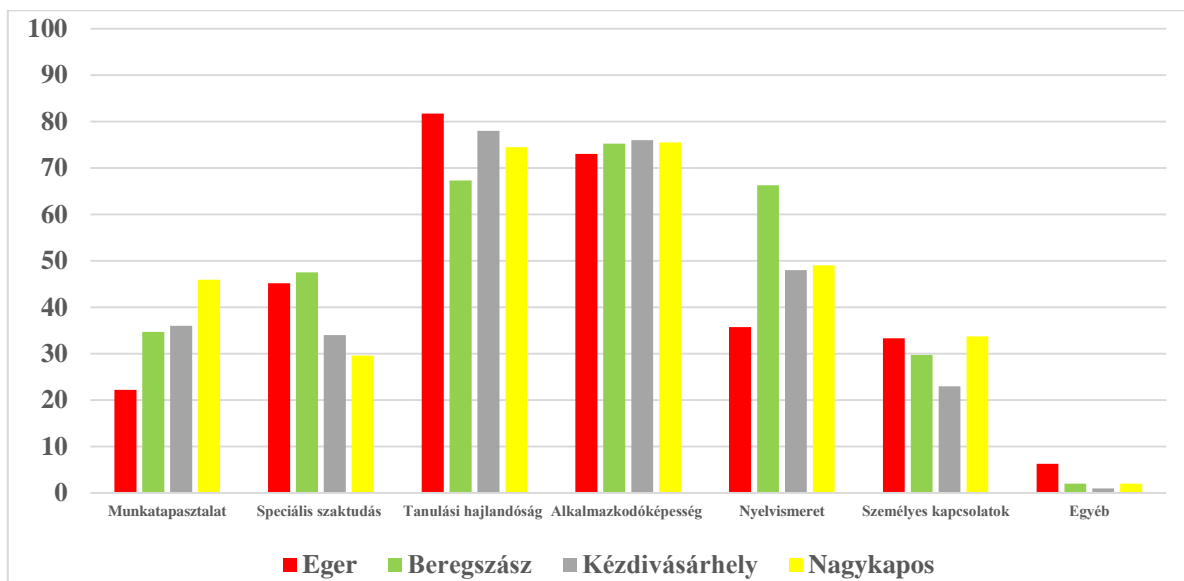

31. ábra: Ön felvenne-e szervezetéhez fiatal munkavállalót? (több válaszlehetőség is megjelölhető volt) (%)

5.11. Ön szerint milyen készségek és képességek szükségesek egy fiatalnak az Ön szakterületén a település munkaerőpiacán való elhelyezkedéshez?

Napjaink humánerőforrás-gazdálkodásában meghatározó szerepe van a munkavállalók adaptációs képességének. Ezt tükrözi vissza, hogy a válaszadók elsősorban a tanulási hajlandóságot és az alkalmazkodóképességet emelték ki a fiatalok munkaerőpiaci elhelyezkedésével kapcsolatban (32. ábra). Harmadik helyen a nyelvismeret szerepel, amelynek jelentősége a határon túli területeken magasabb, mint Egerben, ennek legfőbb oka, hogy az elhelyezkedésnél az adott állam hivatalos nyelvének ismerete fontos, egyes pozícióknál kötelező lehet (az ukrainai nyelvtörvényre gondolva, bizonyára nem véletlen, hogy a nyelvismeret Beregszászon kapta a legtöbb bejelölést). Az előre megadott munkatapasztalat, speciális szaktudás és a személyes kapcsolatok mellett az „Egyéb” kategóriába még a következőket írták be a válaszadók: ambíció, fejlődni akarás, szorgalom, nyitottság, munkabírási, kitartás, túróképesség.

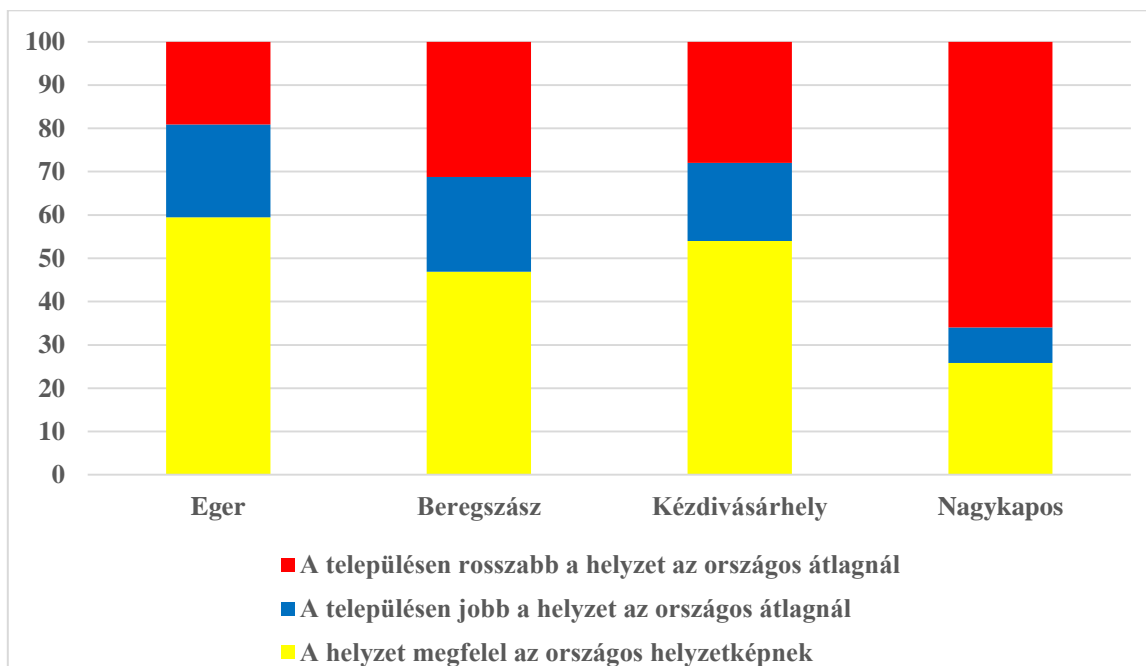

32. ábra: Ön szerint milyen készségek és képességek szükségesek egy fiatalnak az Ön szakterületén a település munkaerőpiacán való elhelyezkedéshez? (több válaszlehetőség is megjelölhető volt) (%)

5.12. Mennyiben specifikus a települése helyzete a fiatalok elvándorlása tekintetében az országos helyzetképhez képest?

Egerben és Kézdivásárhelyen a válaszadók abszolút, Beregszászon relatív többsége szerint a fiatalok elvándorlása az országos helyzetképhez megfelelő (33. ábra). A kivételt Nagykapos jelenti: az ottani kitöltők kétharmada a szlovákiai átlagnál rosszabbnak tartja ezt a folyamatot. Ennek magyarázata lehet, hogy a kisváros (a vizsgált települések legkisebbike) Szlovákia egyik legkevésbé fejlett területén található, az itteni fiatalok valószínűleg nagy számban költöznek el Kassára, az ország nyugati, fejlettebb területeire vagy külföldre. Eger kapcsán figyelemre méltó, hogy közel azonos azoknak az aránya, akik a város helyzetét az országos átlagnál jobbra, illetve rosszabbra értékelik.

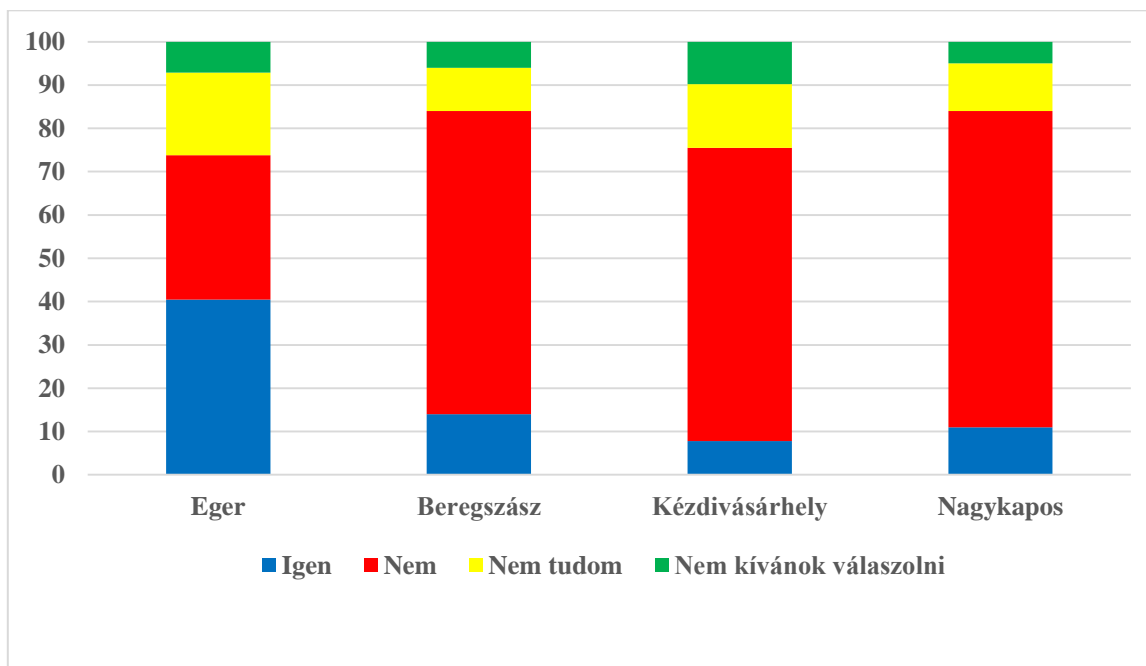

33. ábra: Mennyiben specifikus a települése helyzete a fiatalok elvándorlása tekintetében az országos helyzetképhez képest? (%)

5.13. Az Ön véleménye szerint szüksége van-e településének/térségének bevándorlókra?

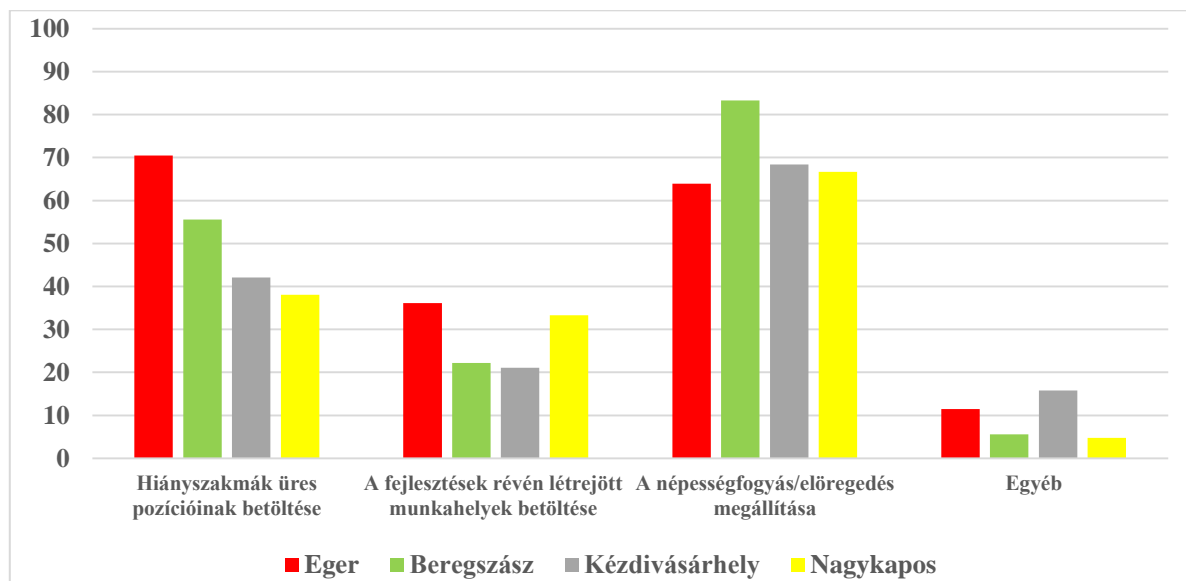
Érdekes aspektusa a vizsgált témának, hogy a negatív migrációs mérleg miatt kialakuló társadalmi-gazdasági problémákat hogyan lehet kezelni, például szüksége van-e az adott térségnek bevándorlóra. A három határon túli terület esetében a válaszadók több mint kétharmada nemmel válaszolt erre a kérdésre (34. ábra). Eger vonatkozásában viszont sokkal árnyaltabb a kép, hiszen azoknak az aránya, akik szerint szükség van a bevándorlóra, néhány százalékponttal meghaladta a nemmel válaszolókat, és viszonylag sokan (a kitöltők negyede) nem tudott vagy nem kívánt a kérdésben állást foglalni. Feltételezésünk szerint ebben szerepe lehet egyrészt annak, hogy a megyeszékhelyen és közvetlen térségében jelentős foglalkoztatók vannak, amelyeknek szüksége van az elvándorlás miatt fellépő esetleges munkaerőhiány pótlására, másrészt Eger jelentős iskolaváros révén talán befogadóbb jellegű a másik három településhez képest.

34. ábra: Az Ön véleménye szerint szüksége van-e településének/térségének bevándorlókra? (%)

5.14. Ha igen, milyen okok indokolják ezt?

Az erre a kérdésre válaszolók (összesen 119 fő, az összes kitöltő jó egynegyede) többségében a negatív demográfiai folyamatok (népességszám csökkenése, elöregedés) mérséklésében, megállításában látják a bevándorlás szükségességét (35. ábra). Egerben ugyanakkor több jelölést kapott a hiányszakmák üres pozícióinak betöltése, ami összefüggésben van az előző alfejezet utolsó mondatában megfogalmazottakkal. Az „Egyéb” válaszok között az alábbi okokat olvashattuk: „a fiatalság mindig lendületet és életet varázsol egy térségbe”; tapasztalatok megosztása, kreativitás és innováció; „A jelenleg Egerben élő (korábban) bevándorló nemzetiségiek (pl. görögök) tökéletesen beilleszkedtek az itteni környezetbe. Dolgoznak, egriekké váltak. Hozzájuk hasonló viselkedésű új bevándorlók hozhatnak ugyanilyen eredményeket!”

35. ábra: Milyen okok indokolják, hogy településének/térségének szüksége van bevándorlókra? (több válaszlehetőség is megjelölhető volt) (%)

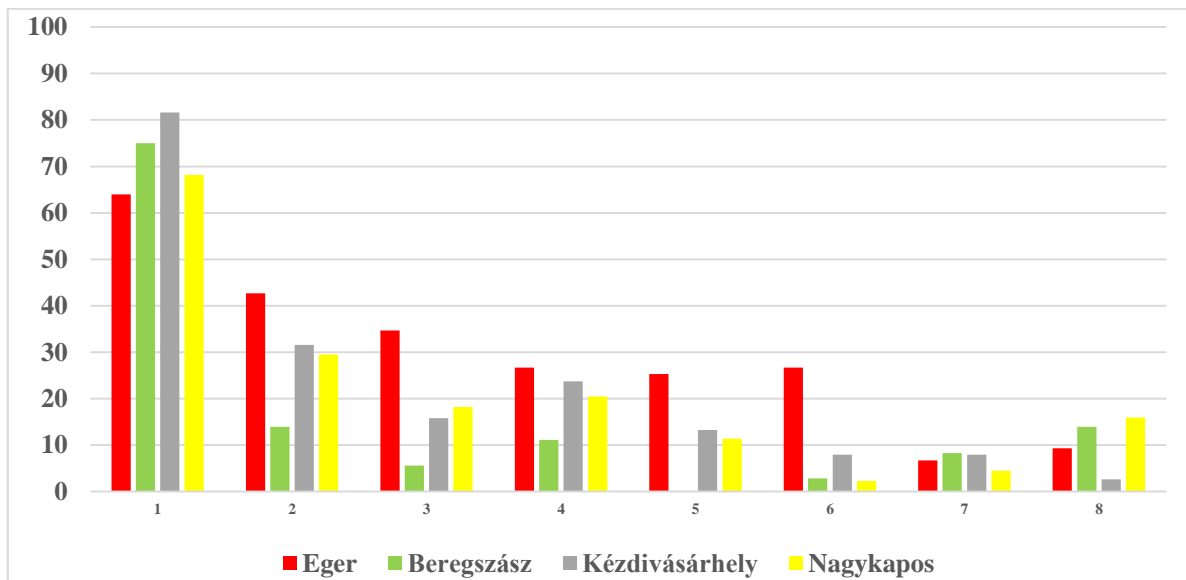
5.15. Ha igen, mely térségekből származó bevándorlókat kellene preferálni?

A előzetes feltételezésünknek megfelelően mind a négy kérdőíveszési helyszínen a településekről korábban elvándoroltakat szeretnék a legtöbben visszacsábítani (36. ábra). Az a hipotézisünk viszont csak a három határon túli város esetében igazolódott, hogy a „Szükség esetén a világ bármely részéből elfogadható a bevándorlás” kategória csak igen kevés jelölést fog kapni. Hipotézisünket arra alapoztuk, hogy több felmérés szerint a magyarság a nemzetközi átlagnál nagyobb mértékben utasítja el a bevándorlók befogadását. Egerben viszont a kérdésre válaszolók (75 fő) több mint negyede (a kérdőívet összesen kitöltők 15,5%-a) bárholnan elfogadhatónak tartja a bevándorlást. Az, hogy egy helyi társadalom hogyan viszonyul a bevándorlás témaköréhez, az ezzel kapcsolatos attitűdöknek milyen szerteágazó okai vannak, meghaladják jelen kutatás relevanciáját (egyedül a magasabb iskolai végzettségre utalunk, amely összefügghet a multikulturalizmus nagyobb elfogadottságával).

A válaszadók többsége szerint tenni kell az elvándorlás ellen, melynek leghatásosabb eszközei a nettó keresetek jelentős emelése, a munkahelyteremtés és a fiatalokat támogató programok, ösztöndíjak lehetnek.

Az elvándorlási folyamat mérséklésében, a visszatérés segítésében legnagyobb szerepe a kitöltők véleménye alapján a kormánynak, az állami szervezeteknek és szervezeteknek van. Ha a települési szintet vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy –

bár vannak pozitív példák – magas azoknak a válaszadóknak a száma és aránya, akik szerint városukban nem tesznek az elvándorlás ellen (vagy ők nem ismernek ilyen jellegű lépéseket).

36. ábra: Ha településének/térségének szüksége van bevándorlókra, mely térségekből származó bevándorlókat kellene preferálni? (több válaszlehetőség is megjelölhető volt) (%)

Jelmagyarázat:

- 1: Az innen elszármazottakat kell visszacsalogatni, még ha ez többbe kerül is
- 2: A környező falusi térségek lakosait kell bevonni a településre
- 3: Az ország egyéb területeiről kell embereket idevonni
- 4: A környező országokban élő magyar nemzetiségűekből kell idevonni
- 5: Nyelvtől és kultúrától függetlenül európai embereket kell letelepíteni
- 6: Szükség esetén a világ bármely részéből elfogadható a bevándorlás
- 7: Nem tudom
- 8: Nem kívánok válaszolni

Érdekes kérdés, hogy a negatív vándorlási folyamatok miatt szüksége van-e az adott városnak és térségének bevándorlókra. A határon túli városok válaszadóinak nagy része elutasító volt ezzel kapcsolatban, Egerben viszont azoknak az aránya, akik szerint szükség van a bevándorlóra, néhány százalékponttal meghaladta a nemmel válaszolókat. Mind a négy városban legtöbbször azt szeretnék, ha a településekről korábban elvándoroltak térnének vissza.

6. Konklúziók

A fiatalok elvándorlása napjaink egyik leginkább globalizált jelensége, hiszen az egyik oldalról szinte minden ország és térség érintett benne, a másik oldalról pedig az elvándorlás célterülete szerint az egész Föld érintett lehet.

Eger városában már több évtizedes hagyományai vannak a kérdéssel való foglalkozásnak. Számos, a város vezetését szakpolitikai döntések meghozatalában segítő projekt és kutatás született ebben a témában. A közelmúltban születtek is olyan döntések, amelyek a fiatalság problémáit igyekeztek ilyen-olyan szempontból orvosolni (lakáshoz jutás, munkaerőpiacba történő beillesztés, rendezvények és helyszínek biztosítása).

A jelenség ugyanakkor ezen lépések ellenére a statisztikai adatok és az interjúkkal, illetve kérdőívvel megkérdezett prominensek véleménye szerint továbbra is fennáll.

A fiatalokat vándorlásra készítő erők között vitathatatlanul a legerősebb motiváció az anyagi. Napjaink kapitalista világgazdasága korábban nem látott különbségeket szül az anyagi szférában, legyen az a fizetések nagysága, vagy éppen az elérhető jóléti szolgáltatások mennyisége és minősége. A népesség átrendeződése nagyjából megfelel annak a trendnek, amelyet holland kutatók már az 1990-es években valószínűsítettek a „Vörös Polip” fantáziánévű térszerkezeti modelljükben. Ennek megfelelően a nagyvárosok és közvetlen agglomerációjuk jelent majd vándorlási desztinációt a képzett és aktív korcsoportok számára. Az ezeket a várostérségeket összekötő térségekben él majd a kontinens lakosságának 75-80%-a, míg a maradék, ún. „Makroökológiai Szerkezetben” alacsony népsűrűség, az inaktív és képzetlenebbek nagyobb aránya, a gazdasági aktivitás alacsony szintje lesz jellemző. Az Európai Uniót kohéziós politikáján keresztül már évtizedek óta (1999 ESDP, ESPON) ennek az ellensúlyozását kívánja biztosítani a Strukturális Alapok és Kohéziós Alap jelentette pénzeszközökkel. Az általuk elérni kívánt térszerkezet, az úgynevezett „Dunai Európa” megpróbál mesterséges jövedelemtranszferekkel munkahelyeket, infrastruktúrát teremteni a hátrányos térségekben, hogy ezzel maradásra ösztönözzön minél több aktív korút, fiatal.

Az EU romló világgazdasági pozíciója, a növekvő globális verseny ugyanakkor azt valószínűsíti, hogy ilyen célokra egyre kevesebbet fog áldozni a Közösség, sokkal inkább a 2021-es költségvetési szakasztól prioritást fog élvezni a jelenleg sikeres és versenyképes nagyvárosi térségek támogatása, hogy azok hatékonyabbak legyenek a globális versenyben. Ilyen körülmények között az elvándorlás növekedése valószínűsíthető a közeljövőben is.

Eger MJV gazdasági szempontból egyértelműen – globális kategóriákban gondolkodva – a félperiféria helyzetében van. Gazdaságában az ipar (összeszerelő gépgyártás) dominál, illetve jelentős szerepe van az alapvetően nem a legkvalifikáltabb munkaerőre építő turizmusnak is. A város anyagi lehetőségei – köszönhetően az elmúlt évtized egyértelmű centralizációjának – nem elégségesek a releváns önálló cselekvésre.

A projektben feltárt jó gyakorlatok eredményei azt mutatják, hogy azok a városok tudtak részsikereket elérni a fiatalok elvándorlásának csökkentését célzó küzdelemben, ahol az önkormányzat egy széles spektrumú összefogásra tudott támaszkodni a helyi társadalom többféle szereplőjét

megmozgatva. A „helyi nagykoalíció” így az önkormányzat hivatali és politikai oldalán kívül magába kell, hogy foglalja a legkülönbözőbb civil szervezeteket, a fiatalok saját kezdeményezéseit, az egyházi és sportszervezeteket stb. A szerveződésnek akkor lesz igazán hatása, ha a fiatalok minél többször találkoznak az általa megfogalmazott üzenetekkel és szervezett eseményekkel. Mivel azonban a fiatal generáció tagjai egyre több időt töltenek a virtuális térben, ezért az üzeneteket itt is meg kell tudni jeleníteni honlapok, közösségi oldalak, illetve applikációk segítségével.

A helyi közösség sajnos ritkán tud alternatívát nyújtani a jelentős jövedelmi különbségek által motivált és elvándorolni készülő fiatalok számára. Leginkább akkor tud hatékony lenni munkájuk, ha minél fiatalabb korban elkezdik a fiatalok identitásának a kiépítését és fejlesztését. Ezen keresztül persze nem garantált, hogy választási kényszer esetén a helyi fiatalok az otthonmaradást választják, de valószínűleg nagyobb lesz rá az esély. Ilyen fronton akkor tud hatékony lenni egy helyi kezdeményezés, ha már a programok tervezésébe és szervezésébe is aktívan bevonják a fiatalokat, akik így a saját igényeinek megfelelő helyszíneket és rendezvényeket tudnak létrehozni.

A határon túli szervezetek és a vizsgált térségek többé-kevésbé ugyanazokkal a problémákkal küzdenek a fiatalok elvándorlása tekintetében, mint Eger. Az EU tagság ebből a tekintetből is vízvázalstónk tűnik, hiszen egy román vagy szlovák állampolgársággal rendelkező magyar nemzetiségű fiatal előtt ugyanúgy az egész Európai Unió nyitva áll, mint munkaerőpiac. A kárpátaljai fiatalok egészen más helyzetben élnek, hiszen egy erősen nacionalista közegben az EU-s lehetőségek nélkül kénytelenek boldogulni. Számukra a megoldás ezért nagyon sok esetben a Magyarországra történő vándorlás. A határon túli partnerektől megismert jó gyakorlatok, amelyek az interjúk és kérdőíves vizsgálatokból, valamint az együtt töltött számos workshop alkalmából is kiderült számos átvehető Eger MJV számára. Természetesen mások a földrajzi és szocioökonómiai körülmények, ami miatt nem lehet egy az egyben adaptálni mások jó gyakorlatait. Vannak ugyanakkor olyan alapelvek, amelyek függetlenül az országtól, meghonosíthatók. Elsőként kíváncsok, hogy a programokban az állam, az ország támogató, vagy ellenző magatartása döntő jelentőségű. Az államnak még a globalizáció korában is olyan jogszabályalkotói és anyagi lehetőségei (pld. adókedvezmények, támogatások) vannak, amelyek segíthetnek a fiatalok helyben tartásában. Az önkormányzatok a saját hatáskörükben ugyancsak bírnak – kisebb mértékben – anyagi és jogalkotói lehetőségekkel, amelyek kisebb erővel, de erősíthetik a helyben maradást. Ilyenre több jó példa akadt a felkeresett és megkérdezett települések között, így például igen elterjedt a telek, vagy ház biztosítása a helyi fiataloknak kedvezményesen. Sajnos önmagában egy ilyen lehetőség még nem elegendő, hiszen a munkahely nagyon sokszor nem áll rendelkezésre helyben, így mégis az elköltözés mellett döntenek majd a célcsoport tagjai.

Az önkormányzatok másik nagy lehetősége, hogy mint fő helyi szervező-irányító erő a kikristályosodási pontja legyen annak a helyi összefogásnak, amely igyekszik a fiatalok magatartását befolyásolni. Ebben a tevékenységben még a kisebb anyagi lehetőségek (pénzbeli támogatás, helyszín vagy szakember biztosítása) is elég hatékonyak lehetnek, ha sikerül rajtuk keresztül még több helyi erőforrást mozgósítani.

A tapasztalatok szerint az iskoláknak óriási szerepe lehet az ilyen programok sikeres megvalósításában. Beleértve az általános- és középiskolákat, de a felsőoktatási intézményeket is. Utóbbiaknak különösen nagy a felelőssége, hogy olyan képzéseket biztosítsanak a fiataloknak, amelyeken keresztül a helyi gazdaságban is munkát kaphatnak. Erre rendkívül jó

példát jelent a Debreceni Egyetem (A BMW Gyár megépítését megelőzően már készül megváltoztatni oktatási palettáját.), de a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola is. Az Eszterházy Károly Egyetem ebből a szempontból jelenleg még adós, abbéli vállalásában, hogy a regionális gazdasági igényeket igyekszik kiszolgálni képzett munkaerővel.

A civil szervezetek a helyi elvándorlás-ellenes koalíciók integráns részesei kell, hogy legyenek. Érdemes már a gyermekkorban megszólítani a fiatalokat, akik számára így olyan élményanyag adható át, amellyel a helyi identitás megerősíthető. Sajnos ebben gyakran a jelenlegi kultúra és az oktatási rendszer sem partner, hiszen a műveltség olyan elemei élveznek prioritást, amelyeken keresztül a fiatal egy sikeres globális és kozmopolita karriert tud majd befutni, nevezetesen a nyelvtudás és az informatika. Az iskolákból kiszoruló földrajzi-néprajzi-kulturális identitás-képző elemeket sokszor éppen a civil szervezetek próbálják visszacsempészni a fiatalok életébe tematikus sétákon, túrákon és egyéb terepi programokon keresztül. Természetesen mivel ezek nem terjednek ki csak a fiatalok leginkább fogékony csoportjaira, nem várhatók tőlük jelentős eredmények.

Talán az egyik legsikeresebb példa a kárpátaljai interjúkból, valamint az ottani partnerszervezetek workshopokon elhangzott tapasztalataiból derült ki. Az Egán Ede Program a kárpátaljai magyarság kísérlete arra, hogy megerősítse a helyben maradt aktív generációkat. Példát mutathat a Kárpát-medence más térségeiben ezzel szembesülő térségeknek is. A Program sikerrel ötvözte a helyben marasztalás anyagi (támogatás a vállalkozóknak, földműveseknek) és nem anyagi (a földtulajdonon keresztül a hovatartozás erősítése) eszközeit. Mivel a program részleteit a helyi értelmiség (területfejlesztő geográfusok) dolgozták ki, így érvényesülhettek a helyi földrajzi tér ismeretéből fakadó tudáselemek és erőforrások is.

Az össz-kárpát-medencei tapasztalatok és a prominensek elvárásai is azt mutatják, hogy a felülről (állam és önkormányzat) kezdeményezett elvándorlást akadályozó lépések csak akkor lehetnek sikeresek, ha találkoznak az alulról jövő akarattal, azaz a családok magatartásával is. A család az a szféra, ahol a gyermek megkapja az első benyomásokat, itt alakul ki az az értékrendszer, amely később meghatározza a fiatal felnőttek magatartását. A családokat tehát partnerként kell bevenni az ilyen kezdeményezésekbe.

Az elvándorláshoz sokszor hibás vagy hiányos információk vezetnek el, ami után a fiatal vagy családott emberként tér vissza, vagy beilleszkedésre képtelen személyként vergődik a globális világ valamelyik szegletében. A társadalom közös felelőssége, hogy már gyermekkortól kezdve ellássa hiteles személyeken és intézményeken keresztül a fiatalokat pontos információkkal, így segítve őket e helyes döntések meghozatalában. Az elvándorlás, mint globális jelenség a következő évtizedekben valószínűleg tovább erősödik majd. Ennek keretén belül az egyes térségeknek lehetőségük lehet pozícionálni magukat bizonyos keretek között. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a végső döntést az egyén hozza. Nem végső tragédia az elvándorlás, hiszen van belőle visszaút. Sokszor azok a fiatalok, akik hosszú éveket töltöttek idegenben, hazatérve a szülőföldjük nagyon hasznos polgárai lesznek.

7. Szakmai ajánlások: Javaslatok a fiatalok elvándorlásának mitigációjára és a lehetséges adaptációs lépésekre

Jelen kutatásunk Eger Megyei Jogú Város helyzetére fókuszál a fiatalok elvándorlása témakörében. Módszertanilag egy komplex megközelítés került összeállításra, hogy minél többféle szempontot integrálhassunk és feltárhassuk a lehető legtöbb a létező helyi-térségi jó gyakorlatot. Több szempontból, de az egyik legfontosabb célkitűzés a már létező és potenciálisan kialakítható jó gyakorlatok voltak az elvándorlás csökkentésére, illetve a hozzá történő alkalmazkodásra.

Elsősorban feldolgozásra kerültek a téma legfontosabb irodalmi anyagai. Ezek között a hazai és nemzetközi migrációra vonatkozó monográfiák és szakkikkek, valamint helyi és határon átnyúló tervdokumentumok (stratégiák és koncepciók) is szerepeltek.

Ezen kívül a félig strukturált mélyinterjúk eredményeiből azokat a fejezeteket vettük figyelembe, amelyek a megkérdezettek által javasolt megoldási lehetőségeket vázolják fel, illetve a kérdőíves felmérések által felszínre hozott lehetséges beavatkozási pontok azonosítása és kifejtése is megvalósult.

A módszertant tovább színezte az egri prominenseket mozgósító fókuszcsoporthoz tartozó interjú, ahol a csoportos együttgondolkodásban rejlő lehetőségeket is alkalmunk volt mozgósítani.

A külső jó gyakorlatok és tapasztalatok összegyűjtését nemcsak a határon túli magyar partnerszervezeteken keresztül, hanem magyar városokban összegyűjtött impulzusokon keresztül is igyekeztünk gazdagítani. Számos hazai településen study tour megvalósítására került sor, ahol a helyi önkormányzatok, civil szervezetek és egyéb fontos stakeholderok képviselőivel került sor félig strukturált kiscsoportos beszélgetésekre.

A széleskörű és jól irányzott programok csökkenthetik az oktatási rendszer, illetve a munkaerőpiac hiányosságából fakadó anomáliákat, javíthatják ez utóbbi elérhetőségét, megkönnyíthetik a valódi munkaerőpiacba való beintegrálódást, csökkenthetik a társadalmi kirekesztést és az elvándorlásból adódó feszültségeket.

Mivel a tapasztalatok szerint egy olyan jelenség, amely csak több szereplő együttműködésével oldható meg, így az EU szubszidiaritás elvét (a problémákat a lehető legalacsonyabb szinten kell megoldani, ahol még megvan a szükséges kompetencia, szakértelem és erőforrás), valamint a többszintű irányítás (governance) módszertanát figyelembe véve több szereplő számára teszünk javaslatokat. Mivel a projekt fő célterülete Eger MJV volt, ezért az itteni legfontosabb szereplő, az önkormányzat szerepvállalására igyekszünk ugyanakkor koncentrálni.

Bár a projekt célja nem volt egy konkrét és részletes stratégia kialakítása, mégis az ott (például integrált

SZÉCHENYI 2020

településfejlesztési stratégiákban) használt beavatkozási logika alapján igyekeztünk megoldási javaslatokat adni. Ennek megfelelően elsőként egy jövőképet fogalmaztunk meg – építve a terepi kutatások eredményeire, majd általános célkitűzéseket tűzünk ki. Ezek alapján kerülnek kialakításra a konkrét intézkedések.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Stratégia-alapozó rész

A statisztikák szerint jelentős demográfiai fogyást elszenvedő Eger számára stratégiai beavatkozások nélkül a jövőben is folytatódik a népességszökkenés. Ez részben az elöregedő társadalom, részben az elvándorlás következménye lesz. A **pozitív jövőkép** ezzel szemben így fogalmazható meg:

„Eger városának lakosság száma a fiatalok helyben maradása és a környező térségekből való bekötözése következtében stabilizálódik, a korstruktúra fiatalodik. Divattá válik a városban élni és dolgozni, még a legképzettebbek körében is. Számos, innen elszármazott szakember költözik vissza és alapít családot.”

A jövőkép eléréséhez számos körülménynek változnia kell, illetve többféle szereplőnek együtt kell működni. A **legfőbb stakeholderek** a következőkben foglalhatók össze:

- Eger MJV Önkormányzata és Hivatala
- Az államigazgatás szervei
- A város közoktatási intézményei (különös tekintettel a DÖK-re)
- Civil szervezetek
- Heves megyei Kereskedelmi- és Iparkamara
- Az Egerben működő multinacionális vállalatok
- A város kis- és középvállalkozásai
- Lakosság, családok
- Ifjúsági Kerekasztal
- Eszterházy Károly Egyetem (különös tekintettel a HÖK-re)
- Pénzintézetek, bankok
- CLLD szervezet

A jövőkép realizálásához szükséges általános és átfogó célok a különböző célcsoportok tagjainak együttműködésével valósíthatók csak meg.

Átfogó célok:

1. A fiatalok **anyagi lehetőségeinek** a javítása helyben

A szakirodalom és saját kutatásaink is megerősítették, hogy a legfontosabb motiváció a fiatalok elvándorlása mögött az anyagi. Amennyiben a homo oeconomicus módján gondolkodó többség számára sikerül finansiális érveket felsorakoztatni a maradás mellett, akkor megnő az esélye, hogy többen maradnak helyben. Erre számos közvetlen, illetve közvetett eszköz kínálkozhat az ösztöndíj-rendszerektől (ezeket egy önkormányzat is létrehozhatja), az általános, vagy speciális adókedvezményekig (ez alapvetően állami kompetencia, az önkormányzati adók csak kisebb mértékűek). Számos külföldi jó példa mutatja, hogy a fiataloknak adott kedvezményes mikro-hitelek segíthetnek a helyi gazdasági tevékenység ösztönzésében, összekötve a fiatalokat a helyi termékek előállításával.

2. A humán szolgáltatások bővítése

A fiatal generációk számára léteznek olyan speciális életpálya- és személyiségközpontú. Ilyenre példa Magyarországon a munkavállalási, pályaválasztási, az oktatásban a pályaaorientációs és nevelési tanácsadás valamint a szociális szférában működő családsegítő és gyermekjóléti szolgálat. Az ilyen – személyre szabott – szolgáltatási kínálat plusz vonzerőt jelenthet a letelepedni kívánó fiataloknak. A kialakításukban az állam mellett jelentős szerepet játszhatnak az önkormányzatok, de a civil szervezetek is. Egerben jó példaként és kiaknázható kapacitásként említhető az Eszterházy Károly Egyetem pályaaorientációs szolgáltató rendszere, valamint a Kortárs Mentálhigiénés Tanácsadó Iroda (KoMeTi).

3. Vállalkozóbarát város és rugalmas foglalkoztatás kialakítása

A fiatalok jelentős része számára – képességeiknél, illetve képzettségükönél fogva perspektívát jelenthet a vállalkozóvá válás. Az induló vállalkozások ugyanakkor gyakran előre ne várt nehézségekkel találkoznak (képességek hiánya, adminisztratív és piaci nehézségek stb.), így körükben gyakori az egy éven belüli megszűnés. A kockázatok mérséklésére számos lehetőség van, így például „védett” telephelyet, irodát lehet kínálni a fiatal vállalkozóknak. A HKIK-val, az Eszterházy Károly Egyetemmel, esetlegesen az Ipari Parkkal történő együttműködésben megvalósítható Egerben is a fiatal vállalkozók inkubációja. Ugyancsak a gazdasági befolyásoló tényezők közé tartozhat a rugalmas munkaidő, illetve a távmunka lehetőségének a biztosítása a fiatal munkavállalók számára.

4. Közösségi terek és rendezvények a fiataloknak

A nem gazdasági jellegű tényezők közül a fiatalok számára rendelkezésre álló programok és közösségi terek léte nagyon fontos. Egerben számos program és rendezvényhelyszín létezik, ezek ugyanakkor nem mindig felelnek meg a fiatalok igényeinek. Sajnos a közelmúltban a fiatalok által kezdeményezett néhány ilyen kezdeményezés nem talált támogatásra a város önkormányzata, illetve társadalma irányából. A közeljövőben biztosítani kell, hogy a város több helyszínén is létrejöhessenek azok az események és helyszínek, amelyek a fiatalok alkotó energiáit tükrözik, így erősítve kötődésüket és identitásukat.

5. A helyi identitás erősítése

Bár a hovatartozás érzése már az előző célkitűzésben is megjelent, az identitás felépítése más eszközökkel is megvalósítható. A folyamat annál sikeresebb, minél korábbi életkorban elkezdődik, azaz a családok szerepe ebben kiemelt. A másik fontos intézmény az iskola, ahol a tanterv adta lehetőségeken belül a helyi értékeket, illetve táji-földrajzi jellemzőket be kell mutatni. Sajnos napjaink hazai közoktatásában pontosan azok a tantárgyak kapnak alacsony

SZÉCHENYI 2020

óraszámokat, amelyek alkalmasak volnának a helyi identitás bővítésére. A földrajz tárgy térvesztésével és az idegen nyelvek, valamint a hely-semleges informatika túldimenzionálásával a felnövekvő fiatalság gyökértelen, kozmopolita világpolgárrá válik.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Intézkedés-javaslatok

1. Helyi termékek a fiatalok kezéből

A helyi termékek napjainkban reneszánszukat élik. Segítségükkel helyben tartható és megnövelhető a hozzáadott érték, munkahelyek teremthetők, illetve csökkenthető a szállításból adódó üvegházgáz kibocsátás is. Számos ilyen termék létezik Egerben és térségében, amelyek jó példaként állhatnak a hasonló kezdeményezések előtt. A városban havi rendszerességgel megrendezett „Magyarok Vására” például kiváló alkalom és bemutatkozási lehetőség az újabb, helyi termékeket előállító fiatalok számára. A helyi termékek egy jelentősebb része az élelmiszerek kategóriájába tartozik, rajtuk keresztül megvalósulhat ökológiai gazdaságban, esetleg permakultúrában előállított növények és állatok termesztése és tenyésztése. Az Egerben jelenleg felhagyott egykori zártkertes területek összeírásával és kedvezményes feltételekkel fiataloknak való tartós bérbe adásával megteremthető a természetes alapja a helyi termékszála kialakításának. A termékek értékesítésébe a turisztikai szektor bevonása is fontos lehet, valamint egy, az önkormányzat által létrehozott helyi termékek boltja a város egy frekvenciált pontján.

Résztevő szervezetek: önkormányzat, HKIK, EKE, NAK

Idő: hosszú táv

Forrás: 2021-től megnyíló EU források, hitelek, közadakozás

2. A pályakezdők nagyobb megbecsülése az oktatásban és az egészségügyben

Alapvetően kormányzati feladat a közszolgáltatásokban dolgozók bérének alakítása. Sajnos napjainkban egy-egy pályakezdő fiatal számára hátrányos helyzetet jelent tanárként vagy egészségügyi dolgozóként munkába állni. Ennek következménye, hogy sokszor a legtehetségesebbek lesznek pályaelhagyók, illetve elvándorlók. A bérrendezés kormányzati feladatán túl a helyi önkormányzat is segítheti az anyagi gondok megoldását például bérlakások biztosításával, illetve egyes járulékos költségek csökkentésével, illetve átvállalásával.

Résztevő szervezetek: Állam, önkormányzat

Idő: hosszú táv

Forrás: állami és helyi költségvetés

3. Hallgatói- és tanulószerveződések rendszere

A fiatalok helyben tartását, illetve visszatérését segíthetik azok a hallgatói- és tanulószerveződések, amelyek segítségével tanulási idejük alatt ösztöndíjhoz jutnak, majd a városban kapnak munkahelyet. A helyzetet némileg nehezíti, hogy az Eszterházy Károly Egyetem jelenleg nem rendelkezik olyan szakstruktúrával, amellyel

kielégítheti a város alapvetően gépipari alapú gazdaságának foglalkoztatási igényeit. Jelenleg éppen ezért a felsőfokú oktatásban a Miskolci Egyetem szakjain tanuló egri hallgatók bevonására van szükség.

Résztevő szervezetek: Önkormányzat, HKIK, cégek, iskolák, EKE

Idő: rövid táv

Forrás: magántőke

4. Ingyen építési telkek a letelepedni kívánó fiataloknak

A fiatalok életkezdésének támogatásához nagy segítséget jelenthet, ha a házépítéshez a területet nem piaci alapon kell megvásárolniuk. Egy önkormányzat elvándorlás elleni elköteleződésének a világos jele egy ilyen program működtetése. A város önkormányzati tulajdonban lévő külterületén olyan területek belterületté minősítése és telkek kialakítása javasolt, amelyek viszonylag könnyen bekapcsolhatók Eger infrastrukturális körforgásába (úthálózat, közművek). A telkek kiosztásának a feltételrendszerét a város stratégiai céljainak megfelelően kell kidolgozni (célcsoportok, követelmények).

Résztevő szervezetek: önkormányzat

Idő: középtáv

Forrás: saját források, 2021-től megnyíló EU források

5. Szervezett túrák a Bükk-vidék Geoparkban egri fiatalok számára

A Bükki Nemzeti Park, az Eszterházy Károly Egyetem és számos érintett önkormányzat együttműködésével megalakult geopark a Bükk-hegység földtani és földrajzi értékeinek gondozását és bemutatását szolgáló intézmény. Amellett, hogy turisztikai desztináció, szerepe az oktatásban-nevelésben is kiemelkedő. Az egri és Eger környéki diákok számára olyan vezetett túrákat kínálhat, ahol megismerik lakókönyezetük természeti szépségeit, így a tanulás mellett a hovatartozás megerősítésében is szerepet kaphat. Ehhez meg kell teremteni az intézményes feltételeket. Az egyik oldalon mindenképpen iskolai kertek közé kell foglalni a túrákat, hogy valamennyi egri fiatal részt vegyen benne. Az új Nemzeti Alaptanterv szerint a testnevelés órák száma a közoktatás valamennyi évfolyamán heti 5 db. Mindenképpen el kell érni, hogy ezek közül egy a Bükki Geopark látogatása legyen – természetesen tömbösítve. Az alkalmakon nem(csak) testnevelés, hanem földrajz-természetismeret szakos tanároknak is jelen kell lenniük a geopark munkatársain kívül. A másik oldalon azok a középiskolás diákok, akik elhivatottak a természeti értékek iránt, a kötelező önkéntes szolgálatukat a geoparkban is letölthetik.

Résztevő szervezetek: BNP, EKE, iskolák

Idő: rövid táv

Forrás: minimális pályázati források

6. Városi séták a fiataloknak

Hasonlóan a Bükk-vidéki Geopark által kínált természeti értékekhez, Eger városa és a környező települések is kínálnak olyan épített és történelmi emlékeket, amelyek bemutatásával a fiatalok identitása erősíthető. Ezek bemutatására mindenképpen a terepgyakorlat-terepséta módszertan ajánlható és az iskolai keretek közé illesztés lehet a szerencsés. A kialakított segédletek (túravezető anyagok), illetve a túravezetők személye a város turizmusának a támogatására is alkalmas. Tematikailag a történelmi és barokk építészeti örökségen túl az ipari kultúra elemei a város építészetének kőanyaga, a helyi temetők, pincék stb. is lehetőséget kínálnak.

Résztevő szervezetek: önkormányzat, EKE, iskolák

Idő: rövid táv

Forrás: minimális pályázati források

7. Mikrohitelek biztosítása a vállalkozó szellemű fiataloknak

A Harmadik Világ számos országában igazolta hatékonyságát a Yunus által kifejlesztett mikrohitel intézményrendszer, amelynek fő jellemzője, hogy viszonylag kis összegű hiteleket biztosít azoknak, akik nem tudnak egyéb fedezetet felajánlani a hitelhez, mint ismerőseik és barátaik kezességét. A hazai fiatalok számára egy ilyen rendszer kidolgozása részben anyagi lehetőségeket teremthet számukra az üzleti ötleteik megvalósítására, részben pedig erősíti családi-baráti kapcsolataikat. A módszer meghonosítása ugyanakkor hosszabb előkészítő tevékenységeket igényel. Első lépésként találni kell olyan hazai pénzügyintézetet, amely képes és hajlandó ilyen hitelpiaci terméket kialakítani. A megoldás kiegészíthető olyan, már Európában is bizonyított konstrukciókkal, amikor az önkormányzat is beszáll garanciaként a hitelügyletbe.

Résztevő szervezetek: állam, hitelintézetek, önkormányzat, HKIK

Idő: hosszú táv

Forrás: nem igényel

8. Spin-off inkubáció az Eszterházy Károly Egyetemmel együttműködésben

Az Eszterházy Károly Egyetem stratégiájában szerepel, hogy bizonyos szakterületeken (pld. informatika) lehetőséget biztosít a tehetségek hallgatóknak, hogy kutatási témájukból üzleti lehetőséget fejlesszenek. Ehhez az egyetem helyiséget, esetleg műszeres-informatikai háttérrel biztosít, amelyért a hallgató-vállalkozó a piaci ár alatti bérleti díjat kell csak, hogy fizessen. A megoldás tovább bővíthető és kiterjeszthető, ha Eger MV Önkormányzata, esetlegesen a HKIK is bekapcsolódik a megvalósításba. Az ily módon létrejövő spin-off cégek megtartják Egerben az ötletergazda fiatalokat, illetve akár még munkahelyeket is teremthetnek, hozzájárulva a város gazdasági spektrumának a szélesítéséhez.

Résztevő szervezetek: EKE, önkormányzat, HKIK, ipari park

Idő: rövid táv

Forrás: 2021-től megnyíló EU források

9. Információs szolgáltatások biztosítása

A vizsgálataink szerint az elvándorlás-otthonmaradás-visszatérés problémakörben az anyagiakon túl a másik fontos tényező az információ megléte vagy hiánya. A városban működő EURES tanácsadó iroda tevékenysége ebből a szempontból kulcsfontosságú, nemcsak a fiatalok tájékoztatásában, de a hazatérők és a potenciális hazatérők információkkal való ellátásában is. Az EURES és az Eszterházy Károly Egyetem együttműködéséből egy alkalmazott kutatási projekt megvalósítása is fontos lehet például az elvándorlás családokra történő hatásának a felmérésében.

A külföldi példák azt a szemléletet erősítik, hogy az ehhez hasonló információs szolgálatok körébe be kell vonni az itthon maradtak széles körét is.

Résztevő szervezetek: EURES, EKE

Idő: rövid táv

Forrás: Visegrádi Kisprojekt Alap

10. Komplex terület- és településfejlesztési program kialakítása

A feldolgozott példák és esettanulmányok megállapítható, hogy optimális végeredményt akkor érhetünk el, ha sikerül kidolgozni és megvalósítani egy komplex terület- és településfejlesztési programot. Ehhez szükséges helyi kötődéssel bíró szakemberek és a szélesebb helyi stakeholder közösség mozgósítása, valamint biztos anyagi háttér megteremtése. A siker érdekében elengedhetetlen még a helyi erőforrásokat mozgósítani képes menedzsment és irányítási struktúra kialakítása. Ennek végrehajtására jó példának adódhat az Eszterházy Károly Egyetem keretein belül működő kísérleti asset-based-community development (ABCD) projekteket megvalósító kutatóműhely. A módszertani megújítással létrehozott és újjászervezett helyi CLLD akciócsoporton keresztül a program menedzsmentje biztosítható lehet. Ehhez azonban szükség van a CLLD rendszernek a maitól eltérő kormányzati szintű meghatározására és lehetőségek biztosítására akár az EU által lehetővé tett, de Magyarország által át nem vett többalapos finanszírozás bevezetésére.

Résztevő szervezetek: önkormányzat, EKE

Idő: rövid táv

Forrás: önkormányzati saját forrás

11. Klímabeszéd kezdeményezése

A megfigyelések szerint vannak a fiatalok által az idősebb korosztálynál fontosabbnak tartott globális és lokális problémakörök. Napjaink egyik ilyen mantrája

a klímaváltozás és a rá adható és adandó válaszok kérdésköre. Függetlenül a kérdéskör objektív jellemzőitől megállapítható, hogy amely településen ezt a kérdéskört fontosnak tartják és létrehoznak egy ezzel foglalkozó grémiumot (pld. klímaplatform), nagyobb eséllyel tarthatja meg a fiataljait. Természetesen nem elegendő egy jelképes szervezetet létrehozni, az önkormányzat szervezetének átalakításával biztosítani kell, hogy a klímacélok legalább a költségvetési fegyelemhez hasonló komolyságú tényezőkké váljanak a településen. A végrehajtásra alkalmas lehet egy SECAP kidolgozása, de a hazai KEHOP 1.2.1 pályázat által támogatott klímastratégiák is.

Résztevő szervezetek: önkormányzat, civilek, cégek, iskolák, EKE

Idő: rövid táv

Forrás: saját erő, KEHOP

12. Önkéntesség (Iskolai Gyakorlat)

A fiatalok munkatapasztalatainak szerzésére kiválóan alkalmasak a civil szervezetek. A hazai rendszer sajátossága, hogy valamennyi középiskolásnak teljesítenie kell egy hat hetes gyakorlatot valamely civil szervezetnél. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez gyakran jelképes, illetve csak egy leadminisztrált időszak valós teljesítés nélkül. Eger MJV kivételes lehetne, amennyiben az Önkormányzat a civil szervezetek és az iskolák megállapodnának abban, hogy mely irányokba igyekeznek mobilizálni a szolgálatot végző fiatalokat.

Résztevő szervezetek: Iskolák, önkormányzat, civilek

Idő: rövid táv

Forrás: -

13. Közösségi térszín biztosítása a fiataloknak

A város egy meghatározott pontján – lehetőleg távolabb a sűrűn lakott részekről – közösségi térszín kialakítása a fiatalok számára, ahol akár hangosabb programok, koncertek is szervezhetők. A megvalósítás történhet önkormányzati ingatlanon, de a működtetés for-profit rendszerben történik, így akár bevételeket is generálhat a tulajdonos számára.

Résztevő szervezetek: önkormányzat, EKE HÖK, DÖK, civil szervezetek, cégek

Idő: rövid táv

Forrás: önkormányzati saját erő, pályázat

8. Irodalomjegyzék

Az egri fiatalok helyzete 2005 – kutatási zárótanulmány (2005). MOBILITÁS Ifjúságkutatási Iroda, Budapest, 75 p. –

<https://eger.hu/public/uploads/IFJ%C3%9AS%C3%81GKUTAT%C3%81S%20EGER%202005.pdf> (letöltés: 2019. 02. 06.)

Beauchemin, C. – Schoumaker, B. (2009): Migrant associations as actors in local development? A national event-history analysis in Burkina Faso. *World Development*, 37(12): 1897–1913.

Bennel, P. 2010. Investing in the future. Creating opportunities for young rural people. IFAD.

Deotti, Laura – Estruch, Elisenda (2016): Addressing rural youth migration at its root causes: a conceptual framework. – FAO, Rome 57 p.

Doi, Y. – McKenzie, D. – Zia, B. (2014): Who you train matters: Identifying complementary effects of financial education on migrant households. *Journal of Development Economics*, 109: 39–55.

Eger Megyei Jogú Város Középtávú Gyermek és Ifjúsági Konceptiója 2017-2022 (A koncepció az „Egri ifjúságkutatás 2016.” adatai alapján készült) (2017). Eger MJV Önkormányzata, Eger, 51 p. – https://eger.hu/public/uploads/2016-gyermek-es-ifj_59228d58396e0.pdf (letöltés: 2019. 02. 06.)

Eger Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptió 2014-2030 (2014). Pro Regio Nonprofit Kft., 70 p. – https://eger.hu/public/uploads/telepulesfejlesztesi-konceptio-2014-2030_5a8feca9a2c37.pdf (letöltés: 2019. 02. 06.)

Egri fiatalok a bizonytalan jelenben – kutatási beszámoló (2010). Echo Innovációs Műhely, Székesfehérvár, 76 p. – <https://eger.hu/public/uploads/t-eger2010%20ok.pdf> (letöltés: 2019. 02. 06.)

FAO (2014): FAO’s Integrated Country Approach for promoting decent rural employment implementation in Malawi and Tanzania (2011–13). Case Studies Series No. 3 (www.fao.org) (letöltés: 2019. 02. 06.)

FAO. 2014a. Turning family farm activity into decent work. Information material.

Heves megye területfejlesztési koncepciója (2014-2020) – Helyzetelemzés, helyzetértékelés (2013). Eger, 79 p. – <https://hevesmegye.hu/files/konceptio/helyzetertekeles.pdf> (letöltés: 2019. 02. 12.)

Malaise, Julia (2017): Does Youth Microfinance have the potential of reducing rural youth migration? Limits & Opportunities, European Microfinance Program

McKenzie, D. – Yang, D. (2014): Evidence on policies to increase the development impacts of international migration. IZA Discussion Paper No. 8523, Bonn

MDG-F. (2013): Youth, employment and migration. Review of MDG-F joint programmes key findings and achievements. MDG-F Thematic Series. MDG Achievement Fund.

Migration Policy Institute (2015): Children left behind: The impact of labour migration in Moldova and Ukraine. The online journal of the Migration Policy Institute, 23 Jan. 2015.

Naudé, W. – Siegel, M. – Marchand, K. (2015): Migration, entrepreneurship and development: A critical review. UNU-Merit Working Paper Series, No. 33.

Niño-Zarazua, M. (2011): Mexico's Progres-Oportunidades and the emergence of social assistance in Latin America. Brooks World Poverty Institute. The University of Manchester, Chronic Poverty Research Centre.

Ratha, D. – Plaza, S. (2011): Harnessing diasporas. Finance and development: September 2011. Vol. 48 No. 3. WB

Rosenzweig, M.R. (2006): The circulation migration of the skilled and economic development. In Proceedings, 2006: 147–170.

Rosenzweig, M.R. 2010. Global wage inequality and the international flow of migration. Yale University Economic Growth Center Discussion Paper No. 983. Yale Economics Department Working Paper No. 77.

Smith, S. (2006): Let's organize! A syndicoop handbook for trade unions and cooperative about organizing workers in the informal economy. ILO, ICA, ITUC.

Sumberg, J. – Anyidoho, N.A. – Leavy, J. – te Lintelo, D. – Wellard, K. (2012): Introduction: The young people and agriculture 'problem' in Africa. IDS Bulletin Vol. 43 No. 6.

Tigau, C. – Bolaños Guerra, B. (2015): Education premiums and skilled migration in Mexico: Lessons for an educational policy. Education Policy Analysis Archives, 23(104).

http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/33/ce9d8d886d3d00dfbc8beef5369391f732a15d26.pdf (letöltés: 2019. 02. 06.)

